

A large Nikon D100 camera with a 50mm lens is the central focus, set against a backdrop of a majestic, snow-capped mountain range. The camera's body is black with silver accents, and the lens features a rainbow-like reflection. Below the main image, a row of smaller Nikon camera models is displayed. The Nikon logo and 'D100' model name are prominently shown at the bottom left.

Nikon D100

REFOTB

011 456 151, email: refotb@eunet.yu, Pčinjska 17, 11000 Beograd, YU

REFOTO

ČASOPIS ZA
KULTURU
FOTOGRAFIJE

N° 14
decembar 2002.

DIN. 180, 10 KM,
HR 35 kn, 5 €
www.refoto.co.yu

ISSN 1450-6394

9 771450 639140

Fotografi

Konkurs PUTOVANJE
Gregor Podgorsky
Svetlana Dingarac

Aktuelnosti

Konkurs PRAVEDNOST
Mesec fotografije - Bratislava 2002
Paris - Photo

Tehnika

Nikon F80
Canon EOS 300 V
Olympus Camedia 5050
Contax N1
Pregled digitalnih SLR fotoaparata
Lexmark štampači
Savremene baterije
Dodaci za digitalne
fotoaparate

COLOR 2002

OFFICIAL DISTRIBUTOR

AGFA OSRAM RAYOVAC NORITSU

K A L E N D A R

g

BEOGRAD
Knez Mihajlova
& Makedonska

for red

PROFIFOTO official distributor

AGFA

UĐITE U TIM KOJI POBEĐUJE - ZA VAS
SAMO NAJBOLJE **Kodak**
PROIZVODI

IZDVAJAMO IZ NAŠE PONUDE

QSS 2211

QSS 2301

NORITSU

NOVO NOVO NOVO
DIGITAL CARRIER
UZ MALU INVESTICIJU I NAŠU PODRŠKU
VAŠ MINI LAB NORITSU, FUJI ILI GRETAG
POSTAJE Digital-lab

VAŠ POUZDAN PARTNER ZA SAVETE, KUPOVINU I SERVIS

Beograd, Knez Miletina 26, 32 20 692, 32 22 912, fax. 32 48 630

bgelitefoto@sezampro.yu

Kontrast kod kolor fotografije

Kako u mračnoj komori pojačati kontrast kod kolor fotografije? Kod crno-bele fotografije to nije problem. Može se postići izborom filma, izborom papira ili razvijачa, kao i na druge načine. Kod kolor fotografije sve to nije moguće. Šta činiti?

Jovanović Obrad
Novi Sad

U pravu ste, veoma je teško pojačati kontrast kod kolor fotografije u klasičnim laboratorijskim uslovima. Jedan od načina jeste da napravite kopiju kolor negativa na crno-beli grafički film i zatim da ga kao "sendvič" od kolor i crno-belog negativa eksponirate u klasičnom kolor procesu. Ovaj postupak prilično je težak i ne osigurava precizne rezultate i stoga vam preporučujemo da negativ obradite digitalno, tj. skenirate i "doterate" u Photoshopu i zatim odštamptate u digitalnoj laboratoriji ili na nekom od kvalitetnijih inkdžet štampača.

Dobronamerne opaske

Poštovani,
S obzirom na to da sam do sada nabavio svega dva primerka vašeg časopisa, odlučio sam da vam ukažem na neke pojedinosti koje bi mogle doprineti njegovoj većoj praktičnosti:

1. Smatram da nije neophodno da svaki list u časopisu bude u koloru visoke rezolucije. Smanjenjem takvih listova bitno bi se uticalo na cenu časopisa, a ne bi umanjilo njegovu atraktivnost.

2. Smatram da bi u časopisu ovakvog tipa obavezno morala postojati rubrika s objavljenim cenovnicima fotografske opreme, kompletnih fotoaparata i prateće opreme i to ne samo od jednog već od više prodavaca, poput časopisa "Mikro" iz oblasti računarskih tehnologija.

3. Pored toga mišljenja sam da bi u časopisu ovog tipa trebalo da budu zastupljene informacije o vremenima i mestima održavanje foto-berzi, imajući u vidu činjenicu o dosta skromnom budžetu koji naši građani mogu da odvoje za nabavku nove fotoopreme. Samim tim, informacije ovog tipa svima bi bile od velike koristi.

Kako sam pre izvesnog vremena tragom informacije iz broja 13 nabavio kod vas knjigu od profesora Kažića, imam potrebu da dam svoj sud o njoj. Smatram da je u eri novih tehnologija nepotrebno pisati i davati opise nekih foto-aparata koji su se pojavili pre više od 30 godina, imajući u

vidu da je sve više foto-aparata s elektronskim kontrolama. Ovim nisam mislio da nije potrebno opisati princip rada pojedinih sistema koje srećemo kod svih, već mislim da je trebalo više naglasiti novije uređaje, kojih je sve više i više. Za pohvalu su poglavlja iz oblasti fizičke optike gde su dati fizički principi koje imamo kod sočiva, kao i neke osnove kod prostiranja svetlosti i fenomena elektromagnetnog zračenja uopšte. Umesto prikaza principa rada Rolleiflexovog zatvarača koji se pojavio pre gotovo 50 i više godina, trebalo je opisati neke savremenije i sada znatno češće u praksi modele koje proizvodi Nikon, Canon i ostali veliki proizvođači foto-opreme. Pored toga očekivao sam više praktičnih saveta o tehnici snimanja. U svakom slučaju, mišljenja sam da ova knjiga ne zavređuje visoku ocenu i, iskreno rečeno, malo sam i razočaran njom. Kao izdavač, trebalo je da napravite njen prikaz, tj. da je predstavite čitaocima časopisa opisom po poglavljima. Kako nemam nikakve podatke o autoru, to svoj sud o njoj upućujem vama. No, i pored toga, kao amater i neko ko dosta koristi foto-aparat bilo u privatne, ili profesionalne svrhe, stalo mi je do odgovora na ovo pismo. Iskreno se nadam da će sledeće izdanje na temu tehnika pri fotografisanju imati znatno viši nivo, pogotovo ako se ima u vidu da se poslednjih deset godina u našoj zemlji nije pojavila gotovo nijedna publikacija koja bi se bavila ovom problematikom. Smatram da su moje opaske dobronamerne i da su date kako bi podstakle vašu razmišljanja.

Srdačan pozdrav,
Zoran Marković, Novi Sad

Poštovani,
Zahvaljujemo na pismu i dobronamernim primedbama. Pokušaćemo redom da vam odgovorimo na vaša pitanja i zapažanja. Smatramo da časopis koji nosi u podnaslovu ime – za kulturu fotografije – neizbežno mora imati i visok nivo prezentacije, a naročito što u svakom broju objavljujemo veliki broj fotografija koje zahtevaju i visok kvalitet štampe i stoga mislimo da cena časopisa nije previsoka.

Cenovnik foto-opreme nećemo objavljivati dokle god se na našem tržištu ne reši pitanje zastupništva i ovlašćenih distributera foto-opreme.

S obzirom na to da časopis, za sada, izlazi jednom u dva meseca, nismo u mogućnosti da na pravi, aktuelan način ispratimo sva dešavanja na polju fotografije.

Što se tiče knjige "Elementarna tehnika fotografije" profesora Dragoljuba Kažića, morate imati u vidu da je izdata pre deset godina. Naravno da su neke informacije u njoj zastarele i da je vrtoglavi razvoj digitalne tehnologije pregazio neke stare sisteme, ali njena vrednost jeste

neosporna kod prikaza osnovnih fizičkih i hemijskih principa fotografije, koje bi trebalo da poznaje svaki fotograf, iako možda nikada neće ni ući u laboratoriju, ali će to znanje moći da primeni, na primer, u Photoshopu.

Pozdrav svima!

Da bi napravio kvalitetnu fotografiju formata 24 x 30 ili 30 x 40 cm, koje tehničke karakteristike digitalni fotoaparat treba da ima? Naime, zanima me Olympus Camedia C-4000 Zoom sa četiri miliona piksela pri maksimalnoj rezoluciji od 2.288 x 1.712. Bili bi zanimljivi uporedni testovi digitalnih fotoaparata koje predstavljate, npr., kao u časopisu Mikro.

Hvala unapred i poštovanje,
Vladan@eunet.yu
ps. Svaka čast za časopis!

Poštovani,
Nadamo se da će ovaj broj časopisa dati odgovor na vaša pitanja. U rubrici Moje iskustvo, Svetislav V. Dragović dao je vrlo koristan prikaz, iz svog iskustva, o radu digitalnih fotoaparata i predstavio tabelu rezolucije digitalnih fotoaparata koju je napravila čuvena američka kompanija B&H Photo-Video, Inc. Takođe, u okviru rubrike - Tehnika, pronaći ćete pregled digitalnih SLR fotoaparata,

Poseta

Ne bih puno da vam pišem o vašem časopisu, jer je odličan i mnogo poučan. Bavim se amaterskom fotografijom i REFOTO kupujem redovno. Beograd mi nije daleko, pa dodem samo da kupim REFOTO jer u Mladenovcu ga više nema. Čak bih volela i da vas posetim! Šaljemo vam ove fotografije u nadi da ćete mi pomoći i reći da li sam na pravom putu. Volim da fotografisem sve iz prirode, detalje mrtve prirode... Zanimaju me neobični kadrovi i trudim se da ih ovekovim. Isto tako volela bih da se skoncentrišem na nešto određeno i tome da se posvetim, pa bih od vas želela savet.

Pozdrav od
Snježane Živković, Mladenovac

Poštovana Snježana,
Drago nam je da Beograd nije daleko od Mladenovca kada je u pitanju REFOTO. Mi smo vašu želju ispunili i nadamo se da je susret i razgovor s profesorom Dragoljubom Tošićem ispunio vašu očekivanja i pomogao u vašem daljem radu. Ovo pismo objavljujemo jer nam je veoma drago što smo ostvarili i ovakav vid saradnje s čitaocima i nadamo se da će to u budućnosti postati praksa.

REFOTO

časopis za
kulturu
fotografije

Godina zadovoljstva

Iza nas je godina zadovoljstva jer je ovaj časopis ispunio želje i očekivanja čitalaca. I kad se ne prodaje, REFOTO se kupuje, jer ga poklonici fotografije doživljavaju kao svoju tribinu na kojoj, između ostalog, mogu da pokažu i svoje fotografsko umeće. A to smo upravo želeli od prvog broja: da zajedno s čitaocima unapređujemo jedini časopis ove vrste u kod nas, zajedno tragamo za novim fotografskim izrazima i stremljenjima, pratimo svetske trendove u ovoj oblasti, širimo krug saradnika i prijatelja, doprinosimo kulturi fotografije.

Za to je, naravno, potrebno obostrano poverenje. A ono se stvara kroz iskrenu saradnju. Zasad jedni druge nismo izneverili jer smo ispunjavali svoja obećanja. Zadovoljstvu čitalaca doprinelo je naše specijalno izdanje posvećeno Fotokini – najvećoj svetskoj manifestaciji foto-opreme i tehnologije. Naše zadovoljstvo vezano je za REFOTO konkurs, na koji je prispeo neočekivano veliki broj fotografskih radova naših čitalaca.

Ima još razloga za zadovoljstvo. Našem poslovnom partneru, štampariji Stojkov je, na Međunarodnom sajmu grafičke i papirne industrije, dodeljeno priznanje "Zlatan pečat", upravo za kvalitet štampe časopisa REFOTO.

I čitaoci i mi zadovoljni smo sto su na stranicama ovog časopisa predstavljeni istaknuti fotografi, iz zemlje i sveta, različitih orijentacija, ali izuzetnog majstorstva, a već u prvom broju naredne godine biće predstavljen jedan od najvećih svetskih fotografa, Francuz Anri Kartije Breson.

Slobodan Vukadinović

U OVOM BROJU:

NOVITETI	4-5
FOTO AKTUELNOSTI	6-14
MOJE ISKUSTVO - Svetislav Dragović	
Avanture s digitalnim fotoaparatom	16-19
OSVRT - Dragoljub Tošić	20
FOTOGRAFI	
Konkurs PUTOVANJE	22-31
Gregor Podgorsky	42-47
FOTO ŠKOLA	
Mitar Trninić	
Portret - ko, kako, zašto	32-34
Vladimir Červenka	
Svetlost u fotografiji (9):	
Fotografski atelje ili studio	36-38
Ivana Brezovac	
Elementi dizajna – dominacija	48-50
Milan Živković	
Digitalni fotoaparat u praksi.	52-53
FOTO TEHNOLOGIJA - Srdan Vuković	
Isterivači duhova	54-55
ISTORIJA FOTOGRAFIJE - Goran Malić	
Ruski fotografi u Jugoslaviji	56-57
FOTO TORBA - Svetlana Dingarac	
S fotoaparatom u prirodi	58-60
TEHNIKA	
Nikon F80	62-64
Canon EOS 300V	66-67
Contax N1 Digital	68
Pregled digitalnih SLR fotoaparata.	69-71
Olympus Camedia 5050	72-73
Dodaci za digitalne fotoaparate	74
Lexmark štampači	76-77
Savremene baterije	78-79
FOTO - KOMENTAR	
Analiza fotografskih radova čitalaca	80-83
NAJAVA KONKURSA	84

Naslovna strana:

Nebojša Espero Stanković, Niš, "Na 2050 m"

REFOTO časopis za kulturu fotografije: Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17; tel. 011/456-151; 444-86-62; faks. 011/4460-234, e-mail: refoto@net.yu, žiro račun 40816-603-6-28554

Glavni i odgovorni urednik: Slobodan Vukadinović; pomoćnik glavnog urednika: mr fot. Ivana Brezovac

Redakcija: Tomislav Peternek, Dragoljub Tošić, Svetislav Dragović, mr fot. Mitar Trninić, Milanka Todić, mr fot. Vladimir Červenka, Goran Malić, Boris Bjelica, mr fot. Milan Miletin, Miroslav Nikoljčić, Imre Sabo, Srdan Vuković, Nijaz Selmanović

Saradnici: Nebojša Babić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt), Milan Živković

Tehnička redakcija: Slobodan Ivašković, Petar Vukadinović, Lektor: Biljana Đorđević

Marketing: REFOT B, Uzelać Radan, tel. 011/456-151 fax: 011/446-0234, e-mail: refoto@net.yu

Rukopisi i prilozi se ne vraćaju. Štampa: Štamparija "Stojkov", Novi Sad, Pre-press: REFOT B

Cena pojedinačnog broja 180 dinara. Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije broj 413-00-00244/2002-04 časopis oslobođen plaćanja poreza na promet

url: WWW.REFOTO.CO.YU

Linhof M 679c

Novi srednjeformatni "kardan" profesionalni model Linhofa ima mogućnost horizontalnog i vertikalnog ispravljanja linija na slici, kao i potpunu novinu, naginjanje na stranu za po 1deset stepeni. Ovo praktično čini glavu stativa suvišnom. Aparat je namenjen, kako snimanju na film (6 x 6, 6 x 9 ili 9 x 12 cm), tako i digitalnom snimanju sa svim postojećim digitalnim leđima na osnovu Haselbladovog priključka, a uz pomoć postojećih adaptera i sa srednjeformatnim čipovima ostalih proizvođača. Za one fotografe koji nerado upotrebljavaju elektronski okidač na raspolaganju je i nova jedinica za okidanje s nazivom Silvestri. Cena ovog lepota bez objektiva i leđa jeste oko 3.500 evra.

Epson Perfection 3200 Photo

Ovaj najnoviji skener iz Epson porodice jeste prvi stoni skener s optičkom rezolucijom od 3.200 x 6.400 dpi u četrdesetomobitnom koloru na tržištu, koji s mogućnošću skeniranja i prozirnih predložaka do 4 x 5 inča može da nadomesti i slajdskener jer mu je takozvani "density range", odnosno denzitometrijska osetljivost čak 3,4. Pored Epsonovog softvera, u Evropi se isporučuje i s veoma dobrim SilverFast programom uz Adobe Photoshop Elements i Presto OCR-om. Ovaj skener podržava, kako Windows, tako i Mac operativne sisteme, a u prodaji treba da se pojavi sredinom decembra po ceni od 509 evra.

Ilford Galerie inkdžet papiri

Poznato je da Ilford od samog početka ere digitalizacije fotografije puno pažnje posvećuje materijalima na kojima je moguće štampanje fotografija inkdžet štampačima. Papiri iz porodice Galerie podeljeni su u dve grupe, Smooth Fine Art i Multi-Use Paper. Kako proizvođač tvrdi, prvi mogu da traju i 100 godina u zavisnosti od mastila koje se upotrebljava. Papiri su na kartonu debljine od 140 do 280 grama po kvadratnom metru i na A4 ili proširenom A3 formatu (32,9 x 48,3cm) i to u pakovanjima od 25 ili 100 lista. Fine Art papiri imaju finu strukturu kakvu koriste i slikari, a Multi-Use su obostrano oslojeni. Cena ovih papira jeste između 15 i 55 evra zavisno od pakovanja.

Elinchrom zum spot dodatak

Najnoviji pribor iz široke palete rasvete iz ove kuće jeste Zoom-Spot 18-36, koji se može upotrebiti na svim Elinchrom i Prolinca rasvetnim telima, a služi za postizanje raznih svetlosnih efekata primenom filtera i maski koji se isporučuju uz njega kao pribor. U

njega ugrađene maske pomažu da se projektuju razne figure na objekat, a u ponudi je i pribor koji se sastoji od držača maski sa deset već izrađenih maski, dve prednje maske, nosača filtra i deset različitih folija. Isti proizvođač ponudio je i "Translucent Deflektor" koji umekšava senke i primenom oba dodatka mogu se postići veoma zanimljivi efekti na fotografijama.

Image Tank

Onima koji ne žele da posle snimanja brišu svoje "neuspele" snimke posle snimanja digitalnim aparatom dobro će doći novi uređaj za čuvanje snimljenih slika, Image Tank, na koji se s lakoćom prebacuju slike s kartica iz aparata i koji se sada proizvodi u verzijama od 20, 30 i čak 40 gigabajta. U promotivnom paketu firme Retec se pored ovog medija za čuvanje slika nalazi i akumulator od 2.000 mAh i to je sve stavljeno u malu torbicu. Verzija od 20 gigabajta košta sada 400 evra, od 30 gigabajta 480, a od 40 gigabajta 570 evra.

Brzi punjač

Specijalista za proizvodnju fotografske dodatne opreme se na Fotokini pojavio i s univerzalnim brzim punjačem Delta 2/4, koji za samo tri sata može u potpunosti da napuni ponovopunjive baterije od 1.850 mAh, uz ugrađenu automatiku koja sprečava da se baterije prepune. Ovaj punjač prepoznaje odmah ako je neka od ćelija baterije neispravna i ima ugrađene prekidače kao osigurače. Njim se mogu puniti sve vrste nikl-kadmijumskih i nikl-metalhidridnih baterija veličine AA od 700 mAh i navise ili AAA od 400 mAh pa navise. Ispravljački deo može se odvojiti i zameniti priključkom od 12V koji ulazi u upaljač automobila, što može da umani probleme punjenja u zemljama gde su različiti standardi u isporuci električne energije. Isporučuje se sa četiri baterije od 1.850 mAh, po ceni od 43 evra.

Pretec memorijske kartice od 3 gigabajta

Paralelno sa sve bržim razvojem digitalnih fotoaparata, što se tiče veličine digitalnog zapisa slika, stvara se potreba za isto tako brzim proizlaženjem mogućnosti proizvodnje memorijskih kartica dovoljnog kapaciteta da pohrane te snimljene slike. Za sada ove kartice firme Pretec imaju najveći kapacitet i to od 1,5, 2 i 3 gigabajta i mogu se koristiti na svim aparatima koji rade s memorijskim karticama tipa CompactFlash II. Posle prvih testova pokazalo se da ova najveća kartica od 3 gigabajta može da pohrani čak 233 slike u RAW formatu snimljene Canon-1Ds digitalnim aparatom u najvećoj rezoluciji ili čak 734 slike u JPEG formatu. Budući da su tek u najavi, cenu nismo uspeali da im saznamo.

može puštati i muzika u MP3 formatu, kao i video zapisi, kako u VCD, tako i u MPEG (I i II) formatu. Predviđena cena mu je 159 američkih dolara.

Delkin Picturevision

Na Fotokini je jedan od zanimljivosti među opremom za digitalnu fotografiju bio i ovaj uređaj za prikazivanje snimljenih digitalnih slika s kartica iz aparata na ekranu televizora. Čita sa svih vrsta kartica koje su trenutno u optičaju i može se priključiti na televizore i PAL i NTSC standarda. Za ljubitelje muzike biće značajan i podatak da se s njim može puštati i muzika u MP3 formatu, kao i video zapisi, kako u VCD, tako i u MPEG (I i II) formatu. Predviđena cena mu je 159 američkih dolara.

Priredio: Imre Szabo

Kofer – radni sto

Ako puno vremena provodite na putu, a pri tom imate potrebu da često upotrebljavate prenosivi računar za obradu ili slanje slika, verovatno ste već bili u prilici da to morate da radite s kolena. Sada se poznati proizvođač prateće fotoopreme Hama pobrinuo da takav način rada olakša ovim koferom čiji je naziv "Flighttable" i koji se u nekoliko poteza pretvara u stabilni radni stočić. U koferu veličine 37 x 24 x 57,5 cm predviđeno je mesto za laptop koji je do 34 x 6 x 30,5 cm, a ostaje i sasvim dovoljno mesta za odeću i pribor koji su potrebni na kraćim službenim putovanjima. Za razne kablove koji se koriste predviđen je zaseban zadžepak, a s prednje strane je još nekoliko prostora predviđenih za dokumenta i sitnice. Kada se stočić sklopi, nogar se pretvara u teleskopsku ručku za vuču kofera dužine 102 cm. Predviđena cena za ovaj kofer jeste 199 evra.

MESEC FOTOGRAFIJE – BRATISLAVA 2002

Već dvanaest godina krajem oktobra u glavnom gradu Slovačke Republike, Bratislavi, organizuje se velika manifestacija – Mesec fotografije. Ova impozantna fotografska svetkovina angažuje sve galerijske prostore u starom jezgri živopisnog grada, a takođe i sve prilagodljive prostore kao što su stara Klariska crkva, "At home" galerija, Gete institut, Francuski institut, Interenet kafei, Klub književnika itd. U prvih sedam dana novembra ove godine otvorene su četrdeset i dve izložbe, od čega nekoliko impozantnih studijskih retrospektiva poput izložbe "Ruski piktorijalizam od 1898 do 1990.", zatim retrospektiva Anri Kartije Bresona koju smo imali prilike da vidimo i u Beogradu ove godine, te izuzetno interesantna autorska izložba češke i slovačke fotografije "Osamdesete i devedesete godine dvadesetog veka". Jedina izložba

reportažnog karaktera bila je izložba tri mlada češka autora "Poplava u Pragu 2002.", koji su veoma hrabro i inventivno dočarali svu dramu borbe vodenom stihijom u Pragu avgusta ove godine. Sve ostale postavke različitog obima individualne su izložbe ili izložbe manje grupe autora iz Evrope, Afrike i Amerike. Našu zemlju, sa dve manje izložbe u Domu umetnosti, predstavljali smo Goran Mičevski, student fotografije iz Beograda, kolekcijom apstraktnih eksperimenata u crno-beloj tehnici i ja, sa serijom "Multiplikacije". Sve izložbe koje smo videli veoma su visokog kvaliteta, različitih umetničkih orijentacija, ali moram da izdvojim dva autora koji su mi se nametnuli jakim individualnim izrazom, a to

su: izraelski fotograf Boaz Tal s crno-belom serijom alegorijskih slika svoje porodice na biblijske teme i Tono Stano iz Slovačke s impresivnom kolekcijom crno-belih akt fotografija u prirodi, velikog formata. Svakako da je bilo još mnogo interesantnih izložbi, naročito mladih školovanih autora još uvek prestižne Praške škole, koja je u poslednje dve decenije pretrpela značajne promene u svojoj programskoj orijentaciji pod uticajem sveopštih tranzicionih promena ali i stranih profesora koji danas predaju na njoj. Ovu moju tvrdnju dokazuju mnogi praški studenti iz Češke, Estonije, Finske i Poljske koji su se pojavili ove godine pred članovima komisije konkursa za najbolji portfolio, što je bio još jedan značajan segment cele manifestacije. Naime, uporedo s vernisazima, promocijama knjiga, izborima najbolje monografije, predavanjima i konferencijama u sali Doma umetnosti održavao se maratonski "Portfolio review", dvodnevni pregled portfolija podnetih na konkurs, koje je pregledalo petnaest afirmisanih stručnjaka iz oblasti fotografije, fotografske teorije, izdavaštva i ostalih delatnosti u tesnoj vezi s fotografskom umetnošću.

Moram reći da nije bilo lako ni kandidatima ni nama koji smo s njima razgovarali i davali svoje mišljenje, ali je svima to bilo veoma dragoceno iskustvo. Svaki kandidat, a bilo ih je blizu četrdeset, imao je priliku da za petnaest minuta u četiri oka pokaže svoj portfolio i kratko izloži svoje umetničke težnje i stavove, a očekivao je stručan komentar, iskren odnos i nadasve praktičan savet. Učestvovalo je je trideset pet kandidata, od kojih samo dvoje nisu školovani fotografi. Fotografije koje su kandidati donosili bile su veoma različite, mada su se prepoznavale i određene trendovske orijentacije i neki retro-tehnološki pristupi, a kandidati, iako su bili vrlo pažljivi slušaoci, bili su veoma sigurni u svoj rad i svoje stavove. Moram napomenuti da sam kod nekih kandidata primetio više želju da naprave dobar utisak i da se dopadnu, što je takođe razumljivo jer su platili svoju šansu da imaju kontakt s ljudima poput Fred Baldwin (Fred Baldwin), poznatog fotografa i aktuelnog direktora foto-festa iz Hjustona, zatim njegove koleginice Vendi Votris (Wendy Watriss) koja je umetnički direktor pomenutog festivala. Zatim Mihael Kecl (Michael Kecl), urednik "Leica World Magazine" iz Nemačke, Ronda Vilson (Ronda Wilson) iz Birmingema, Evgenij Berzner,

Fred Baldwin na "portfolio review"

direktor Moskovskog muzeja i autor preko stotinu izložbi ruske fotografije, zatim Beate Cegielska, galerista iz Danske, Švajcarac Vilijem Eving (William Ewing), galerista iz Njujorka i mnogi drugi, za koje pretpostavljam da su dobili već mnogo mejlova od kandidata iz Bratislave s molbama za moguće izložbe i prezentacije radova u časopisima jer sam i ja dobio nekoliko.

Po završetku posla svi članovi žirija pregledali su svoje zabeleške i predložili po tri kandidata kao svoje favorite za nagradnu izložbu na sledećem mesecu fotografije u Bratislavi 2003. godine. Nagradu je ubedljivo dobio Švedanin Toni Svensen (Toni Kristensson), student fotografije iz Praga. U zaključku bih još pomenio da je organizovano i više radionica koje su vodili prestižni slovački i strani fotografi a cene učešća bile su od sto do dvesta evra. Želeo bih da preporučim našim mladim fotografima željnim međunarodne afirmacije da se pripreme za oktobar 2003. godine u Bratislavi. Radove mogu slati na adresu: Fotofo, Prepoštska 4, 81499 Bratislava, Slovakia, e-mail: fotofo@seznam.cz; www.fotofo.sk

Branimir Karanović

Tony Kristensson

PARIS - PHOTO I MESEC FOTOGRAFIJE U PARIZU

Od 14. do 17. novembra 2002. godine u Carrousel du Louvre održan je jedini evropski i vodeći svetski umetnički sajam isključivo posvećen fotografiji, čuveni Paris-Photo. Šesti po redu sajam postao je poznat širom sveta kao jedan od najbitnijih događaja u oblasti "umetničke" fotografije. Sto renomiranih svetskih galerija i dilera s reprezentativnim kolekcijama fotografija iz 19. veka, iz oblasti dokumentarne fotografije i savremene kreativne i modne fotografije predstavilo se više od pet stotina fotografija sa skoro svih kontinenata. Ove godine bio je osetan internacionalni uticaj jer je više od šezdeset procenata galerija došlo van Francuske. Takođe, u okviru sajma predstavljani su kratki filmovi, u produkciji Francusko/Nemačkog TV kanala ARTE, koji prikazuju intervjue s nekim od najvećih fotografa sveta kao što su: Nobuyoshi Araki, Henri Cartier-Bresson, Robert Doisneau, Nan Goldin i mnogi drugi. Paris-Photo ponudio je i dve specijalne izložbe. Prva, pod nazivom "Jedinstveni Ansel Adams", organizovana je povodom sto godina od rođenja legendarnog američkog fotografa Ansel Adamsa. Izložba je uključila, pored čuvenih pejzaža nastalih četrdesetih godina 20. veka u nacionalnom parku Josemit, i Polaroidne koje je Adams snimio poslednjih dvadeset godina svoga života. Adams je bio prvi profesionalni fotograf koji je koristio Polaroid odmah nakon njegovog pronalaska. Druga izložba pod nazivom "Stav" (Statement) uključila je šest holandskih galerija koje su prezentovale savremenu holandsku fotografiju. Kurator izložbe bio je Rik Gadella (osnivač i umetnički direktor Paris-Photo) i Els Barents (kurator muzeja Huis Marseille u Amsterdamu). Naravno, apsolutno je nemoguće prikazati u kratkom izveštaju ogromnu ponudu fotografija na sajmu Paris-Photo. Stotine i stotine izloženih fotografija u tri sale ogromnog prostora Carrousel du Louvre izgledale su kao oživiljena istorija fotografije, gde su se jedna pored druge nalazile fotografije iz druge polovine 19.

veka: Gustav le Graya, Eadward Muybridgea i Edouard-Denis Baldusa. Galerija "1900-2000" iz Pariza prezentovala je foto-kolaže nadrealista kao što su Man Ray i Wols, a isto tako i radove Brassaija i Kertesza. Galerija "Staley+Wise" predstavila je fotografije iz dvadesetih i tridesetih godina čuvenog američkog fotografa Edward Steichena. Modna fotografija bila je prezentovana fotografijama Helmut Newtona, Irving Penna, Richard Avedona,

Cecil Beatona, Guy Bourdina... Moderne pravce i savremenu fotografiju predstavili su Gilbert & George, Francesca Woodman, Thomas Ruff, Gerhard Richter, Yasumasa Morimura, Cindy Sherman i mnogi drugi. Svaki posetilac ovog sajma, za samo tri dana, mogao je dobiti ekstenzivan pregled fotografskog tržišta koji, na svu sreću, tretira fotografiju po Baudelaireovom mišljenju da je ona umetničko delo i samim tim postavlja je u skoro ravnopravni odnos sa slikarstvom i grafikom. Za kuriozitet može poslužiti informacija da je jedna fotografija prodana za neverovatnih 500.000 USD (naravno i galerija i kupac ostali su anonimni). Ovakvih ekstrema nije bilo mnogo, ali recimo da je minimalna cena fotografije bila 1.500 evra. Većina fotografija kretala se između 15.000 i 25.000 evra, a bilo je i fotografija od 100.000 evra i više! Jedan od takvih primera jeste i Eizeinsteinova čuvena fotografija "La Scala", procenjena na 125.000 dolara.

Kao što smo već pomenuli, ceo Pariz bio je "opsednut" fotografijom. Nekih šezdesetak izložbi organizovano je po mnogobrojnim galerijama Pariza, nekim specijalizovanim za fotografiju i nekima koje su specijalno za novembar rezervisale svoje prostore isključivo za fotografiju. U ovom fotografskom festivalu učestvovali su i muzeji kao što je Muzej istorije, kulturni centri, Evropska kuća fotografije (Maison Européenne de la Photographie), Nacionalna biblioteka itd. Izložbe su pretežno dale osvrt na savremenu fotografsku scenu kroz reportažu, modnu fotografiju, konceptualnu i eksperimentalnu i ujedno predstavile i mnoge fotografe mlađe generacije koji najavljuju nove tendencije. Može se reći da se savremena fotografija zasniva na konceptu i kritičkom stavu prema konzumerskom društvu. U ovom pristupu karakteristično je faktografsko prikazivanje stanja stvari, s jasnim cinizmom i ironijom, ali daleko od idealističke težnje fotografa

četrdesetih i pedesetih godina 20. veka da "promene svet" svojim fotografijama. Znatno je uticaj i novih tehnologija na savremenu fotografiju, koliko u samoj izvedbi (većina fotografija štampana je na digitalnim printerima ili inkdžet štampačima), a više u odabiru motiva i tema koji često daju impresiju da su fotografije nastale na nekoj drugoj, nama "još nepoznatoj" planeti gde su raznobojno svetlo, metal, staklo i neobični prizori

svakodnevna pojava. Takođe tema indetiteta, kao i u Kelnu, provlači se kroz skoro sve žanrove, od modne, dokumentarne, toliko popularnog vizuelnog dnevnika, pa do socijalno angažovanih foto-kolaža. Kao i u Bratislavi, našu zemlju predstavljao je Branimir Karanović u galeriji Kulturnog centra Jugoslavije sa serijom "Multiplikacije". Izložbu je otvorio Ambasador Jugoslavije u Parizu, a otvaranju

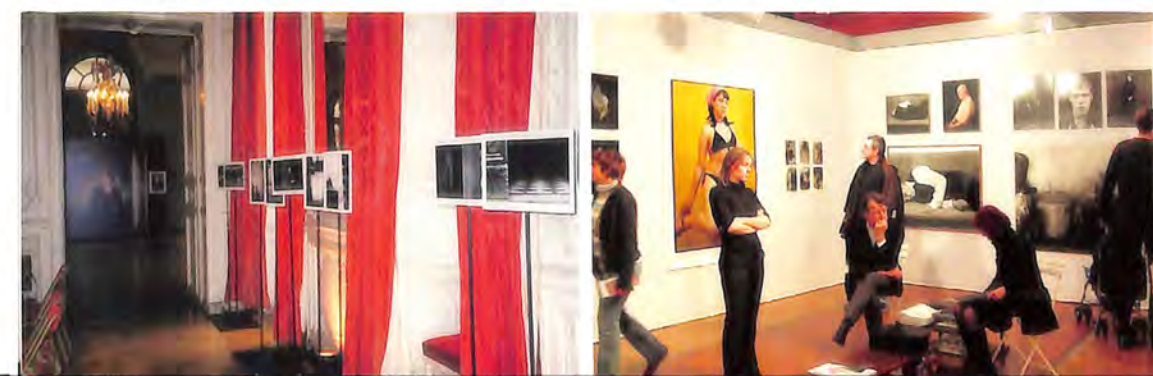

Potencijalni kupci gledaju portfolio na štandu galerije

izložbe prisustvovali su većinom naši umetnici koji žive i rade u Parizu. U predgrađu Pariza otvorio je izložbu i Milomir Kovačević iz Sarajeva sa serijom fotaracija dece nastale između 1992. i 1995. godine u Sarajevu. Ovu izložbu Beograđani su imali prilike da vide 2000. godine u Centru za kulturnu dekontaminaciju.

I.B.

Branimir Karanović, Vladimir Veličković i Mirko Lovrić

SVETLOPISANI DRAGAČEVSKI TRUBAČI

Izložba fotografija Miroslava Zaklana o učesnicima 40. Dragačevskog sabora trubača u Guči, 2000. godine, otvorila se 19. novembra i trajala do 2. decembra 2002. godine u atrijumu Etnografskog muzeja Srbije. Izbor od 122 crno bele fotografije nastao je za vreme priprema i trajanja jubilarnog 40. Dragačevskog sabora trubača "Sa Ovčara i

Kablara" u Guči, avgusta 2000. godine. Svi značajni učesnici (duvački orkestri, trubači, tenoristi, basisti, bubnjari, mladi duvači orkestri, kulturnoumetnička i pevačka društva, tradicionalna svadba, samouki umetnici, narodni pesnici, zdraviciari, stare zanatlije itd.), oko 400 različitih lica prošlo je kroz improvizovani studio koji je bio instaliran u fiskulturnoj sali Osnovne škole. Studijski uslovi su obezbeđivali homogeničnost i stilsko jedinstvo čitavog poduhvata, sa željom da se ostavi kvalitetan fotografski materijal za budućnost, što svojim značajem Sabor i zaslužuje.

"Astra film fest" u Rumuniji: Priznanje negotinskom fotografu

Internacionalni festival dokumentarnog i antropološkog filma "Astra film fest-2002", održan u rumunskom gradu Sibulu od 21. do 26. oktobra, okupio je više od 60 filmskih stvaralaca i majstora fotografije iz Rumunije, Jugoslavije, Bugarske, Hrvatske, Grčke i Mađarske. Veoma zapažen nastup imao je fotograf iz Negotina Dragoslav Ilić, koji je predstavio 25 fotografija u zbirci "Sela Srbije". Oцена selektora festivala je da "snažna duhovnost likova na ovim slikama čine ih apsolutno nezaboravnim". Slične ocene o fotografijama Dragoslava Ilića izrečene su i pre devet godina kada mu je u Tokiju dodeljena prestižna Nikonova nagrada.

predstavio 25 fotografija u zbirci "Sela Srbije". Oцена selektora festivala je da "snažna duhovnost likova na ovim slikama čine ih apsolutno nezaboravnim". Slične ocene o fotografijama Dragoslava Ilića izrečene su i pre devet godina kada mu je u Tokiju dodeljena prestižna Nikonova nagrada.

25. godina rada foto-kino kluba Čačak

Ovaj jubilej obeležen je izložbom na kojoj su 23. člana kluba prikazali preko 300 fotografija. Činjenica da je izložba priređena u Umetničkoj galeriji "Nadežda Petrović" pokazuje da je klub vrlo cenjen jer se fotografije izlažu u najprikladnijem galerijskom prostoru u gradu. Međutim, foto kino klub "Čačak" je poznat u Srbiji i Jugoslaviji preko zapaženih rezultata koje permanentno beleži. U raznim aktivnostima kluba za proteklih 25 godina predstavljeno je preko 1000 ljubitelja fotografije i filma. Na smotrama mladih talenata osvojeno je više zlatnih, srebrnih i bronzanih medalja. Na izložbama u Srbiji, Jugoslaviji i drugim zemljama članovu kluba su zapaženo izlagali i za visoku kreativnost svojih fotografija nagrađivani više puta. Četiri člana kluba imaju najviša umetnička zvanja u Foto savezu Jugoslavije: Dragoslav Marković i Zoran Milošević su Majstori fotografije foto saveza Jugoslavije a Milinko Šavović i Slobodan Pajić su nosioci zvanja KMF FSJ. Čačanski klub je priredio niz fotografskih i filmskih manifestacija među kojima i Dane Srpske fotografije 1980. godine, Dane jugoslovenske fotografije 1981. i 1990. godine, Jugoslovenski festival amaterskog filma 1983. godine, Dane srpske fotografije i filma 1987. godine, zatim Jugoslovenske susrete foto-klubova "8+8" 1982. i 1983. godine. Svetski Nikon konkurs izložen je 1992. godine u Umetničkoj galeriji "Nadežda Petrović" uz demonstraciju Nikonovog servisa, a priređene su i jugoslovenske etnološke izložbe sa temom "Selo" i "Sabor trubača u Guči". Klub je 1993. godine uspešno organizovao jugoslovenski festival animiranog filma, a od 1995. godine Čačak je stalni domaćin ovog festivala. U Čačku su priređene i izložbe mnogih poznatih foto umetnika, a posebno je značajna izložba doajena srpske fotografije Branibora Debeljkovića za koju je klubu, Informi i Umetničkoj galeriji "Nadežda Petrović" Nacionalni centar za fotografiju dodelio povelju

za događaj 2001. godine u srpskoj fotografiji. Brojne su ostale nagrade koje je dobio klub, ali od svega je najznačajnije što se svi koji su boravili u Čačku na fotografskim i filmskim manifestacijama sećaju kluba i njegovih članova uz najlepše uspomene. Pri tome su Čačani umeli da usmere aktivnosti prema pravim i značajnim vrednostima i da ih briljantno realizuju. Pamti se da su Čačani uveli u praksu druženje autora na Danima jugoslovenske fotografije. Do 1981. godine na ove izložbe su dolazili samo delegati a te godine je u Čačku bilo više od 100 učesnika i od tada na izložbe autori masovno dolaze. Ukratko, četvrt veka postojanja i neprekidnog rada i sve ono što je učinjeno u tom periodu izazivaju poštovanje jer rezultati koji su postignuti i društvena funkcija koju je klub vršio u svom gradu veoma su značajni posebno u oblasti informisanja, obrazovanja, umetnosti i kulture. Sve to se moglo ostvariti samo u sredini koja ima kulturnu tradiciju i kreativni potencijal, iz kojih proizilazi i shvatanje savremenih civilizacijskih tokova, pa i uloge koje u njima imaju fotografija i film.

Dragoljub Tošić

Milorad Čakardić - "Galeb"

44. Klupska izložba fotografija - Sombor

Kao i svake godine u 50. godišnjoj istoriji postojanja, Foto Kino i Video Klub "Rada Krstić" organizovao je 44. po redu Klupsku izložbu fotografija. Na izložbi je učestvovalo 13 autora sa 57 fotografija. Selektor izložbe je bio Borivoj Mirosavljević iz Novog Sada, MF FSJ i član UPIDIV-a. Izložba je otvorena u galeriji Doma Vojske Jugoslavije i trajala je od 25. oktobra do 7. novembra 2002. godine. Nagrađeni su za pojedinačne fotografije sledeći autori: prvu nagradu dobio je Ambruš Robert, drugu nagradu dobio je Car Vanja i trećenagrađeni je Pandak Ivan. Pohvalu za fotografiju dobio je Čakardić Milorad.

Za kolekciju fotografija, prvu nagradu dobio je Kiš Stevan, dve druge nagrade podelili su Pete Stevan i Dejanović Boris. Tri treće nagrade dobili su Berko Tibor, Pletikosić Predrag i Stričević Miljana. Pohvalu za kolekciju fotografija dobio je Živković Boško.

Ambruš Robert - "Odmor u maslinjaku"

Stevan Pete - "Pejzaž I"

Laureat Relja Eraković

Ovogodišnji laureat tradicionalne nagrade Studentskog kulturnog centra Crne Gore za fotografiju za 2002. godinu je Relja Eraković iz Podgorice, apsolvant Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu, odsek Filmska i TV kamera. Tokom jedanaestogodišnjeg fotografskog "staža" Relju Erakovića najviše privlače planinski pejzaži Crne Gore. Njegovom kontinuitetu u bavljenju fotografijom sigurno je doprineo i obavezni dvogodišnji predmet Fotografija na FDU kod profesora Milete Milešina. O Reljinoj uspešnosti učešća na preko tridesetak grupnih izložbi najbolje govore sedam osvojenih nagrada. Član je Foto-kluba Podgorica i udruženja profesionalnih fotografa Crne Gore. Odluku o nagradi, koja se dodeljuje po sedmi put, saopštio je žiri tradicionalno sastavljen od dosadašnjih laureata ove nagrade: Anka Gardašević, prošlogodišnji laureat, Maja Đurić-Đorđević, direktor Instituta za fotografiju Crne Gore i Voja Radonjić, predsednik Foto-kluba Podgorica.

Maja Đurić-Đorđević i T.P.

Glumci Dejana Mitrovića u galeriji Studija 21 u Pančevu

Izložba Dejana Mitrovića "Portreti glumaca" otvorena je 29.11. i traje do 25.12. ove godine. Posle izložbe u Nišu prošle godine (REFOTO br.6), ovo je još jedno predstavljanje trideset portreta glumaca kao izbor od više stotina portreta koje je Dejan Mitrović napravio za trideset godina profesionalnog rada na televiziji. Dejan Mitrović je fotografisao glumce za vreme

snimanja televizijskih programa. Po tome, to su glumci u ulogama koje tumače, fiksirani u momentu dramskog zbivanja, sa suštinom dramskog lika, scenografijom i kostimima koji identifikuju vreme i žanr. Međutim, Dejan se prilikom snimanja ponašao kao da je percipirana scena deo njegovog ateljea. Kao da su postojala dva paralelna toka: jedan koji odgovara profesionalnom zadatku koji on realizuje i drugi u kome daje prednost sopstvenom iskazu i ispoljavanju ličnih kreativnosti. Glumci su javne ličnosti i svako od nas pamti ih po nekom od njihovih brojnih likova. Njihova je sudbina da svi tvrdimo da ih poznajemo, a zapravo u nama su delovi njihovih umetničkih ostvarenja, kreacije koje su nam podarili. I Dejanove fotografije dar su njegovog duha i fotografskog umeća. Jedan od mogućih pogleda na antologijske vrednosti kulture i ličnosti koje su je obeležile.

D. Tošić

Ivo Eterović: Nagrada za životno delo

Splićanin i Beograđanin Ivo Eterović, čija je fotografija uspešla da uhvati vreme, i sam je "uhvaćen na delu". Ceneći njegov dugogodišnji fotografski rad, Savez novinara Jugoslavije, na Dan ove organizacije, dodelio mu je nagradu za životno delo, priznanje namenjeno samo velikanima, a Ivo Eterović jeste velikan u fotografskom svetu. Svojim fotografijama obeležio je gotovo poluvekovni minul period, o čemu kazuju i njegove brojne foto-monografije o vremenu, ljudima i gradovima.

Antologija fotografije Vojvodine, knjiga treća

Po treći put novosadski majstor fotografije Borivoj Mirosavljević okupio je 53 autora svih generacija i fotografskih opredeljenja kao što su: Lajoš Balint, Zivorad Žika Vučić, dr Jerko Denegri, Srećko Lapadat, Jovan Mikša, Miomir Polzović, Mile Mijatov, Gizela Šimić, Tibor Varga-Šomod i mnogi drugi. Knjiga je posvećena pedesetogodišnjem jubileju Kino-kluba "Novi Sad". Svečanoj promociji knjige u Poslovnom centru Vojvodina prisustvovali su mnogi fotografi iz Vojvodine i Srbije.

Snježana Ristić (nije) na mojoj strani

U galeriji Artget, Kulturnog centra Beograda, od 8.11. do 25.11. održala se izložba fotografija Snježane Ristić. Pedesetak izloženih fotografija nastale su od 1991. do 2002, tačnije jedan deo serije nastao je 1991. godine, a drugi 2002. godine. Ovu neobičnu i intrigantnu seriju fotografija najbolje je opisala sama autorka u intervjuu s Radonjom Leposavićem.

"Dva niza fotografija. Jedan crno-beli, drugi tek neznatno obojen. Prvi niz čini 30 fotografija snimljenih na crnoj pozadini sa studijskim osvetljenjem. Prikazana je beba, svaki put u rukama drugog muškarca. Drugi niz čine 22 fotografije, tehnički ne tako doterane, snimljene na različitim mestima, pod različitim osvetljenjem. Konstanta je desetogodišnja devojčica, beba iz prvog niza, a promenljiva su isti oni muškarci, ali deceniju stariji. U oba niza jedan par razlikuje se od drugih. Beba, potom devojčica, na tim fotografijama je bez odeće. Muškarci su uvek obučeni, ali ne i opušteni. Nekima je nelagodno, no trude se da to sakriju.

Ali situacija u kojoj su se našli – makar trajala samo onoliko koliko je potrebno za pritisak na okidač – otkriva da ništa nije jednostavno kao što se na prvi pogled čini." (Desetogodišnja devojčica je Snježanina ćerka, prim. aut.).

Jože Kološa-Kološ

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA "GEOMETRIJA OSAMLJENOSTI"

(Neki Pogledi modernizma u slovenačkoj zbirci fotografija Moderne galerije u Ljubljani -3. oktobar - 17. oktobar 2002.) Izložbu "Geometrija samote" - neki pogledi modernizma u slovenačkoj fotografiji - priredila Lara Strumej, koja je kustos izložbe, urednica kataloga i autor teksta. Biografske i bibliografske podatke je priredila Bojana Rogina. Učesnici izložbe su devet autora (Janez Marenčič, Marjan Pfeifer, Ivan Dvoršak, Zmago Jeraj, Dragan Arrigler, Tihomir Pinter, Joze Kolosa - Kolas, Jakob Gnlsak i Milan Pajk) sa 75 fotografija od kojih je najstarija datirana 1940. godine, a najnovija 1998. godine. Tako je izložba sa tekstom koji je prati, ozbiljan doprinos teoriji i istoriji Slovenačke fotografije.

D. Tošić

Zmago Jeraj

GENERACIJSKI NEO(N)VIZUELNI IDENTITET

Mladi Somborac Boris Dejanović uspešno se probija na savremenoj sceni fotografskog likovnog stvaralaštva i predstavlja jednu od najvećih nada nove jugoslovenske fotografije. Boris Dejanović kao vrsni zaljubljenik u fotografiju, primetio je fenomen neona i svojom kamerom nastoji da ga iskoristi u svom atraktivnom likovnom stvaralaštvu. Svaka generacija likovnih stvaralaca nastoji da afirmiše vlastiti vizuelni identitet pa je razumljivo da tome teže i savremeni talenti. Često ih nazivamo avangardom ili se oni sami njome predstavljaju. Obično ni sami nisu svesni da je avangarda, po definiciji stručnjaka, nadstilska, radikalna, ekscesna, kritička, eksperimentalna, projektivna i interdisciplinarna praksa u umetnosti...

...Da li nam Dejanović nudi još jedan "izam" - "neonizam"? Ili je ova njegova stvaralačka avantura rezultat samo trenutnog snoviđenja, kako on kaže, "vanzemaljaca sa planete Neon"? Možda virtualna

realnost inspirisana određenim izvorom svetlosti koja osvetljava njegove trenutne snove u kojima se događa život? Uz jasno opredeljenje za tajnovitu zelenkastu svetlost fluorescentne svetiljke, autor svoje vizuelne poruke razvija konceptualnim i medijskim postupkom projektujući ekstatičku utopiju postmodernog društva i njegovu tehnološku umetnost.

(iz kataloga izložbe, Borivoj Miroslavljević)

Lado Jakša

LIKOVNA KOLONIJA "TALUM" U KADRIČEVU OVE GODINE OKUPILA FOTOGRAFE

Likovna kolonija TALUM, jedanaesta po redu, ove godine je okupila fotografe koji su od 2. do 8. septembra boravili u Kidričevu i od radova koji su nastali u radu kolonije otvorena je izložba fotografija u Mihelićevoj galeriji Pokrajinskog muzeja u Ptuj. 30. oktobra 2002. godine. Stojan Kerbler, kao organizator kolonije izabrao je 10 autora i to: Bogo Cerin i Zmago Jeraj iz Maribora, Boris Gaberscok, Lado Jakša i Tihomir Pinter iz Ljubljane, Boris Farčić - Ptuj, Branko Lenaret, Gradec Tomaz Lunder - Skofja Loka, Luka Mjeda - Zagreb, Vinko Skale - Celje. Učesnik kolonije bio je i Stojan Kerbler. Izložbu prati katalog sa biografskim podacima portretom i reprodukcijom fotografije iz kolonije svakog učesnika. Autor teksta u katalogu je Zmago Jeraj koji navodi da je Likovna kolonija Talum, na pragu druge decenije postojanja, već sakupila značajan broj likovnih ostvarenja i obezbedila im trajno čuvanje i zaštitu. Značajno je i to da se fotografija u svemu tretira ravnopravno sa ostalim likovnim umetnostima. Zanimljivo je da su autori koje je Kerbler izabrao različiti po motivima koje obrađuju, kao i po načinu kako to čine, tako da je izložba koja je nastala u radu kolonije raznovrsna. Kolonije su česta praksa i podsticaj za stvaranje raznih umetnika. Neobično je da su retke kolonije u kojima učestvuju fotografi, odnosno organizatori kolonija ređe pozivaju fotografe. Smatram, međutim, da je fotografija vrlo pogodna za rad kolonija i da učesnik fotografa može biti zanimljivo za fotografe i za organizatore i obostrano korisno. Kolonija "TALUM" je za to lep primer.

D. Tošić

Stojan Kerbler

Bogo Cerin

Boris Godnič - "Reflex I"

Norbert Felzl - "Contrast"

Dubravko Habijanec - "Oblik"

Simon Strnad - "Pred nevihto"

Zoran Pavlović - "Hamburg 3"

Deseta međunarodna izložba dijapozitiva – Banja Luka 2002.

Deseta međunarodna izložba dijapozitiva na temu slobodna i arhitektura, održana je u Banja Luci. U okviru slobodne teme dodeljene su sledeće nagrade: 1. nagrada za kolekciju – Izidor Jesenko, Slovenija; 2. nagrada za kolekciju – Janez Korošin, Slovenija; 3. nagrada za kolekciju – Norbert Felzl, Austrija. Prva nagrada pojedinačno – Peter Pokorni, EFIAP, Slovenija; 2. nagrada pojedinačno – Simon Strnad, Slovenija; 3. nagrada pojedinačno – Dubravko Habijanec, Republika Srpska. Pohvale za kolekciju – Gordana Pomorišac, MF FSJ, Jugoslavija; pohvale pojedinačno – Vinko Latvižar, Slovenija; Biljana Jurukovska, Makedonija. U okviru teme arhitektura dodeljene su sledeće nagrade: 1. nagrada za kolekciju – Vinko Latvižar, Slovenija; 2. nagrada za kolekciju – Milan Mihajlović, KMF FSJ, Jugoslavija; 3. nagrada za kolekciju – Aleksandar Stevanović, Jugoslavija. 1. nagrada pojedinačno – Boris Godnič, Slovenija; 2. nagrada – Zoran Pavlović, Jugoslavija; 3. nagrada – Milorad Kaščelan, Republika Srpska. Pohvale za kolekciju dobili su: Božana Marinček, KMF FSJ, Jugoslavija; pojedinačno: Dubravko Habijanec, Republika Srpska i Giulio Zanni, Italija.

Izložba Veljka Vujanovića

U Poslovnom centru "Atrium" u Nikšiću, povodom 25 godina rada, Veljko Vujanović otvorio je svoju samostalnu izložbu, koju je posvetio svojim saradnicima: Slavki Nikšević, Nevenki Todorović (koje su dobile povelju foto-studija). Na izložbi je predstavljeno oko sto kolor fotografija, formata 30 x 34 cm, s Veljkovih putovanja iz četiri zemlje: Zimbabvea, Tanzanije (Zanzibar), Maldiva i Iraka. Takođe, posetioci su mogli da pogledaju i 14 podvodnih fotografija sa Zanzibara i Maldiva, premijerno prikazanih na ovoj izložbi. Izložbu je postavio Brano Vujičić.

i ove godine, po peti put, konkurs za novinsku fotografiju

YU PRESS PHOTO

rok za prijem fotografija je 15.01.2003 g.

zajkonprint
digital printing

Sva bliza obaveštenja i pristupni formulari se mogu dobiti u KC Beograda, Knez Mihailova br.6/I, na sajtu www.yupressphoto.co.yu, u radnjama BG ELIT FOTO, TC Trg republike bb., TC City pasage. tel. 011 622-926, tel. 011 3343-403, E-mail yupress@yupressphoto.co.yu

Manfred Kriegelstein - "Virtual Illusion"

Viktor Sokolov - "Silence"

Manfred Kluger - "The second self"

Emin Kumbaradzi - "Escape G"

Giuliano Menozzi - "Transparenza"

Johann Holbinger - "Windsor Castle"

Photomedia 2002, Skoplje

Međunarodna izložba – konkurs fotografije pod nazivom Photomedia 2002 otvorena je 13. novembra u Nacionalnoj galeriji u Skoplju. Otvaranju je prisustvovao veliki broj posetilaca, oko pet stotina, a izložbu je pratio odličan katalog u kojem je predstavljen veliki broj autora. Na ovaj konkurs prispelo je 1.113 fotografija od 286 autora iz 35 zemalja. Međunarodni žiri obavio je javno žiriranje u Muzeju savremene umetnosti u Skoplju mesec dana pre otvaranja izložbe. Žiri se odlučio za postavku 234 fotografije od 127 autora iz 29 zemalja. Dodeljene su sledeće nagrade:

Gran Pri – Johann Holbinger, AFIAP, Austrija; FIAP zlatna medalja za fotografiju – Manfred Kluger, Nemačka; srebrna medalja za fotografiju – Giuliano Menozzi, Italija; bronzana medalja za fotografiju – Do Trong Nghia, Vijetnam; FIAP diploma za fotografiju – Andrey Ustinovich, EFIAP, Ukrajina; Cemal Yamalioglu, Turska; Dragiša Medenica, Jugoslavija; Ioan Naghiu, EFIAP, Rumunija; Miodrag Miladinović, Jugoslavija; Ole Suszkiewicz, Danska.

Zlatna FIAP medalja za kolekciju – Manfred Kriegelstein, MFIAP, Nemačka; srebrna FIAP medalja za kolekciju – Genevieve Ruest, Kanada; bronzana FIAP medalja za kolekciju – Emin Kumbaradzi, Makedonija; FIAP diploma za kolekciju – Boro Rudić, Makedonija; Dušan Doceviski, Makedonija; Faruk Ibrahimović, Bosna i Hercegovina; Franco Bonanomi, Italija; Rade Luković, Makedonija; Viktor Sokolov, Ukrajina.

Werner Thiele

Richard Jaronek

Taci Jucadere

Vladan Milisavljević

Recep Donmez

Ivan Tasić, Kruševac

Slobodan Vukadinović uručuje nagradu, Nikon D100 Slobodanu Sretenoviću

Dobrovoje Dejanović, Novi Sad

Foto-konkurs podvodne fotografije

U okviru šestog međunarodnog festivala podvodnog filma po drugi put održan je foto-konkurs na temu podvodna fotografija. Organizator je magazin "Svet ronjenja", koji postoji nešto više od dve godine. Na konkurs je pristiglo tridesetak fotografija iz sedam zemalja: Austrija, Turska, Ukrajina, Slovačka, Češka, Mađarska, Bugarska i Jugoslavija. Koncept festivala, i ujedno i foto-konkursa, jeste da okupi autore iz srednje Evrope i sa Balkana.

Konkurs, kao i prošle godine, prati izložba fotografija otvorena u Galeriji "19 stepenika" u Domu omladine i traje do 21. decembra. Žiri u sastavu Tomislav Peternek, Zoran Rubinjoni i Vojislav Kačurić izabrao je tri nagrade u konkurenciji kolor fotografije, pobednika u crno-beloj fotografiji i pobednika u konkurenciji domaćih fotografa.

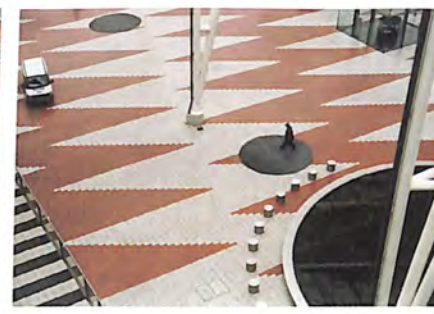
Kolor fotografija: 1. mesto – Taci Jucadere, Turska, "Coral & divers"; 2. mesto – Recep Donmez, Turska, "Bez naziva"; 3. mesto – Richard Jaronek, Češka Rep., "Puffer fish".

Crno-bela fotografija: 1. mesto – Werner Thiele, Austrija, "Encounter".

Domaći fotografi: 1. mesto – Vladan Milisavljević, Beograd.

Božana Marinček

Druge samostalne izložbe

Božane Marinček, na zadovoljstvo onih koji Božanu cene kao autora, potvrđuje bez sumnje da je reč o izlagaču koji svoje visoko mesto u našoj fotografiji dokazuje ovom izložbom. Svojim talentom, ozbiljnošću prilaza temi, realizacijom, nenametljivo i sa dostojanstvom stremi ka samom vrhu srpske fotografije. Realizujući motive koji su inače vrlo traženi, pa samim tim i dosta korišćeni, Božana ističe svoju originalnost koja je izdvaja od ostalih autora. Svojom stilizacijom (izuzetno finom), iz motiva izvlači ono pozitivno i lepo, smirujuće, a posmatraču nudi nadu da sve oko nas ne mora da bude ružno, neispravno, razočaravajuće. Ono što treba posebno podvući je Božanin ugao gledanja: čist, i samo njen, tako da su njeni fotosi ono što potvrđuje njenu stabilnost kao autora. Pored toga, treba istaći i to da fotografije izložene na ovoj izložbi, bez obzira na motiv, deluju kao celina iz koje se ne izdvajaju fotografije pojedinačno, što potvrđuje njen slojevit pristup temi.

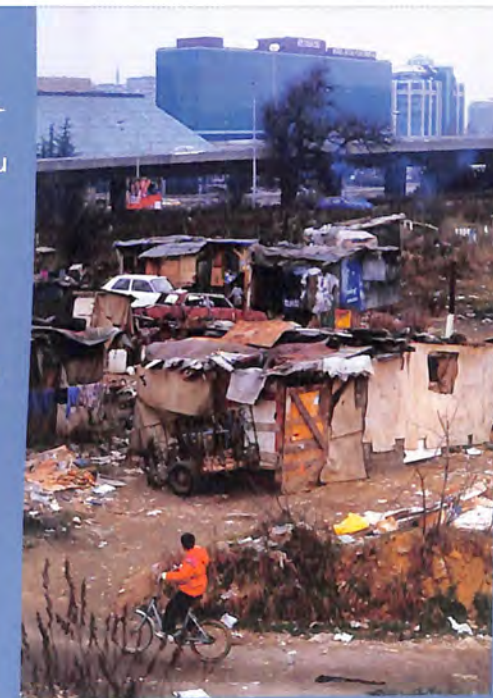
A. Dolgij (iz kataloga izložbe)

FOTO-KONKURS PRAVEDNOST

Misija OEBS u SR Jugoslaviji inicijator je nagradnog foto-konkursa na temu PRAVEDNOST, kao i istoimene izložbe najboljih radova prispelih na konkurs. Konkurs i izložba su organizovani u okviru programa koji nosi opšti naziv "Individualni izrazi - demokratske vrednosti u praksi". Foto-konkurs je trajao tokom oktobra i početka novembra 2002. godine. Na njemu su imali pravo učesća svi građani SR Jugoslavije, bez obzira na uzrast i profesiju. Svaki učesnik je imao pravo da pošalje maksimalno tri fotografije u crno-beloj tehnici ili u koloru, po sopstvenom izboru.

Žiri u sastavu: Vladimir Červenka (fotograf Muzeja Grada Novog Sada), Goranka Matić (urednica fotografije u nedeljniku VREME), Milan Nikolić (video/foto-amater), Slobodan Vukadinović (urednik časopisa za kulturu fotografije REFOTO) i tim Misije OEBS u SRJ, odabrao je radove koji su predstavljeni na izložbi PRAVEDNOST od 22. novembra do 10. decembra 2002. godine u prostorijama Misije OEBS u Beogradu. Od dve stotine i jedne fotografije prispale na foto-konkurs PRAVEDNOST, žiri je jednoglasno odlučio da fotografija autora Slobodana Sretenovića iz Beograda najuspešnije prezentuje ciljeve foto-konkursa u organizaciji Misije u SR Jugoslaviji Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju. Autor Slobodan Sretenović uspeo je da kritički prikaže problem koji nije karakterističan samo za našu zemlju, kao jednu od zemalja u tranziciji, već je u pitanju problem koji je prisutan u celom svetu.

Žiri je takođe jednoglasno, u toku rada, samoinicijativno ustanovio i Drugu nagradu koja je pripala autoru Aleksandru Ramovšu iz Beograda.

1. nagrada: Slobodan Sretenović, Beograd

2. nagrada: Aleksandar Ramovš, Beograd

Dobrovoje Dejanović, Novi Sad

FOTOMONOGRAFIJA O SIROGOJNU RAJKA KARIŠIĆA

Kao samostalno izdanje, krajem novembra izašla je knjiga Rajka Karišića posvećena Etno muzeju "Staro selo" u Sirogojnu. Na kolar fotografijama zabeležena je lepota zlabitorskih brvnara, pletenih ograda, starodrevnog enterijera, drvenih stolova i klupa, originalnih

razboja, ognjišta, drvenih i glinenih posuda... U knizi se nalaze i tekstovi o Sirogojnu i fotografijama Sirogojna Rajka Karišića, naših akademika, slikara, vajara, fotografa, pisaca, muzičara..., Rajkovih prijatelja i zaljubljenika u Sirogojno.

IZNENAĐENI POBEDNIK SLOBODAN SREtenović

Najveća je ona radost koja te iznenadi! To je na svojoj koži najbolje osetio četrdesetosmogišnji elektrotehničar Slobodan Sretenović kad su ga obavestili da je njegova fotografija "Paralelni svetovi" osvojila prvu nagradu na OEBS-ovom foto-konkursu na temu "Pravednost". Za jednog foto-amatera ova vest bila je kao grom iz vedra neba, pogotovo što je sasvim slučajno, takoreći "u minut do dvanaest" poslao tri fotografije na ovaj konkurs i to samo da bi učestvovao.

– Zaista sam iznenađen, ali, naravno, i oduševljen prvim mestom na ovom konkursu i vrednom nagradom kakav je foto-aparat Nikon D100 – kaže pobednik Slobodan Sretenović. – Fotografiju sam zavoleo odmalena. U početku je to bila dečja radoznalost, a kasnije me je fascinirala magijska moć fotografije: shvatio sam da jedino ona zaustavlja vreme ili bar otrgne delić tog vremena i pretvori ga u lik, pokret ili pejzaž i zauvek ga sačuva od zaborava. –

Slobodan se rado seća svog prvog fotoaparata Praktike koji je nabavio još kao srednjoškolac. Jedno vreme intenzivno se bavio fotografijom, da bi je zatim zapostavio zbog zauzetosti na svakodnevnom poslu serviseru grafičkih mašina.

– I tokom te pauze fotografiju sam nosio u srcu – ističe ovaj foto-amater. Terenski posao koji sam obavljao, česta putovanja, ljubav prema prirodi učinili su da u svoju torbu s alatima ubacim i fotoaparat kako bi, usput, mogao da snimam pejzaže, krajeve i ljude. Prilikom jedne popravke mašine za sečenje u Grafičkoj školi na Novom Beogradu upoznao sam profesora Dragoljuba Tošića i zamolio ga za stručnu ocenu nekih svojih fotografija. Tošić mi je tada predložio da svoje fotografije pošaljem na konkurs koji je raspisivao Savet za kulturu Novog Beograda. Od deset poslatih fotografija jedna ("Prozor u svet") osvaja prvo mesto, a šest je predstavljeno na izložbi. Tada sam shvatio da sam ipak opsednut fotografijskom magijom i da je fotografija važan deo mog života.

Oni koji prate zbivanja na ovdašnjoj fotografskoj sceni mogli su, na mnogim izložbama i sličnim manifestacijama, da zapaze i fotografije Slobodana Sretenovića. Ostavio je, dakle, fotografski trag, a pobeda na OEBS-ovom konkursu daje njegovoj fotografskoj radoznalosti novi podstrek.

Sve fotografije: Slobodan Sretenović

OLYMPUS d.o.o.
Makenzijeva 57, 11000 Beograd
Tel. 011/34 04 138
011/34 04 156/165/182
Fax. 011/34 04 170

OLYMPUS
THE VISIBLE DIFFERENCE

FCB

OLYMPUS
THE VISIBLE DIFFERENCE

POGLEDAJ BUDUĆNOST

Novi Olympus C-50 Zoom digitalni fotoaparat:

5 miliona piksela
u malom ali snažnom pakovanju.

Budućnost je već počela.

www.olympus-europa.com

AVANTURE s digitalnim fotoaparatom

Svetislav V. Dragović

sam dijapozitive koji i danas izgledaju isto tako jasni i sveži kao prvog dana. Prve kolor fotografije napravio sam pre četiri decenije i, što je najinteresnije, te fotografije morao sam da povećavam jer nije bilo nijedne laboratorije kojoj sam taj rad mogao da poverim. Posle tih "prvih" iskustava, došlo je do blagog zastoja u novitetima. Snimao sam tokom godina crno-bele fotografije, povremeno kolor dijapozitive. Postepeno se razvijao kolor negativ film i mogle su se dobiti dosta dobre fotografije

iz komercijalnih fotolaboratorija. Iako sam pravio i kolor i crno-bele fotografije u svojoj fotolaboratoriji, ipak je njihova cena ubrzo uticala na to da napustim samostalni rad. Rođenje moje unuke poklapa se s mojim opredeljenjem za digitalnu fotografiju. Želeo bih da iznesem detalje o svom "digitalnom" iskustvu koje traje nekoliko godina.

■ Digitalni početak

Od pojave digitalne fotografije do nabavke prvog digitalnog fotoaparata, imao sam stav kao što ga još uvek imaju mnogi ljubitelji fotografije. Imao sam blagi prezir prema svemu što nije bilo produkt fotografske hemije, sve mi je ličilo na neki "hokus-pokus". S radošću sam čitao članke o nemogućnostima digitalne fotografije. Ne tako davno pročitao sam da fotoaparat koji se po upotrebi baca pravi bolju fotografiju nego najbolji (tadašnji) digitalni aparat. Kada su se u časopisima koje sam čitao pojavljivale članci o digitalnoj fotografiji, preskakao sam ih i saglašavao se s povremenim protestima čitalaca "dokle će se pisati o nečemu što nije prava fotografija". Takav osećaj prema digitalnoj fotografiji imao sam sve dok nisam nabavio prvi digitalni fotoaparat sa 2,2 megapiksela. Aparat sam kupio više kao neku tehničku igračku nego kao spravu za fotografisanje. Međutim, taj aparat još uvek imam i mislim da je nezamenljiv. Otrežnjenje je došlo naglo. Prve digitalne fotografije pravio sam bojažljivo, birajući raznovrsne motive. Fotografije sam "skidao" u kompjuter, komprimovao u JPEG format negde na sredini kompresije, ni sam ne znajući zašto to činim. Nabavio sam knjige i čitao sve što mi je do ruku došlo o digitalnoj fotografiji. Nabavio sam i štampač i time ponovo započeo svoju "laboratorijsku" delatnost, ali bez hemikalija i mračne komore. Kada sam odštampao prve fotografije formata 18 x 24 cm i pokazao ih svojim fotografskim kolegama, svi su bili zaprepašćeni, verovatno isto toliko kao i ja sam. Fotografije su bile izvanredne. Crne površine bile su duboko crne, lišene sitnih zrna prašine i dlačica, što je uvek bio slučaj s takvim površinama dobijenim klasičnim putem jer su negativ uvek imali te neprijatne dodatke koji su zahtevali dugotrajno retuširanje. Apetit mi je naglo porastao. Mislio sam da mi je 2,2 megapiksela malo, tražio sam više. Kupio sam aparat od 3.3 megapiksela, koji me je potpuno zadovoljio. Grešite ako mislite da me je zadovoljio kvalitetom fotografije. Ne treba misliti da tvrdim da je fotografija od 2.2 megapiksela istog kvaliteta kao fotografija od 3.3 Mp, ali za fotografije do 13 x 18 cm, mnogo piksela ne donosi vidljivu razliku u kvalitetu. Pogledajte navedenu tabelu (str.19) odnosa kvaliteta slike i broja piksela. Fotografije koje sam pravio najčešće su bile 18 x 24 cm, na papiru 20 x 30 cm zbog margine. Na tom formatu bilo je teško da

Moje iskustvo

vidim razliku između 2,2 i 3,3 megapiksela. Postojalo je drugih razloga koji su me privukli na veći digitalni aparat.

■ Kakvi digitalni aparati nam stoje na raspolaganju

Kao i u klasičnoj fotografiji, postoje sasvim mali digitalni aparati, zatim tzv. kompaktni digitalni aparati i, na kraju, jednooki refleksi digitalni aparati. Za razliku od klasične fotografije, raspon cena kod digitalnih aparata mnogo je veći. Teško bi se neki amater odlučio za jednooki refleksi digitalni aparat pošto je njihova cena dosta visoka, i iznosi oko ili iznad cene najskupljih klasičnih jednookih refleksnih fotoaparata.

"ugrađen" je u sistem, pošto se javlja kao rezultat poklapanja ose objektiv i ose upadanja svetlosti blica. Što je ovo odstojanje veće, manji je rizik dobijanja crvenih očiju;

3. Mali zum objektiv. Odnos najkraće i najduže žižne daljine je obično 2, što znači da nemam ni pravi širokougaoni objektiv, ni pravi teleobjektiv;
4. Nedostaju mu sve one druge lepe stvari koje obično ima veći aparat: daljinska komanda, priključak za eksterni blic, okretni ekran za viziranje, malo bolje opremljen "meni" za biranje funkcija i ostalog;

Međutim, mali fotoaparat ima jednu veliku prednost – uvek je pri ruci. Za njega je potreban i mali stativ, koji takođe može da stane u džep. Crvene oči se, inače, na kompjuteru lako koriguju, pa sam prevazišao i tu manu. S rezervnom baterijom u džepu moglo se živeti i s malim aparatom.

■ Šta je doneo kompaktni, veći fotoaparat?

Pre svega, doneo je veliku bateriju. S većim fotoaparatom nisam morao da nosim rezervnu bateriju, napajanje je bilo dovoljno. Zatim, doneo je mogućnost priključka eksternog blica, što povećava domet pri snimanju većih prostora. Okretni ekran veoma je doprineo komforu pri snimanju. Zum objektiv 1:3 ili 1:4 već je bio ozbiljniji, a i svetlosna jačina bila je veća nego kod malog aparata. Ima čitav niz programa kao kod solidnijih fotoaparata klasičnog tipa. Minimalni otvor obično je 1,8 i to zbog difrakcije svetla. Naime, kod vrlo kratkih žižnih daljina otvor postaje fizički mali i uništava kvalitet fotografije. Zbog toga je limitiran na 1,8, te se javlja potreba za veoma kratkom ekspozicijom za snimanja danju, na suncu.

■ Internet i digitalne fotografije

Iako nisam bio mnogo zainteresovan za to, digitalne fotografije šalju se veoma lepo Internetom. Mnogi roditelji žive odvojeno od svoje dece i žele da razmenjuju fotografije. Iskreno rečeno, više da ih primaju, a manje da šalju. Napominjem da za slanje Internetom fotografija NE SME da bude mnogo velika, ne treba da pređe nekih 200 kb. To znači da slika mora dosta da se komprimuje da bi mogla da se šalje preko Interneta, čime joj se uništava kvalitet. Za slanje preko Interneta pravim dve fotografije: jednu normalnu, a drugu veoma komprimovanu, koju mogu lepo da pošaljem, ako treba. Zašto to radim? Zato što jednom komprimovana fotografija radi slanja Internetom ne može da se "vrati" na format pre komprimovanja jer je glavna informacija na slici delimično uništena. O kompresiji digitalnih fotografija bilo je govora u rubrici foto tehnologija u REFOTO br. 7.

Fotografijom se bavim od svoje petnaeste godine, a to je bilo, verujte mi, vrlo davno. Prošao sam sve faze razvoja. Prvu fotografiju napravio sam pre više od pet decenija u laboratoriji Foto-kluba Beograd. Posle tog prvog iskustva, pravio sam fotografije za izložbe, kao i većina mojih prijatelja, članova Kluba. Uzor su nam bili naši veliki fotografi o kojima sada čitate u našem časopisu. Kao kod najvećeg broja fotografa amatera, dolazak prvog deteta napravio je zaokret u mojoj fotografskoj aktivnosti. Do rođenja moje ćerke portretirao sam njenu buduću majku, koja mi je prvo bila devojka, a posle supruga, međutim,

čim se rodila beba, predmet mog fotografisanja promenio se. Kada pogledam brojne fotografije koje sam napravio prvo od starije, a potom od mlade kćeri, konstatujem da obe imaju jako lepu dokumentaciju o svom detinjstvu. To nije bio slučaj samo s mojom decom, nego i s decom velikog broja poznanika i prijatelja, kao i bliže i dalje rodbine. Fotografija nije bila ni izbliza tako popularna pre više decenija, kao što je sada. Prvi dijapozitiv film, Kodachrome od 10 ASA, snimio sam pet godina posle prvog fotografskog iskustva. Film sam morao da pošaljem u Ameriku radi razvijanja i posle dugog čekanja, dobio

■ Digitalne fotografije na papiru

Želja svakog fotografa jeste da napravi lepe fotografije na papiru, za albume, slanje rođacima i prijateljima, kao i za uraljivanje. Digitalnim fotoaparatom mogu se napraviti fotografije na papiru koje ni u čemu ne odstupaju od najboljih klasičnih, hemijskih fotografija. Prvobitno se smatralo da fotograf treba da se snabde dobrim štampačem i da sam štampa svoje fotografije. Pojavili su se dosta dobri štampači na tržištu i njima je mogla da se proizvede dobra fotografija

na papiru, naravno, ako se znaju svi sitniji zahvati u radu i s kompjuterom i sa štampačem. Ovdje se odmah isprečio ekonomski faktor. Dobar papir već košta prilično, a boja za štampače još više. Kao što su nekada hemikalije zastarjevale i morale da se bacaju iako nisu bile iskorišćene, tako se sada mastilo suši i ako neko vreme ne koristite štampač, može da se dogodi da se mastilo u njemu osušilo. To mastilo prodaju po ceni koja se meri hiljadama evra za litar. Naravno, niko ne kupuje litar mastila, ali firme koje daju štampač za prihvatljivu cenu glavnu zaradu prave baš na patronama mastila.

Osim toga, prvi štampači sa svojim mastilom i tada proizvedenim papirom stvarali su fotografiju koja brzo blede. To više nije slučaj. Štampane fotografije, ako se svi uslovi poštuju, mogu da se mere po veku trajanja s klasičnim fotografijama. Ipak, ako se sve uzme u obzir, samostalno štampanje digitalnih fotografija jeste nešto što ja ne bih rado preporučio većini novopečenih digitalnih fotografa. Kod nas je situacija postala jako dobra, jer, bar u Beogradu, postoje brojne laboratorije kojima se može poveriti pravljenje digitalnih fotografija na normalnom fotografskom papiru.

Izradom u laboratorijama dobije se divna fotografija proizvedena hemijskim putem, znači, kod nje se više ne diskutuje o trajnosti, kao kod fotografija sa štampača u boji. Cena tih fotografija ista je kao s filma ili pak neznatno veća.

Te laboratorije pružaju fotografske usluge s digitalnih uzoraka, diskova (CD-ROM) ili kartica iz fotoaparata. Cene su daleko niže nego u drugim zemljama, iako su možda

visoke za prosečan džep. Ipak, o cenama ne treba ovde razgovarati. Kada odlučujete koliko megapiksela želite da imate, pogledajte navedenu tabelu. Više megapiksela više košta i ako nemate potrebe za njima, nemojte bacati pare. Naravno, nisu samo megapikseli ti koji odlučuju. Treba videti ostale osobine aparata koji nabavljate: kolika je baterija, kakav je objektiv i slično. U digitalnoj fotografiji pojavile su se firme koje su nove u fotografiji, ali poznate u elektronici – Sony, Casio, Hewlett Packard i slične – i koje imaju dosta dobre digitalne aparate, pa i njih uzmite u obzir.

digitalna fotografija. Otkako je rođena moja unuka, pravim na stotine i stotine fotografija kako bih odabrao najbolje za nas, familiju i prijatelje. Da sam prinuđen da koristim hemijski film, tj. klasičnu fotografsku tehniku, morao bih da dajem ogromne pare da bih samo video šta sam snimio. Ovako, sednem za kompjuter, skinem slike s kartice i posmatram koja fotografija je dobra, a koja nije. Napravim tako samo fotografije koje su dobre, koje će otići u ram ili album, a ostale arhiviram na kompakt-disk, koji je jeftin i zauzima daleko, daleko manje mesta nego što zauzimaju već gotove fotografije na

■ Jednooki refleksni digitalni fotoaparati

Prethodno izlaganje očigledno je važno za digitalne fotoaparate kompaktnog tipa. To su fotoaparati slični fotografskim aparatima kod kojih se ne menja objektiv. Profesionalci koriste jednooke refleksne digitalne fotoaparate jer su njihove potrebe daleko veće nego što su potrebe široke fotografske publike. Današnji digitalni jednooki refleksni fotoaparati imaju rezoluciju od oko šest megapiksela, a najnoviji modeli Canona i Kodaka imaju 12, odnosno 14 megapiksela. Naravno, cene ovih poslednjih izražavaju se u petocifrenim sumama evra ili dolara. Sve što je rečeno o rezoluciji i mogućnostima pravljenja velike fotografije na papiru važi i za takve fotoaparate, ali su njihove mogućnosti za fotografisanje veće. Ne isključujem mogućnost da u budućnosti takvi fotoaparati budu na nivou cena koje su pristupačne malo ozbiljnijim amaterima, ali danas situacija nije takva. Zato se naše razmatranje o digitalnim fotoaparatom odnosi na fotoaparate amaterskog tipa. Kvalitet fotografija, nasuprot tome, nema razloga da ne bude na profesionalnom nivou ako se vodi računa o snimanju. Naravno da krajnje mogućnosti nisu iste kao kod profesionalnih fotoaparata, no ono što se može s njima napraviti treba da bude dobro.

■ Ekonomska strana digitalne fotografije

Može da zvuči čudno, ali sam konstatovao da bih bio bankrot da nije pronađena

papiru. Cena jednog kompakt-diska, na koji može da se zapiše 350 fotografija od oko 2 Mb (znaci pristojne veličine za fotografiju na papiru), beznačajna je. Može da vam se učini da malo preterujem. Šta je s prvobitnom investicijom, kompjuterom, štampačem i slično? Naravno, digitalna fotografija namenjena je onima koji imaju kompjuter ili već rade na njemu. Štampač nije potreban jer fotografije može da radi komercijalna laboratorija. Treba imati rezač za kompakt-disk. U razvijenim zemljama lagano se pojavljuje rešenje za one koji žele da se bave digitalnom fotografijom, ali bez kompjutera i sličnog. Njima se prodaju fotoaparati s karticom od 1 Gb, koja može da primi ogroman broj fotografija. Kod foto-trgovca se takva kartica "prazni" kada se napuni i kupcu se nareže na kompakt-disk a fotografije naprave na papiru. Kupac može, uz saradnju s trgovcem, da ima samo fotoaparat i da se ne lišava zadovoljstva u digitalnoj fotografiji. S obzirom na to da kod nas može da se dobije veoma kvalitetna foto-usluga, ne isključujem mogućnost da opisana vrsta usluge bude uskoro ponuđena i našim kupcima.

■ Prednosti i mane digitalne fotografije u odnosu na klasičnu fotografiju

Najveća prednost digitalne fotografije jeste što ne morate da završite film, da ga razvijete i, ako je reč o negativu, da napravite fotografije da biste videli rezultat svog rada. Kod digitalnih

fotoaparata sliku vidite odmah na malom ekranu. Svakako se ne zavaravajte da ćete biti u stanju da ocenite da li je fotografija dobra ili ne. Verovatno ćete videti grube greške – osoba na slici je zatvorila oči, ili se nešto slično dogodilo.

Međutim, fotografija koja "prođe" taj prvi odabir nije garantovano dobra. Kada se fotografija uveća na kompjuteru ili papiru, vide se nedostaci koje ne može da pokaže mali ekran, na prvom mestu – da li je oštrina dovoljna ili ne. Postoje razna mišljenja, za mene neprihvatljiva, kao da je digitalna fotografija ovakva ili onakva u odnosu na klasičnu. Ako fotografiju napravite, na primer, jednookim refleksnim aparatom, jedanput digitalnim, drugi put klasičnim, ali s istim objektivom, dobro napravljene fotografije neće se razlikovati. Ako koristite kompaktne digitalne aparate, kod kojih je, zbog veličine kaptora i objektiv male žižne daljine, dobićete ono što biste takvim objektivom uvek dobili: veliku dubinsku oštrinu i dosta veliki broj detalja. Ako znate postupak obrade slike na kompjuteru, od digitalnog zapisa može se dobiti fotografiju kakvu hoćete.

Ne treba zato tražiti razlike u nečemu što predstavlja nedostatak znanja u procesu. Svaki novi pronalazak, ne samo u fotografiji,

donosi sa sobom izvestan strah ili skepsu i ljudi ponekad traže razloge zašto on ne bi valjao. Slušam, verovatno opravdane primedbe, da stare gramofonske ploče daju bolji zvuk od novih CD-ova, međutim, za mene je ta, teško uočljiva razlika, veoma

mala cena za nedostatak šumova i krckanja s normalne gramofonske ploče. Isto tako, digitalna slika može nekome da ne "leži",

ali treba da cenimo čistoću fotografije koja se dobije i mogućnost njene dalje obrade, što nemamo kod klasične fotografije. Nabavna cena fotoaparata i prateće opreme, kompjutera na prvom mestu, bio bi negativan faktor. Ranije sam rekao da oni koji su se do sada "bojali" kompjutera, treba da se drže podalje od digitalne fotografije. Velika mana digitalne fotografije jeste što nije uvek brzo spremna za akciju. U principu, digitalni fotoaparati imaju duži zastoje od pritiskanja okidača do pravljenja fotografije, mnogo manju mogućnost za pravljenje brzih serija, te oni fotografi koji snimaju sportove, a nemaju mogućnosti da nabave jednooki refleksni digitalni fotoaparat novijeg tipa, treba da ostanu verni klasičnoj fotografiji. Po

vremenu reakcije i autofokusni klasični i digitalni fotoaparati zaostaju za onim "staromodnim" mehaničkim fotoaparatom.

Fotografije: Svetislav V. Dragović

TABELA REZOLUCIJE DIGITALNIH FOTOAPARATA

Rezolucija kaptora	Prikaz na ekranu*	Veličina fotografije***					
		9 x 12 cm	10 x 15 cm	13 x 18 cm	18 x 24 cm	30 x 40 cm	40 x 50 cm
320 x 240	Prihvatljiv	Dobar	Prihvatljiv	Slab	Slab	Slab	Slab
640 x 480 - 0,3 Mpix	Dobar	Odličan	Dobar	Slab	Slab	Slab	Slab
800 x 600	Odličan	Fot. kvalitet	Vrlo dobar	Prihvatljiv	Slab	Slab	Slab
1024 x 768	Odličan	Fot. kvalitet	Odličan	Dobar	Prihvatljiv	Slab	Slab
1280 x 960 - 1 Mpix	Odličan	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Vrlo dobar	Dobar	Slab	Slab
1536 x 1180	Odličan**	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Odličan	Vrlo dobar	Prihvatljiv	Slab
1600 x 1200 - 2 Mpix	Odličan**	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Vrlo dobar	Prihvatljiv	Prihvatljiv
2048 x 1536 - 3 Mpix	Odličan**	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Odličan	Dobar	Prihvatljiv
2240 x 1680 - 4 Mpix	Odličan**	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Vrlo dobar	Dobar
2560 x 1920 - 5 Mpix	Odličan**	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Odličan	Vrlo dobar
3032 x 2008 - 6 Mpix	Odličan**	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Fot. kvalitet	Odličan

Slab	Vidljivo zrnast (pikselisan).
Prihvatljiv	Vidi se da nije klasična fotografija, ali su izvesni detalji vidljivi.
Dobar	Može se reći da nije klasična fotografija, ali je većina detalja vidljiva.
Vrlo dobar	Sa normalnog odstojanja se može reći da nije klasična fotografija ali je dobra za mnoge primene.
Odličan	Teško se sa normalnog odstojanja može reći da li je u pitanju digitalna ili klasična fotografija.
Fotografski kvalitet	Pri štampi na štampaču za fotografski kvalitet ljudsko oko ne pravi razliku između klasične i digitalne fotografije.

* Bilo da je televizijski ili kompjuterski ekran u pitanju / ** Stvara se veliki fajl neprikladan za slanje internetom / *** Pri upotrebi štampača u foto kvalitetu

© 2002 B&H Photo-Video, Inc. Sva prava zadržana. Nije dozvoljeno umnožavanje ili kopiranje, uključujući sve elektronske medije, bez pismene dozvole vlasnika.

NAŠE TRŽIŠTE NE KORISTI DOVOLJNO KVALITET NAŠIH FOTOGRAFA. OVA KONSTATACIJA NA PRVI POGLED IZGLEDA APSURDNO JER LOGIČNO JE DA NA TRŽIŠTU NAJBOLJE PROLAZI ONO ŠTO JE NAJKVALITETNIJE. MEĐUTIM, AKO SE UPOREDE FOTOGRAFIJE KOJE SE POJAVLJUJU NA IZLOŽBAMA I PREGLEDAJU PORTFOLIJA FOTOGRAFA, VIDI SE DA JE TO BOLJA PRODUKCIJA OD ONE KOJA SE VIDA U VEĆEM DELU PROFESIONALNIH PROJEKATA, U ŠTAMPI, MODI, REKLAMI I OSTALIM VIDOVIMA KORIŠĆENJA FOTOGRAFIJE. ZAŠTO SE JAVLJA TAJ NESKLAD?

Dragoljub Tošić

PROFESIONALNA FOTOGRAFIJA neiskorišćeni potencijali

Profesionalna fotografija dobrim delom zavisi od naručioca.

Kao što će projekat arhitekta ostati u fijoci i kuća neće biti sazidana ako se ne pojavi zainteresovani finansijer, tako ni fotograf ne može da završi svoje projekte ako nema onih koji znaju da procene šta valja i koji su spremni da plate troškove realizacije i autorske naknade. Ako se podsetimo ne tako davnih, prošlih vremena, vidimo da su se urednici više bavili cenzurom da se ne bi pojavilo nešto što nije politički "podobno" nego kvalitetom fotografije. Pravih tržišnih odnosa skoro da nije bilo, pa tako ni potrebe za reklamnim kampanjama. Foto-monografija i drugih oblika korišćenja fotografije u skladu s njenim društvenim funkcijama bilo je malo, a i kada bi se pripremalo o njihovom sadržaju i izgledu više su odlučivali političari nego stručnjaci. Bilo je izuzetaka, ali ne mnogo. Samo afirmisani autori su, ponekad, uspevali da se nametnu naručiocima, često po cenu mnogih kompromisa.

Mladi školovani fotografi teško nalaze posao u struci.

Poznato je da su na našu filmsku produkciju pozitivno uticali "praški đaci". Angažovani na razne načine (televizija, Zora Korać itd.) oni su nalazili posao u struci i vidno poboljšavali kvalitet našeg filma. To se, nažalost, nije dogodilo s našim školovanim fotografima kojima je posle završenih studija bilo teško da nađu posao. Jednostavno, to što su oni naučili i za šta su osposobljeni nikoga kod nas nije intreresovalo. Nije slučajno što su se, uglavnom, "udomili" po muzejima i na akademijama, jer su to institucije gde se shvata da znanje nešto znači. Ova situacija ni do danas se nije bitno promenila. Naši fotografi prinuđeni su da svaštare – svi rade sve. Teme kojima se fotografija bavi su brojne, a društvene funkcije raznovrsne. U takvoj situaciji, fotografi u zemljama gde je korišćenje fotografije bolje opredeljuju se za oblast koja im odgovara, specijalizuju se i usavršavaju, pa i opremu prilagođavaju potrebama. Jedni rade novinsku fotografiju, drugi modnu i reklamnu, treći turističku itd. Na taj način su i rezultati koje postižu bolji jer se svako unapređuje za područje u kojem radi i opremu dopunjava prema razvoju tehnologije. Kod nas, međutim, fotografi su prinuđeni da rade šta god im se ponudi jer posla nema dovoljno pa nisu u situaciji da ga odbiju čak ni

kada nemaju opremu kojom se postižu optimalni rezultati. Uostalom, poznato je da najbolje rezultate postižu oni koji uspevaju da egzistiraju radeći samo određenu vrstu fotografije.

■ **Nepostojanje planskih i dugoročnih projekata.** Poznato je iz prakse da su značajni projekti, fotomonografije, izložbe i ostali vidovi korišćenja fotografije nastajali radom tokom mnogo godina. Pa i modne i reklamne kampanje, kalendari i slično, planiraju se i stvaraju mesecima. Kod nas, kao po pravilu, "sve je hitno", a fotografi uglavnom prihvataju poslove i onda kada znaju da ne mogu dobro da ih urade jer, "ima ko hoće". Retke su situacije kada fotograf ima dovoljno vremena da obavlja dosnimavanje, dorade i uradi najbolje što može.

■ **Troškovi realizacije ne obračunavaju se shodno potrebama.** Ako se troškovi potrebni za realizaciju projekta obračunaju objektivno, fotograf može da radi najbolje što ume (materijal, putovanje, manekeni i ostali saradnici i slično). Međutim, kada se to pogodi "đutur", fotograf štedi i tamo gde ne bi smeo i to se odražava na kvalitet. Kod nas postoji cenovnik fotografske sekcije ULUPUDUS-a, odnosno tarifnik po kome se obračunavaju autorski honorari za fotografiju. On je dobro struktuiran i po njemu se ukupna cena obračunava kao zbir parcijalnih cena za snimanje, realizaciju i korišćenje. Međutim, taj tarifnik nikoga ne obavezuje i retko se primenjuje, pa fotografi rade po sistemu "daj šta daš", jer se od nečeg mora živeti. Nevolja je kada se prihvati tako niska cena da fotograf ne može da obavi dosnimavanje i doradu da bi dobio bolji rezultat jer se dešava da više potroši za realizaciju fotografija nego što je honorar koji za njih dobija. Tu je logika: "daj da nekako uđem u firmu, pa će mi se to, valjda, posle isplatiti".

■ **Aparati i uređaji novih tehnologija toliko su skupi da ih je poslovima na našem tržištu teško isplatiti.** Svedoci smo brzog, gotovo spektakularnog razvoja novih tehnologija primenljivih u fotografskoj struci. Poboljšavaju se mogućnosti fotografskog izražavanja i korišćenja fotografije u raznim oblastima, posebno u štampanom obliku. Pitanje je, međutim, šta da radi fotograf čak i kada ima sredstava da kupi te nove uređaje, kada na našem tržištu nema dovoljno poslova da mu se korišćenje novih tehnologija isplati. Ovo pitanje, istina, izlazi iz okvira naslovljene teme ovog teksta, ali ga navodimo jer je veća verovatnoća da ga mogu bolje rešiti firme od pojedinaca.

■ **Ima li mesta optimizmu i kako da se više koristi potencijal naših fotografa?** Naveli smo neke od globalnih problema naše fotografske struke, a pitanje koje se logično nameće jeste da li ima šanse da se stanje poboljša i kako da se to učini? Smatramo da šanse postoje jer su procesi koji se odvijaju u društvu usmereni ka selekciji i konkurenciji, a tržišnim odnosima koji se, nužno, formiraju povećava se verovatnoća za većom potražnjom boljeg kvaliteta i njegovim plasmanom i tretmanom. Kada u firmama koje koriste fotografiju prevlada mišljenje da od kvaliteta fotografa i fotografije zavisi i njihova uspešnost, neće im biti svejedno šta zna i kako radi fotograf koga angažuju. I fotografi će kada im se bolje fotografije budu više plaćale imati razloga da se maksimalno trude i za tržište rade isto toliko angažovano kao što to rade kada pripremaju svoje portfolije ili izložbe. U međuvremenu, fotografi bi mogli da poboljšavaju svoju prezentaciju, preko Intereneta i na ostale načine, a korisnici fotografija da se trude da što bolje upoznaju fotografe i njihovu produkciju. Verovatno sledi i formiranje agencija, kao svuda u svetu, kao mesto ponude i potražnje... Dakle, smatramo da poboljšanja slede, ali postupno i u zavisnosti od mnogih okolnosti. Konačno, ipak je ova problematika deo kulture, opšte i vizuelne, zavisi i od materijalne situacije, a sve to ne rešava se ni lako ni brzo.

Srećna Vam Nova godina, novi EPSON štampač i novi EPSON ranac!

BSProcesor je osnovao klub korisnika dobrih štampača i poziva Vas da postanete član. Ako u periodu od 25. novembra 2002. do 31. januara 2003. godine kupite neki od EPSON štampača C42, C62 ili SP830, dobićete na poklon neodoljivi EPSON RANAC i članstvo u BSP klubu.

Članstvo Vam omogućava 10% popusta prilikom kupovine originalnog EPSON potrošnog materijala, mnoge druge pogodnosti i poklon iznenađenja. Potražite više informacija na prodajnom mestu i našem website-u.

Epson Stylus C42 SX

Epson Stylus C62

Epson Stylus Photo 830

BSProcesor

DISTRIBUTER I SERVISER ZA JUGOSLAVIJU
BSProcesor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2
tel: 328 44 88, fax: 328 18 70
www.bsprocesor.com
e-mail: bspklub@bsprocesor.com

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU

BEOGRAD: ADA COMPUTERS, 311 54 78;
ADACOM SHOP, 334 41 23; BEL COMPUTERS, 354 40 07;
BEOCITY SHOP, 328 29 48;
BIG APPLE ELECTRONICS, 334 46 96; CORTAL, 369 08 73;
DESK, 329 21 40; DESK SHOP, 311 16 91;
EURO LINK TEAM 2000, 411 671; INFOTEAM, 419 766;
INFOGRAF RAČUNARI, 311 53 07; INFOHOME, 633 888;
PERUN KOMPJUTERI, 361 46 87;
PROCESSOR COMMERCE, 622 127; SOLUTION JM, 489 23 54;
ŠUMADIJA, 319 35 05; TEHNO MARKET EVROPA, 603 122;
ČAČAK: ALTI, 032 303 000
KRALJEVO: SOFT PROJEKT, 036 332 948
NIŠ: HELP COMPUTERS, 018 352 361
NOVI SAD: SOROBAN, 021 365 272
PARAČIN: PARCOMP, 035 569 669

Zajedno možemo mnogo.

EPSON®

GUŽVA NA KRAJU PUTOVANJA

Stigli smo do finala našeg konkursa, koji je izazvao ogromno interesovanje ljubitelja fotografije. Kada smo zadali temu "Putovanje", nismo mogli ni da pretpostavimo da ćemo dobiti toliki broj vaših radova. Naš stručni žiri, koji su činili članovi Redakcije, zaista se našao na mukama kako da u mnoštvu dobrih i inspirativnih fotografija izabere najbolje. Iako nije očekivana, ova gužva na kraju putovanja ipak je – priželjkivana. Konkurs je, naime, i pokrenut da bi što veći broj ljubitelja fotografije dobio šansu da pokaže svoje fotografsko umeće. U početku smo pomalo strahovali da nećemo uspeti da animiramo veliki broj učesnika konkursa, bojali smo se da mnogi neće odgovoriti na temu, a želeli smo da nam stignu zaista dobri fotografski radovi. A onda, kada smo posle prvog konkursnog ciklusa objavili prvog pobednika i njegove radove predstavili na čitavoj stranici časopisa, broj učesnika narednog ciklusa naglo se povećao, da bi u finalu napravio – gužvu! Od pristiglih pet stotina fotografija izabrali smo pobednika, dodelili dva druga mesta, jedno treće i pohvalili dva autora. Kao što vidite, zbog kvaliteta vaših radova nagrade smo proširili tako da ćemo pored glavne nagrade Nikon F65, dodeliti Nikon foto-torbu i Metz blic za dva druga mesta. Trećem mestu pripašće 30 Fuji kolor negativa, a dva pohvaljena autora dobiće godišnju pretplatu za naš časopis. Kao i u svakom takmičenju, nisu važni samo pobednici, već svi koji su učestvovali na konkursu i stoga smo odlučili da naš glavni portfolio posvetimo upravo vama, učesnicima konkursa. Na deset strana predstavili smo šezdesetak fotografija, a jedini uslov bio je da do sada nisu objavljivane u okviru našeg konkursa. Na taj način želeli smo da damo prostor što većem broju čitalaca i ispunimo njihovu želju da vide svoje fotografije na stranicama našeg časopisa. Takođe, po drugi put ove godine posvetili smo naslovnu stranu našem čitaocu, ovoga puta prvonagrađenom autoru Nebojši Espero Stankoviću.

Kroz ovaj opsežni portfolio svi vi dali ste odgovor na to šta je putovanje, kako ga doživljavamo, koliko nam znači i, ono najvažnije, šta posle njega ostaje, a to su, naravno, fotografije. Na putovanjima upijamo mnoštvo informacija, pretežno vizuelnih, koje nije moguće zapamtiti i zato je fotoaparati toliko važan i neophodan pratilac na svim putovanjima. On izdvaja detalje, specifične momente i impresije koje samim tim što smo ih fotografisali u datom trenutku, ukazuju na značaj koji su imali i koji će imati kroz svako ponovno gledanje tih istih fotografija. Naravno, fotografije snimamo da bismo ih podelili sa drugima i najveće nam je zadovoljstvo kada za njih dobijemo kompliment. Omogućili smo mnogima od vas da tu težnju ispune. Primite sve pohvale i zahvalnost što ste se odazvali u tolikom broju, a stranice našeg časopisa, kao i uvek, predstavljaju otvorenu tribinu na koju možete slati vaša zapažanja, primedbe, a naravno i pohvale.

S obzirom na to da časopis ima podnaslov – Časopis za kulturu fotografije – i da veliku pažnju posvećujemo fotografskoj edukaciji, pobedničku fotografiju prokomentarisali smo u fotoškoli, s jedne strane, da bismo opravdali svoju odluku, a, s druge, da pokažemo šta to čini jednu fotografiju uspešnom i dobrom.

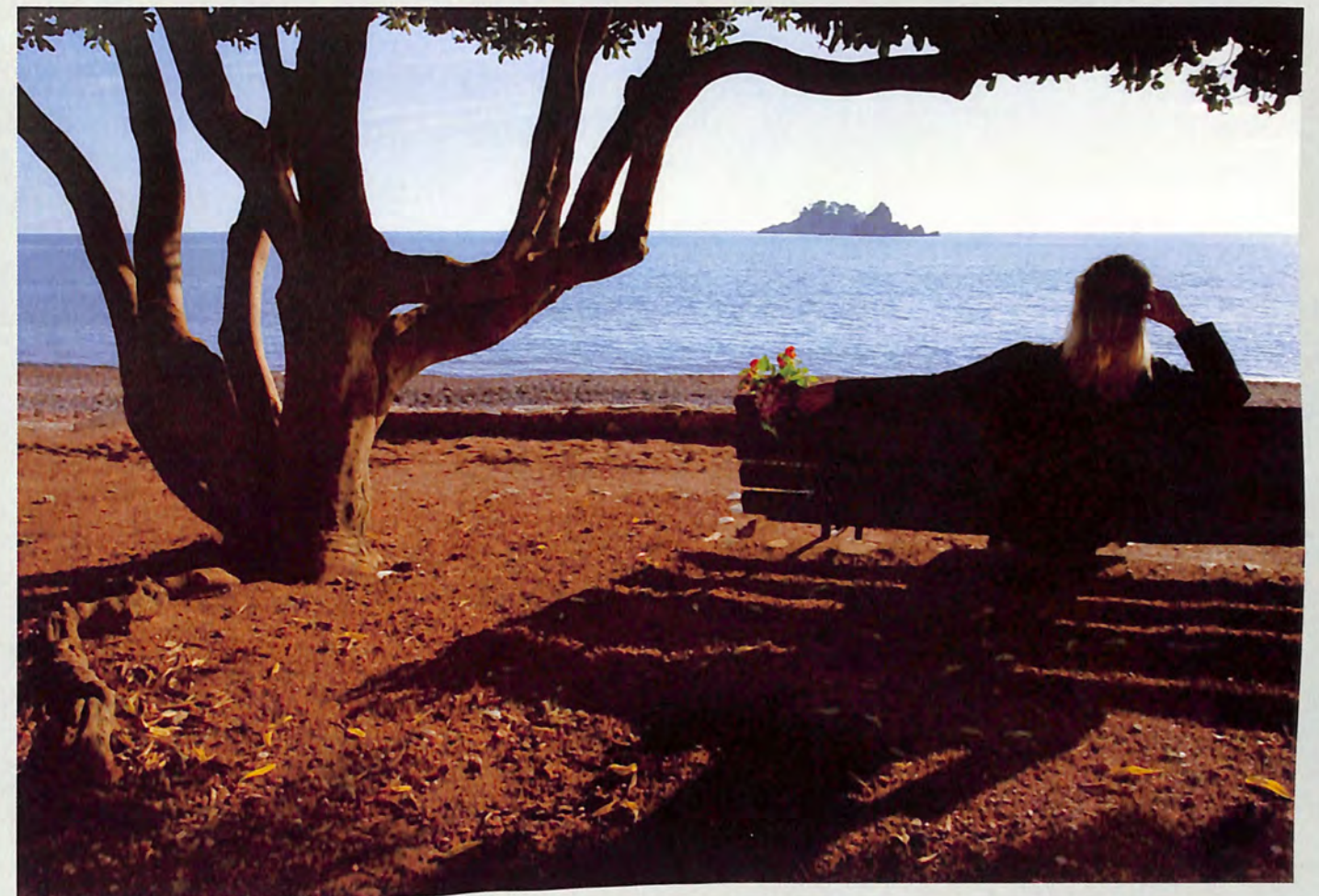
Nadamo se jednako uspešnom i dobrom narednom foto-konkursu čija će tema biti LJUBAV. Na poslednjoj stranici našeg časopisa možete pročitati najavu konkursa za 2003. godinu, s kratkim osvrtom ne zadatu temu i propozicije konkursa.

1 Druga nagrada: Ana Fekete, Novi Sad – Venecija, Čitač novina

3 Treća nagrada: Borislav Gnjidić, Sremčica – Vetrovi olujnih noći

2 Druga nagrada: Predrag Janković, Podgorica – Kraj ljeta

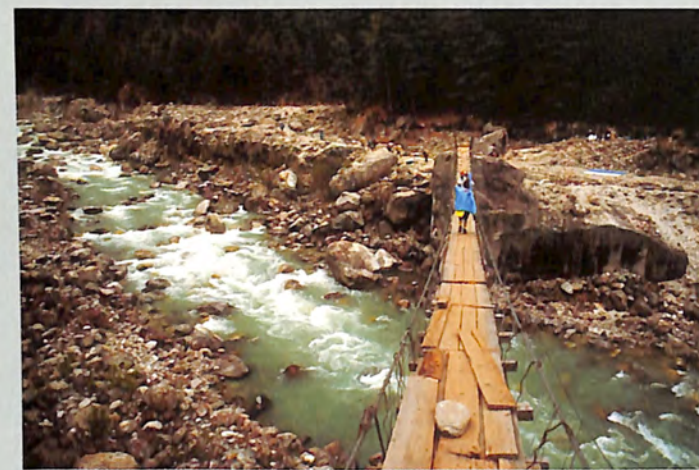
4 Pohvala: Arpad Pečvari, Novi Beograd – Crveno more

5 Pohvala: Jovan Mikša, Titel – U starom gradu

6 Budimir Novaković, Beograd - Povratak sa letovanja

7 Jovan Lakatoš, Apatin – Opasan prelaz

8 Zdravka Grbić, Prijedor – Nikola

9 Zorana Bošnjaković, Beograd – Dečaci sa Anda, Peru

10 Jelena Đorđević, Barajevo – Sećanje

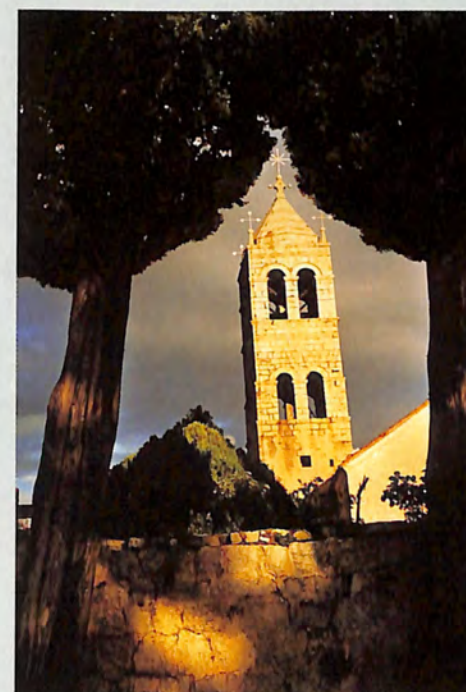
11 Jefimija Vučinić, Novi Sad – Na grobu živog kralja

12 Snežana Lukić, Novi Sad – Žedni rimski golub

13 Maja Đurić Đorđević, Budva – "Leptis Magna", Libija

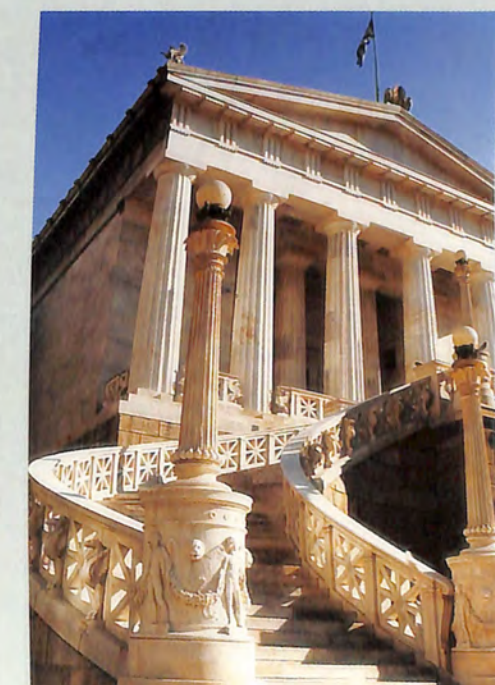
14 Branko Matić, Valjevo – Manastir Raževići

15 Dražen Lovrić, Novi Sad - Pariski suton

16 Ljiljana Agbaba, Aleksinac – Kotor

17 Dejan Dakić, Arandelovac – Grčka klasika

18 Uroš Petrović, Beograd – Putokaz

19 Sanja Knežević, Beograd – Jesen

20 Branislav Fabijanić, Rijeka – Odras vremena

21 Velibor Milovanović Borko, Devojački bunar – Trag

22 Mirko Šuka – Jahorina

23 Miloš Grujić, Beograd – Zmaj na Čigoti

24 Milota Dubovska Poslon, Novi Sad – Jato

29 Bojan Hohnjec, Novi Sad – Zlatibor 5

27 Ivan Tošić, Niš – Putokaz

26 Rajko Samardžija, Vukovar – Karavan

25 Danilo Peternek, Beograd – More i svetlo

28 Dejan Kosanović, Zemun – Punim jedrima

30 Dragan Šaponjić, Nova Varoš – Zlatiborska zora

31 Brano Rudić, Požega – 4 siluete i čamac

32 Milena Ilić, Niš – Želja

33 Bojan Bončić, Niš – Kompozicija I

34 Nedžad Uglješa, Sarajevo – La Cote d'Azur

35 Toni Kostov, Skoplje – A côté de la mere

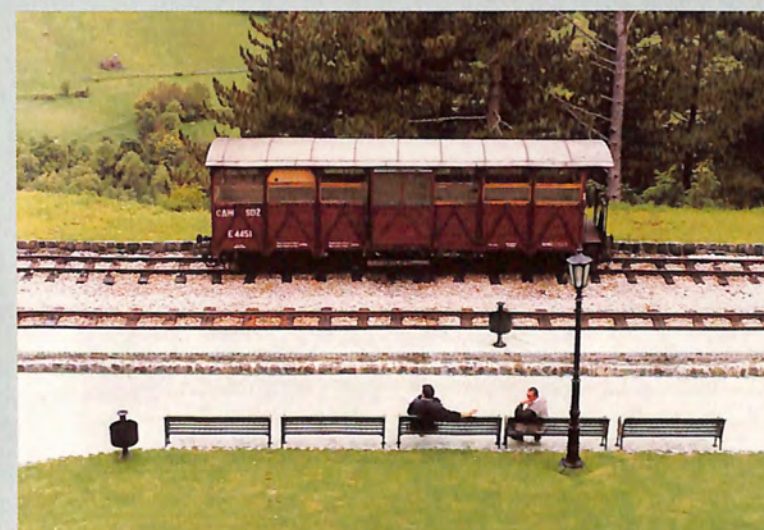
36 Nenad Aranitović, Beograd – Dunavski valcer

37 Nedeljko Joveljić, Brčko – Jutro na Savi

38 Zoran Lazarević, Beograd – Po(r)uka: I CHOOSE?

39 Marko Rupena, Beograd – Iščekivanje

40 Slobodan Banović, Beograd – Ljuljaške, Krk

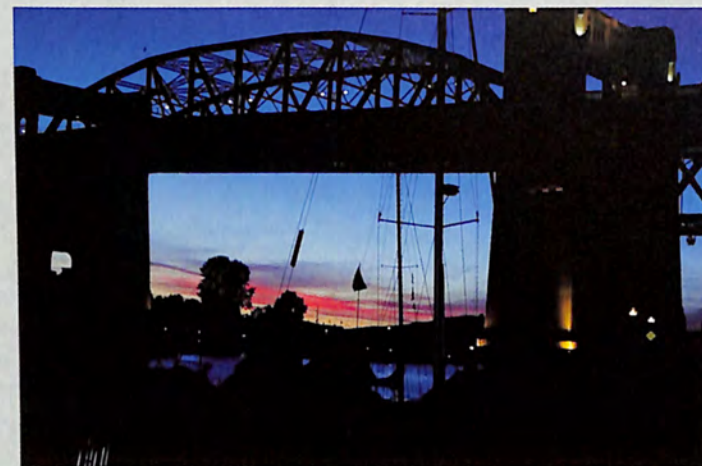
41 Stanko Adamović, Mladenovac – Selo moje očima drugih

42 Snježana Živković, Mladenovac – Slučajnost na 1010 m nadmorske visine

43 Nenad Kostadinović, Beograd – Suze i izmaglica

44 Marija Kobiljski, Vankuver – Najzapadniji zaliv

45 Žarko Kuljanin, Sarajevo – Praskozorje

46 Žužana Majoroš, Temerin – Luka

47 Milorad Vukanac, Beograd – Beli rizik

48 Ivica Komadina, Opatija – Putnik

49 Zoran Stanišin, Novi Sad – Speed

50 Branko Stojanović, Novi sad – Putovanje

51 Nenad Jerotijević, Kraljevo – U luna parku

52 Igor Hristov, Skoplje – Herceg Novi

53 Vera Vujošević, Novi Beograd – U oblacima

54 Ervin Šalgo, Kikinda – Spavanje

Portret — ko, kako, zašto

mr Mitar Trinić

U prvom delu, kada sam počeo da govorim o snimanju portreta (br. 11), problem sam posmatrao kao odgovarajuću koncepciju, odnosno postavio sam pitanje: ZAŠTO? Kada želimo da govorimo o određenim ljudima, ostavljamo trag o tome ko su oni, šta rade i koliko je značajno delo koje su ostavili iza sebe. Opisujući tada rad na realizaciji projekta ISTRAŽIVAČI, predstavio sam značajne ljude za našu, pa i svetsku arheologiju. Dok smo prikazivali ove naučnike, i govorili o njima, videli smo koliko je važna POZADINA za upotpunjavanje konačne impresije. Rekao sam da svaki od predloženih primera ima adekvatnu priču oko koje se sklapa kompletna dramaturgija.

izborom odgovarajućih modela i određenim metodama osvetljavanja. Govoriću o principu osvetljavanja scene kada je u prvom planu ličnost o kojoj moramo da damo određenu informaciju. U ovom delu pozadina je samo prateći element, odnosno ima tehnički karakter.

Kada želimo da govorimo o portretu, prvo što nam padne na pamet jeste da je reč o snimanju ljudske glave! Ljudsku glavu, možemo da predstavimo kao deo ilustracije o anatomiji ili kao portret za lična dokumenta. Kroz subjektivni dokument ispričaćemo određenu priču o nekoj ličnosti. Takođe nečiji lik može poslužiti za vlastitu kreaciju ili za odgovor na pitanje samo nama znano. Za ovakvo

Ako smo ovako postavili merila, onda moramo reći i da prema njima postoje i metodi osvetljavanja. Kada razmišljamo o portretu određene ličnosti u pitanju je, u stvari, mnogo širi aspekt od snimanja same glave. Zamislamo sada: naš model sedi ispred nas i ima prekrštene ruke u krilu.

Tehnika osvetljavanja

Izabrali smo ovu scenu jer predstavlja klasičnu postavku kada je u pitanju portretisanje, a, sa druge strane, navedena postavka kroz svoje zakonitosti omogućava da govorimo i o ulozi pozadine i da je u isto vreme posmatramo kao deo celine. Osvetljavanje pozadine posmatraćemo kao osvetljavanje neutralne pozadine i kao osvetljavanje određenog prostora sa svim dopunskim elementima.

Ako je u pitanju osvetljavanje neutralne pozadine možemo govoriti o ravnomernom osvetljavanju određene površine, čemu ćemo pokloniti posebnu pažnju. Kada je u pitanju snimanje portreta, pozadina ima posebnu ulogu, ponekad odlučujuću. Ako celu situaciju posmatramo iz ugla tehnike osvetljavanja, a ovde će o tome najviše biti reči, govorićemo o nezavisnim svetlosnim izvorima. Govorimo o pojedinačnim izvorima svetla, o njihovom intenzitetu, tipu i brojnosti. Govorimo o osvetljavanju posebno predmeta našeg interesa, a posebno pozadine. Radi što uspešnijeg realizovanja, atelje treba opremiti odgovarajućim brojem svetlosnih izvora raznih tipova i intenziteta. Ovi izvori, opet, moraju biti opremljeni raznim pomagalicama kao što su tubusi, klapne ili difuzne mrežice i folije. U tekstovima V. Červenke u našem časopisu možete se detaljno upoznati s ovom problematikom. Smerove svetlosnog toka možemo označiti kao osnovne parametre kod tehnike osvetljavanja modela.

Posmatrajući ljudsku glavu, ovoga puta kao centar našeg interesovanja, videćemo da je to specifičan kompleks, s jedne strane svojim oblikom, a, s druge, materijom i sadržajem. Govorimo o spoju elemenata tako različitih kao što su koža i kosa. Izraz lica i njegove karakteristike odaju ličnost i karakter portretisane osobe. Na različite načine pristupamo mladom i starom licu: bočno postavljeno svetlo ističe naboranost, dok je čeono postavljena difuzna rasveta neutrališe. U oba slučaja moramo najpre govoriti o konačnoj verziji, o poruci koju portret nosi. Kada su u pitanju mlade osobe, problema

Slika 1. – klasičan informativni portret. Slika 2. – sklopili smo lik modela od dve leve strane lica. Na drugoj fotografiji (sl. 2) vidimo spoj dve desne strane. Model namerno nismo pripremili za ovakvo manipulisanje jer smo želeli da prikazemo različitosti, a s druge strane, da objasnimo zašto nam je ponekad zgodnije da snimamo lice iz jednog ili drugog ugla.

skoro da nema. Smer svetlosnog toka definiše lice preko svetla i senke. Ako govorimo o smerovima svetla (videti članak V. Červenke REFOTO br. 6) veoma je važno da napomenemo da pravac određuje stepen dramatičnosti konačnog rešenja. Osim toga što smer definiše karakter, možemo i da primetimo promene koje nose tonski efekti. Lice se običnom posmatraču javlja kao spoj dve identične polovine, kao leva i desna. Na ovom primeru vidimo da postoji ogromna razlika i to je u većini slučajeva i razlog zašto biramo odrađeni ugao, odnosno, opredeljujemo se za snimanje jedne ili druge strane lica. Prema obliku lica izabraćemo položaj i smer pogleda i prema tako određenim parametrima odredićemo smer glavnog svetla. Moram da napomenem da se ugao i intenzitet glavnog svetla određuje tako što će se prethodno neutralisati svi ostali izvori.

U normalnoj praksi glavni izvor svetla uvek je jedan, kao pandan realnoj situaciji. S druge strane, upotrebom više

identičnih izvora svetla neizbežno dovodimo do njihovog ukrštanja i tako stvaramo neprijatnu vizuelnu situaciju. Kao najbolji primer za to može da posluži "noćni" prenos fudbalske utakmice na televiziji. Rekli smo da glavni izvor opisuje osnovne fizičke osobine i karakter ličnosti, formira efekat osvetljenog predmeta, a, s druge strane, oblikuje senke, definiše formu i

Na ovim primerima pokazujemo da i pravac osvetljenosti može uticati na samu formu. Model smo osvetlili sa jednim izvorom svetla, koji je za vreme snimanja bio na istoj visini za sva tri primera. Odabrane pozicije svetlosnog izvora samo ilustruju princip jer za svaki lik mora se odrediti pozicija, intenzitet i tip svetla koji samo njemu odgovara. Slika 1 – postavljeno svetlo osvetljava lice tako da možemo da vidimo osnovne karakteristike. Nedostatak – jedna strana lica skoro je nevidljiva. Srednji snimak pokazuje direktno osvetljen model, lice je mnogo šire i bez izražene plastike. Kod trećeg primera svetlo dolazi s leve strane. Lice je dobro čitljivo, ali je plastičnost prenaplašena kod nosa i usta. Kombinacijom svetlosnih izvora koji su postavljani pod određenim uglovima možemo doći do željenog efekta.

površinu. S tehničkog stanovišta određuje glavnu meru ekspozicije.

U drugom delu pozabaviću se karakterom i zadacima dodatnih izvora svetla. Zadatak ovih izvora svetla jeste da svojim performansama smanji intenzitet, odnosno ublaži senku koju stvara glavno svetlo. Pri tome ne sme ostaviti utisak svoga postojanja i idealni položaj je tik pored objektiva. Dodatni izvori svetla utiču na konačno određivanje ekspozicije (fotografija glumca Quinna). Na ovom primeru možemo da analiziramo upotrebu četiri vrste izvora svetla:

1. glavni izvor svetla postavljen je "pozitivno desno" i plastično osvetljava celo lice;
2. s leve strane najverovatnije je postavljena odrazna površina koja ublažava senke;
3. posebnim izvorom svetla osvetljena je neutralna pozadina;
4. izvor svetla, za specijalne efekte (verovatno nosi na sebi tubus), osvetljava glumca sa zadnje strane. Ovako koncipirana šema postavke svetla najviše se koristi u komercijalnoj fotografiji. Amater se ne nalazi tako često u prilici da poseduje, a još manje da ovako rešava postavljene zadatke, pogotovo ako

Fotografija levo: Džek Mičel – "Anthony Quinn".
Fotografija desno: Džek Mičel – "Merce Cunningham"

Nadam se da nam čitaoci neće zameriti što smo za ilustriranje teksta tehničkog karaktera koristili efekte autora ovih fotografija. Želja nam je bila da prikazemo uticaj i karakter svetlosnih izvora, odnosno princip po kome je prepoznatljiva komercijalna fotografija. Kod drugog primera vidimo kreativno postavljen jedan izvor svetla i konturu baletana. Samo autor koji se specijalizovao za ovakvu vrstu fotografije (pozorište i glamur), može ovako bravurozno da spoji dve krajnosti.

U drugom delu priče o portretu (REFOTO br. 12) na pitanje – KO JE TO? – odgovorio sam šta je sve kroz istoriju fotografije, kada je u pitanju snimanje portreta, bilo potrebno ili šta i kakve scene su autori koristili da bi predstavili određene ličnosti, odnosno, šta jednu predstavu čini PORTRATOM. Odgovorio sam na pitanja – KO? i – ZAŠTO?, ostaje još deo odgovora na pitanje – KAKO? Odgovor na ovo pitanje pokušaću da dam

ponašanje najbolji ilustrator jeste modna fotografija. Za portrete iz ove grupe karakteristično je da podležu estetskim kriterijumima. Treću grupu karakterišu opisi ličnosti o kojima se govori kao o društvenim činiocima. Prva i druga grupa portreta, s gledišta kreativne fotografije, nije toliko interesantna jer je uslovljena određenim normama i zakonitostima. Najbolji primer za to jeste fotografija za lična dokumenta.

je u pitanju korišćenje elektronske rasvete. Ljubitelji fotografije obično koriste jedan izvor svetla i to najčešće postojeći. Međutim, i tako jednostavni uslovi ne isključuju rezultate visokog tehničkog kvaliteta. Jednim izvorom možemo adekvatno osvetliti lice modela tako da opišemo sve karakteristike koje ono nosi. U isto vreme, možemo da osvetlimo i deo pozadine, sve zavisi od toga koji ćemo tip svetlosnog izvora da izaberemo.

Pozadina

Bila ona neutralnog tona ili deo sveopšte scene, uvek predstavlja poseban element. Položaj modela, smer i karakter svetla osnovni su činioci pri snimanju portreta. Ravnomerno osvetljena pozadina (fotografija baletana) i figura u konturi najbolje pokazuju rad sa svetlom fotografa Džek Mičela (Jack Mitchell). Kada snimamo portrete određene namene (arheolog Marko Popović, REFOTO br.11) u prirodnom okruženju, osvetljavanje pozadine ima poseban zadatak i može biti izuzetno efektno rešenje. Pozadina ovog portreta uvodi nas u područje interesa naučnika, a fokusiranje na pozadinu opisuje precizno period i prostor u istraživanju. Pri realizaciji ovog portreta upotrebljen je jedan izvor svetla postavljen iza modela i usmeren direktno prema pozadini. Intezitet svetlosnog izvora bio je dva puta jači od izvora svetla kojim je

osvetljen model jer se morao osvetliti velik i udaljen prostor. Hteo bih da naglasim još jedan element kada je u pitanju sama pozadina. Oštrina prikaza pozadine ili neoštrina takođe imaju posebnu ulogu pri snimanju portreta. Ako je model "zalepljen za pozadinu", dolazi do znatnih poteškoća osvetljavanja scene jer u tom slučaju izvor svetla osvetljava i model i pozadinu. Odgovarajućim izborom objektiva možemo u celosti da rešimo probleme senki na pozadini. Na kraju, moram da istaknem da modelovanje svetlosne koncepcije jeste uvek u ulozi osnovne poruke.

Merenje inteziteta svetla

Pri snimanju portreta može se postaviti jednostavno pitanje: koje su to pozicije i položaji u koje moramo postaviti svetlomer. Pre svega, merenje obavljaмо kada su uključeni svi izvori svetla. Glavno svetlo merimo iz nivoa na koji pada svetlosni tok, dopunsko svetlo merimo

Na primeru levo pokazujemo princip merenja upadnog svetla. Levom rukom zaklonjen je pomoćni izvor svetla. Čitaoca ne treba da buni svetlosna kombinacija koja je ovde upotrebljena jer smo želeli da izbegnemo tešku senku na licu koja nastaje prilikom snimanja direktnim svetlom. Na primeru desno ilustrovano je kako se meri upadno svetlo, ovoga puta svetlo za specijalne efekte.

tako što ćemo prethodno neutralisati uticaj glavnog svetlosnog izvora. Zbir podataka izmerenog svetla unosimo u fotoaparat. Od sledećeg broja govorilićemo o specifičnosti pozorišne fotografije, upotrebi i efektu scenskog svetla.

Fotografije: Mitar Trninić

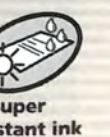
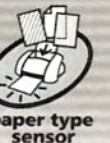
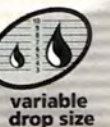

1. Model je osvetljen sa dva identična svetlosna izvora, postavljena na istoj visini i udaljenosti od lica. Problem centralne senke. U pojedinim slučajevima ovako postavljeni svetlosni izvori služe određenoj dramaturgiji.
2. Model je osvetljen jednim izvorom svetla. Pomoću bele reflektujuće površine dosvetlili smo levu stranu lica.
3. Za ovu priliku na svetlosni izvor postavili smo tubus (levkasti dodatak). U ovom slučaju možemo da govorimo o svetlosnim izvorima za specijalne efekte. Izvor je postavljen visoko iznad lica modela.
4. Model je osvetljen glavnim izvorom postavljenim s leve strane. Svetlom za specijalne efekte osvetlili smo gornji deo glave modela, to pokazuje sjaj na kosi, i na taj način dosvetlili smo deo vrata i konturu lica. Treći izvor svetla koristili smo za dosvetljavanje. Desna strana dosvetljena je belom odraznom površinom.

REVOLUCIJA REZOLUCIJE

Pravi foto printer.
Lexmark Z65.

PrecisionPhoto™
PrecisionSense™

Lexmark Z65 - vladar među foto štampačima. Možete samo da zamislite šta za vaše digitalne slike znači 5.8 megapiksela i mikroskopski male kapljice. Čiste i oštre boje. Zapanjujuće dobra reprodukcija tonova kože. Munjevito brz - 21 strana u minuti. Ako na to dodate još i neverovatno rukovanje papirima Z65 ostvaruje sve Vaše želje oko vrhunske kolorne štampe.

I više od toga...

LEXMARK
Passion for printing ideas™

Distributer Lexmark proizvoda

www.dl.co.yu

Direct Link

011/ 321 51 51, Beograd, Mike Alasa 9

Lexmark Z25

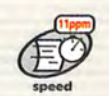
Lexmark Z35

Lexmark Z45

Lexmark Z55

www.lexmark.com

mr Vlada Červenka
fotograf Muzeja grada Novog Sada

Fotografski atelje ili studio

U fotografskoj praksi pod pojmom "atelje" ili "studio" u širem smislu reči podrazumevamo kompletnu fotografsku radionicu, odnosno određen, tačno definisan i lociran objekat koji se sastoji od prostora za snimanje i prostora za klasičnu ili kompjutersku obradu fotomaterijala – laboratorije. U domenu amaterske fotografije to je najčešće prostor u kući ili stanu koji pored toga ima i drugu namenu, dok u domenu profesionalne fotografije to je prostorna celina specijalno i isključivo namenjena za te svrhe. U užem smislu reči, pod tim pojmovima podrazumevamo prostor koji je namenjen samo fotografskim snimanjima, odnosno kreativnom radu sa svetlom. On može da bude stalan – u sklopu fotografske radionice – ali i improvizovan, u privremenim prostorijama ili na otvorenom prostoru –

Fotografija levo: studio Irving Penn-a u Južnoj Americi sa dnevnim rasvetom, odraznim površinama i pozadinom. Fotografija desno: pokretni "crni studio" Irving Penn-a, na Novoj Gvineji.

pokretni, putujući studio, bez neposredne "logističke" podrške jedinice za obradu snimljenog materijala. Prema tome, "studijom", u užem smislu reči, možemo nazivati svaku prostornu celinu u kojoj možemo da manipuliramo svetlom kako bismo uspostavili odgovarajuće svetlosne uslove za fotografske potrebe.

Studio

Glavna funkcija studija jeste omogućavanje kontrolisanih i konstantnih uslova za fotografska snimanja, nezavisno od promenljivog i nestalnog dnevnog svetla i promena

vremenskih i klimatskih uslova. Prvi fotografski ateljei koristili su svetlosnu energiju koju emituje sunce, odnosno indirektno dnevno svetlo, i donekle su bili u stanju da obezbede stabilne uslove osvetljenja. Građeni na otvorenom prostoru – u baštama iza kuće ili na potkrovljima zgrada – orijentisani su bili isključivo prema severu kako bi se izbegla direktna sunčeva svetlost, a opremani velikim staklenim zidovima ili krovnim konstrukcijama – glavnim izvorom svetla ("reflektorom"), koji je koristio svetlo reflektovano od neba i obezbedivao difuzno osvetljenje studija. U njima je leti bilo vrućina, zimi zima, često su prokišnjavali ili je krovna konstrukcija pretela da se sruši pod snežnim nanosima, a što je najvažnije, moglo se snimati samo dok traje dan. Fotografi su nastojali da produže "radno vreme" ateljea i tako su postepeno nastali prvi veštački izvori svetla za fotografske potrebe, koji su kao izvor

isključivo u svojim ateljeima prirodno svetlo kao glavno svetlo, a dodatno ga oblikuju refleksnim površinama ili veštačkim izvorima svetla. Tu je i čuveni putujući "Crni studio" američkog fotografa Irvina Pena, koji se sastojao od povećeg crnog šatora čija je severna strana bila otvorena, a kroz taj otvor usmeravano je dnevno svetlo odbijeno od velike refleksne površine. U tom studiju nastale su njegove fotografije iz Afrike i centralne Amerike koje bi bilo teško snimiti na otvorenom pri jako kontrastnom ekvatorijalnom dnevnom svetlu. "Daylight studio Gran Canaria", specijalizovan za modnu i reklamnu fotografiju, koji se nalazi na Kanarskim ostrvima, takođe koristi prednosti dnevnog svetla i suprotnske klimatske zone, kako za direktno, tako i indirektno osvetljenje modela. Studio je sagrađen na otvorenom prostoru bez krova, a sastoji se od visokog zida u obliku nepotpunog kruga – "arene" koji služi kao pozadina za snimanje.

U zavisnosti od doba, dana direktna sunčeva svetlost, u funkciji glavnog svetla, osvetljava pojedine delove zida (pozadine) i modele prednjim, bočnim ili kontrastvetlom, a modeliranje dopunskog svetla obavlja se pomoću refleksnih površina ili fleš

rasvetom. Zahvaljujući klimatskim uslovima broj sunčanih dana je preko 250, prosečna temperatura kreće se od 21 °C zimi do 24 °C leti, zimski sunčani interval je isto a letnji devet sati. Potrošnja struje je minimalna, grejanje prostora – prirodno, samo je radno vreme ograničeno na interval dnevnog svetla.

Ateljei mogu biti prilagođeni za snimanje portreta, reklame, mode, naučne i tehničke dokumentacije, i za druge svrhe. U zavisnosti od namene, profesionalni ateljei opremljeni su pratećim sadržajima – prostorijama u kojima su prema potrebi smešteni: garderobe, šminkernice, frizernice, kuhinje, scenske radionice, skladišta, administracija itd. Takvi ateljei mogu da zauzmu prostor od nekoliko stotina

kvadratnih metara i više spratova, komercijalizovani su i svaki fotograf može da iznajmi odgovarajući broj kvadratnih metara studija s odgovarajućom opremom na određeno vreme, naravno uz odgovarajuću nadoknadu (na našim geografskim širinama to nije uobičajeno).

Prostorija

Budući da smo na trenutak zalutali na tuđ teren, vratimo se natrag kući, i pokušajmo da opremimo svoj realni, da ga nazovemo "idealno minimalni studio", tj. onaj koji može maksimalno da zadovolji fotografa amatera, a pruža osnovne uslove za rad profesionalnom fotografu. U amaterskoj praksi, atelje uglavnom ima improvizovani – privremeni karakter u "simbiozi" sa drugim stambenim prostorom – kupatilo, soba, podrum, potkrovlje, šupa i sl. Često "personalni" atelje (odnosno studio i laboratorija) može da bude smešten u jednu prostoriju – ovo rešenje zadovoljava ukoliko nemamo veliki promet u studiju, a često je primenjivano u mini-laboratorijama gde se materijal obrađuje na svetlu. Bolje rešenje jeste ako studio i svetli deo laboratorije čine odvojenu celinu od laboratorijske tamne komore zato što tada rad u studiju ne ometa proces laboratorijske obrade materijala. Idealno rešenje bilo bi da studio bude smešten u posebnu prostoriju koja je povezana sa svetlim delom laboratorije. Naravno, ovo je bitno za fotografe koji sami obrađuju snimljeni materijal i za profesionalni atelje. Oni koji obrađuju materijal u profesionalnim laboratorijama lišeni su ovih problema – potreban im je samo studio. I ovde važi staro zlatno pravilo – preporučljivo je da on bude okrenut prema severu kako bi se izbegli problemi s direktnim dnevnim svetlom i zamračivanjem prozora. U studiju moramo da imamo dovoljno slobodnog prostora za manipulaciju rasvetom i opremom. Njegova dužina treba da bude bar duplo veća od rastojanja na koje snimamo, a za postavku reflektora treba nam sa strane minimum 2 m, tako da najmanje dimenzije "idealno minimalnog studija" za snimanje portreta jesu 2,5 x 3 m, a za celu figuru ili grupu – 4 x 5 do 6 m. Visina prostora ne bi trebalo da bude manja od 2,5 m, a "idealna" je oko 3 m. Uvek je bolje ako su dimenzije studija veće od "minimalnih" – od viška prostora glava ne boli, a rad sa svetlom i manipulacija

reflektorima mnogo je lakša. Veličina prostorije direktno zavisi od namene studija – nameštaj ili automobil nećemo moći snimiti u portretnom studiju, već u studiju koji je namenjen tome ili u improvizovanom studijskom prostoru. Što je prostorija manja, to su njeni zidovi i plafon "aktivniji" u svojstvu sekundarnih izvora svetla, pogotovo ako su ofarban belom. U tom slučaju možemo ih upotrebljavati baš u tu svrhu – kao refleksne površine, a ukoliko to ne želimo, moramo ih prekrivati crnim ili sivim zavesama ili blendama. Preporučuje se da studio bude ofarban neutralnom svetlosivom ili šamoa bojom. Možemo upotrebiti i crnu boju, ali u tom

Dnevni studio na otvorenom na Kanarskim ostrvima. Maksimalna iskorišćenost prirodnog svetla.

Različito obojene površine gigantskog zida služe kao pozadine najraznovrsnijih scena.

slučaju prostor deluje depresivno, dok farbanje zidova drugim bojama nije preporučljivo zbog mogućih bojenih refleksa pri snimanju na kolor materijalu. Ako ofarbamo jedan zid svetlo, a drugi tamnosivo, moguće je koristiti ih kao pozadinu koja, u zavisnosti od nivoa osvetljenja, daje celu paletu nijansi od bele do crne.

Električna instalacija

Pri gradnji ili adaptaciji prostora za studio najbolje je konsultovati se sa stručnjakom oko uvođenja odgovarajuće električne instalacije. Instalacije moraju da budu izvedene prema sigurnosnim propisima, jer svaka improvizacija može da bude opasna po život ili da izazove požar. Praktičnije su tzv. spoljašnje instalacije – kablovi se pričvršćuju za zid pomoću tiplova ili se polažu u zidne plastične ili metalne konzole tako da eventualne kasnije prepravke instalacije ne zahtevaju štemovanje zidova. S obzirom na to da je nemoguće unapred predvideti najbolji raspored utičnica u studiju, preporučuje se korišćenje

pokretne razvodne kutije s potrebnim brojem utičnica i posebnim automatskim osiguračima s monofaznim ili trofaznim napajanjem, koju možemo da nabavimo gotovu (Hedler) ili da nam izradi po porudžbini električar. Razvodnu kutiju možemo, po potrebi, premeštati na bilo koje mesto u studiju, a veoma je praktična na terenu kod improvizovanog studija. Nije preporučljivo koristiti obične kućne razvodnike sa više utičnica zbog toga što su oni predviđeni za manja opterećenja – dva ili više reflektora uključena na takav razvodnik prejako su opterećenje za instalaciju i osigurač.

Kada koristimo improvizovani prostor kao studio, pre nego što uključimo rasvetu moramo proveriti kakvo opterećenje mogu da izdrže njegove električne instalacije. Napon u voltima pomnožen s opterećenjem u amperima

daje učinak u vatima ($V \times A = W$). Prema tome, treba proveriti na razvodnoj tabli koliko ampera ima osigurač za datu prostoriju i izračunati kakvo opterećenje može da podnese instalacija, na primer: $220 V \times 10 A = 2.200 W$. U ovom slučaju, na instalaciju možemo priključiti dva reflektora od 1.000 W ili četiri od 500 W, s rezervom od 200 W za osvetljenje prostorije.

Svetlosni park

Naš "minimalni studio" moramo, naravno, opremiti odgovarajućom rasvetom i tu se uvek postavlja pitanje šta je bolje – topla (klasična) ili hladna (fleš) rasveta. Topla rasveta jeftinija je, ali troši mnogo više struje; hladna je skuplja, ali je jeftinija u eksploataciji. Kod konačne odluke moramo razmišljati praktično: ako se fotografijom bavimo amaterski ili kao profesionalac samo povremeno imamo potrebe za studiom, suvišno je ulagati u skupi fleš rasvetu koja će skupljati prašinu. Ako studio koristimo često ili svakodnevno, ulaganje u hladnu rasvetu i te kako se isplati. Naravno, na drugom mestu kod konačne odluke uvek su naše finansijske mogućnosti. Nije svejedno da li se bavimo više crno-belom ili kolor fotografijom. Pri snimanju na crno-belom materijalu s toplom rasvetom nećemo imati posebnih problema, dok kod materijala u boji uvek nastaje problem s temperaturnom hromatičnošću svetla i materijala – ili moramo da koristimo materijal za veštačko svetlo ili da korigujemo hromatsku temperaturu svetlosnih izvora pomoću filtara. I jedno i drugo se kod nas teško nabavlja, a nabavka DAYLIGHT tople (klasične) rasvete, otprilike, isto košta kao i fleš rasveta. Takođe nije svejedno da li u studiju koristimo tri-četiri reflektora ili desetak i više. Pri većem broju reflektora utrošak energije znatno je veći kod tople rasvete, a takođe i zagrevanje prostora zimi ima određene pogodnosti, ali su leti potrebne dobra ventilacija i klimatizacija.

No, vratimo se našem "minimalnom studiju" i pogledajmo koliko reflektora je potrebno za snimanje portreta, figure ili rekvizite manjih dimenzija. Najmanji "svetlosni park" sastoji se od jednog reflektora i jedne refleksne površine, a koristimo ih, pre svega, u improvizovanim terenskim uslovima snimanja. Dva reflektora plus refleksna površina čine opremu većine amaterskih studija, dok svetlosni park od tri do četiri ili više reflektora plus nekoliko refleksnih površina možemo smatrati profesionalnim. Drugo je pitanje kakvog su tipa reflektori. Amaterska oprema sastoji se obično od jeftinijih ravnih reflektora – Floodlight ili reflektorskih sijalica od 500 W – Sealed Beam Spotlight, ponekad u kombinaciji s jednostavnim difuznim ravnim reflektorom – SoftLight. Ozbiljnu profesionalnu rasvetu čini svetlosni park u čiji sastav ulaze reflektori s regulisanim snopom svetla – reflektor Spotlight (vario – fokus), reflektor sa običnim ili Fresnel sočivom – Lens ili Fresnel Spotlight i velikopovršinski difuzni reflektori – SoftLight (Box).

Za postavku reflektora najčešće koristimo stativ. Pogodni su za rad u improvizovanim uslovima na terenu i s manjim brojem reflektora u studiju. Njihova konstrukcija mora da bude prilagođena težini reflektora. Lagane i nestabilne stativne treba izbegavati zbog mogućih padova i loma reflektora. Profesionalni ateljei s većim brojem reflektora opremaju se plafonskim šinskim konstrukcijama koje omogućavaju kretanje reflektora u svim horizontalnim i vertikalnim pravcima. Na taj način prostor studija oslobađa se od stativa i isprepletanih kablova koji ometaju kretanje i rad. Veoma praktične

za rad na terenu u improvizovanim prostorijama jesu teleskopske rasponske šine (barikude) od duraluminijumskih cevi, koje se lako montiraju odupiranjem od poda i plafona ili između zidova, a služe za kačenje rasvetnih tela.

Prikaz profesionalnog studija.

Nameštaj i pribor

Studio moramo opremiti pozadinama za snimanje, koje mogu biti ravne – od papira ili u vidu draperije od platna, a kačimo ih na zid pomoću držača koji omogućavaju njihovu jednostavnu promenu. Dimenzije pozadina zavise od veličine rekvizite koju snimamo, a preporučljivo je da imamo na raspolaganju nekoliko bojenih nijansi. Ako snimamo predmete manjih dimenzija, moramo imati radni sto za snimanje, najbolje montažnog tipa, kako bismo mogli lako da ga sklonimo ukoliko da nam studio zatreba za druge potrebe. Ukoliko imamo dovoljno slobodnog mesta, u studiju će nam dobro doći polica ili orman za odlaganje rasvete, opreme i rekvizite i običan radni sto za manipulaciju opremom. I na kraju, nemojte zaboraviti na radio ili muzički stub!

OLYMPUS
THE VISIBLE DIFFERENCE

Novi Olympus *μ*[mju:]⁻V:

aluminijumsko kućište
38-105 mm zoom.

Istinska lepota dolazi
iznutra.

www.olympus-europa.com

OSETI

LEPOTU

OLYMPUS d.o.o.
Makenzijeve 57. 11000 Beograd
Tel. 011/34 04 138
011/34 04 156/165/182
Fax. 011/34 04 170

OLYMPUS
THE VISIBLE DIFFERENCE

PROTEST FUJIFILM-a POVODOM PRISTRASNE ANALIZE DIGITALNOG FOTO-APARATA
FUJIFILM FINEPIX S2 PRO U PRETHODNOM BROJU

Uloga referentnog kritičara, koju ste prihvatili u oceni proizvoda koji predstavljaju poslednju reč tehnike, veoma je osetljiva i zahteva maksimalnu objektivnost i kompetentnost. U prethodnom broju predstavili ste čitaocima nekoliko digitalnih foto-aparata koji su dostigli visok nivo tehnike na tom polju. Na žalost, tekst u kome je opisan FUJIFILM FinePix S2Pro, umesto da čitaocima pruži informacije o ovom remek-delu foto opreme, napisan je skoro kao plaćena reklama za Nikon D100, pošto se autor teksta potrudio da načini nekoliko "slučajnih" propusta, koji sadrže veoma jasnu poruku. Prvo, što svakome pada u oči, je velika slika na kojoj je kućiste za baterije na foto-aparatu otvoreno, tako da se jasno vide Kodakove baterije. Da li mislite da bi Kodak dozvolio da se njegovi proizvodi javno predstavljaju u medijima sa Fudžijevim baterijama? Autor teksta je, nadalje, procenio da je zaštitni poklopac TFT displeja (koji se pri snimanju ionako otvara) "mutan i nije tako dobar kao kod Nikona D100". Takođe, "korak merenja svetlosti od 0,5 EV daje mu manju preciznost u odnosu na Nikonov D100 kod koga je korak merenja 0,3 EV". Naravno da Fudži ima dobro opravdanje zašto je ugradio baš takav zaštitni poklopac i opredelio se za taj korak podešavanja svetlosti, ali će takvo tendenciozno poređenje kod manje stručnih čitalaca ostaviti negativan utisak, što je autor teksta bez sumnje i želeo.

ODGOVOR REDAKCIJE

Objavljajući pismo MEGAPHOTO, želimo da stavimo svoju objektivnost pred sud čitalaca, iako su navodi pisma na mahove uvredljivi i insinuiraju pristrasnost. Nijednog trenutka nismo želeli da se neobjektivno postavimo prema bilo kome proizvođaču. Međutim, prikazivanje nekog proizvoda apsolutno nosi pečat onoga ko proizvod prikazuje. Jedna osobina može da bude jednom čoveku važnija nego drugom, pa tu više nije u pitanju objektivnost ili neobjektivnost, već način gledanja na proizvod. U mnogim fotografskim časopisima, mogu se videti najrazličitija gledanja na isti proizvod. Insinuiranje da je jedan časopis pristrasan i neobjektivan, zbog takvih sasvim razumljivih razlika, jeste veoma oštar sud, čiji bi cilj bio da učutka svaku kritiku. Stranice našeg časopisa otvorene su za plaćene oglase u kojima svaki proizvođač može da navede one osobine koje on smatra bitnim za krajnjeg korisnika. Uslovi objavljivanja tih reklama jednaki su za sve, jedino što se od oglašivača traži da pokaže dovoljan stepen poslovne objektivnosti i da poštuje pravila i zakone koji važe na tržištu. Koliko smo mi bili neobjektivni? Zamerka da smo prikazivanjem Fuji FinePix S2 fotoaparata s Kodakovim baterijama umanjili značaj proizvoda jeste, najblaže rečeno, preterivanje. Aparat koji smo ispitali nije ni najmanje smanjio svoje performanse zato što na baterijama nije bilo ime Fuji. Što se tiče "remek-dela fotografske opreme", potpuno smo saglasni da taj epitet može da se stavi aparatu Fuji FinePix S2 pošto je on, takođe stvoren na telu aparata Nikon F80, kao i Nikon D100. Oba

Ukoliko je vaš saradnik već odlučio da uporedi karakteristike ova dva giganta na polju profesionalne foto-opreme, morao je, umesto poređenja boja poklopaca, da uporedi njihove suštinske karakteristike. Da li bi, recimo, pri navođenju karakteristika Nikonovog modela D100 napisao "Tri moda rezolucije, koja ima Nikonov D100, nedovoljna su u odnosu na četiri moda koja nudi Fudžijev S2, posebno zato što u najvišem modu S2 ima dvostruko višu rezoluciju nego D100", ili "Prenos podataka na kompjuter preko USB porta, jedinog koji nudi D100, beskraino je spor u odnosu na munjevito brzi Firewire IEEE 1394, kakav nudi Fudžijev S2"? Ako se citirani tekst nalazio na plaćenom reklamnom prostoru za Nikonove proizvode, onda je to trebalo jasno i naznačiti - mada bi i tada ostalo otvoreno pitanje da li je to dozvoljeno uz neobjektivno poređenje sa konkurentskim modelima. Ako je, pak, cilj teksta bio da se čitaoci upoznaju sa karakteristikama jednog novog foto-aparata, neophodno je bilo da za to angažujete stručnog i objektivnog saradnika, koji nema ličnih interesa da favorizuje bilo koju stranu. Slučajno ili ne, sličan pristup zastupljen je i kod predstavljanja digitalnih fotolaboratorija. Mada je Fujifilm Frontier najuspešniji lab sistem na tržištu, zauzeo je najmanje mesta na dnu strane, a (uzgred, netačan) tekst napisan je tako da nije pomenuta nijedna od superiornih karakteristika

ovog minilaba. Autor teksta je, recimo, uz velelepnu sliku Noritsu-ovog najbržeg modela QSS-3101 dodao i afirmativni sud da dostiže "neverovatni kapacitet od 2369 slika po satu", a za frontier 390 nije našao za shodno da napiše da u jednom satu može da izradi čak 2780 slika istog formata! Kompanija FUJIFILM je trenutno apsolutni lider u razvoju digitalne tehnologije i digitalnih laboratorija. Zahvaljujući tehnologiji FRONTIER i pet različitih modela koji se nude kupcima, kompanija zauzima najveći deo svetskog tržišta. Ekipa vašeg časopisa boravila je u Kelnu i objavili ste opširne izveštaje o Fotokini, najvećem sajmu foto opreme na svetu. Da li je bilo prostora da objavite da je sajam otvorio, ne baš slučajno, predsednik kompanije FUJIFILM, gospodin Onishi? Svako novinarstvo, pa i ono čiji je zadatak da neguje kulturu fotografije (kako stoji iza naziva vašeg lista) trebalo bi da gaji nepristrasan i objektivni stav prema raznim proizvođačima. U suprotnom, čitaoci će vrlo brzo zapaziti da su manipulisani i takvom časopisu, koji bi dozvolio sebi da padne pod sponzorstvo jednog proizvođača ili zastupnika, dodeliće epitet kakav zasluuže.

za MEGAPHOTO
direktor marketinga, Zorica Jocić

fotoaparata su vrlo slična. Ocene koje su međunarodni mediji dali za ove modele vrlo malo se razlikuju. Čak im ni cene nisu mnogo različite (zavise od države u kojoj se prodaju). Pružićemo malo poređenja, ne iz časopisa koji su na papiru pa mogu da budu nepristupačni čitaocima, nego iz Internet izdanja dve, ozbiljne medijske publikacije: Digital Photography Review (www.dpreview.com) i Megapixel (www.megapixel.net), tako da svako ko želi može da proveri naše navode. Digital Photography Review pravi direktno poređenje Fuji Finepix S2 i Nikona D100. Budući da se detalji mogu naći na Internetu, želimo samo da napomenemo da su oba aparata dobila ocenu "highly recommended" (slobodno rečeno: toplo preporučujemo). Kod ovog poređenja D100 ima jedanaest prednosti nad Fuji FinePix S2, dok Fuji Fine Pix S2 ima dve prednosti. Može se diskutovati koja je od tih prednosti važnija, a koja ne. Sigurno je da je prenos podataka preko Firewire (IEEE 1394), koji pominje MEGAPHOTO, jedna od prednosti Fuji fotoaparata, ali, isto tako, neprozirni zaštitni poklopac doneo je poen prednosti Nikon fotoaparatu. Takođe, korak merenja svetlosti od 0,5 EV i drugi kritičari smatraju manje preciznim od 0,3 EV koje ima D100. Zašto bi to naš prikaz trebalo da preskoči. Može se voditi većita diskusija, koja se nikada ne bi završila, koliko je kome bitna neka od osobina. Radi kurioziteta, Megapixel daje brojčane ocene oba fotoparata. Fuji FinePix S2 dobio je za funkcionalnost 9,6 (od 10 poena) a za fotografske kvalitete svih 10 (od 10) poena.

Redakcija REFOTO

Mogu li dobiti neverovatne poklone ?

Da, možete!

Kupite
bar jedan
od Canon
proizvoda
iz posebne
ponude
i pokloni
su vaši

you can
Canon

PROFI FOTO

Beograd, tel: (011) 655 100, www.profoto.co.yu/dileri

LA PIETÀ

Gregor Podgorski

Gregor Podgorski rođen je 1965. godine u Poljskoj. U Varšavi je završio studije lepih umetnosti i 1984. godine nastanjuje se u Parizu. Od 1989. godine prestaje da slika i potpuno se posvećuje fotografiji. Otvara fotografski studio i uskoro se specijalizira za komercijalnu fotografiju. Iz želje i potrebe da se otrgne od preokupiranosti reklamnom fotografijom, 1995. godine započinje svoj autorski, kreativni rad na temu La Pietà.

Mikelandelova, iz kamena isklesana La Pietà, naručena za Vatikan 1498. godine poslužila je kao uzor i polaznica za ovaj gigantski projekat. Gregorov fatalni susret s La Pietom nije se desio u Rimu, u katedrali Svetog Petra, gde se La Pietà nalazi poslednjih pet stotina godina, već u Parizu 1998. godine kada je dobio na poklon malu plastičnu repliku čuvenog Mikelandelovog remekdelat s prepoznatljivim potpisom "Made in China"! Možda zvuči neverovatno da je turistički suvenir ostavio takav utisak na Gregora da preduzme skoro jednako ambiciozan projekat kao što je i sama Pietà.

Gregor Podgorski postavio je samog sebe za naručioca i sponzora projekta i odlučio da napravi ne jednu, već pet stotina Pietà koje simbolično prezentuju vreme koje je preživela i doživela Mikelandelova La Pietà i to tačno pet stotina godina nakon njenog završetka 1499. godine. Pozajmio je karakterističnu pozu La Piete koja u sebi nosi uzvišenost majčinskog bola prema izgubljenom detetu, ali u isto vreme i erotičnost tela nastalu njihovim međusobnim odnosom, da bi prikazao kolektivni portret društva. Kao osnovu društva uzeo je parove: muškarac-žena, muškarac-muškarac i žena-žena koji kroz međusobnu relaciju pokušavaju da daju odgovore na tri osnovna pitanja o životu, smrti i ljubavi – jednako kao i La Pietà. U onom Biblijskom smislu Adama i Eve oni predstavljaju osnovu svakog ljudskog odnosa i neopterećeni kompleksnošću porodične zajednice pričaju priču o sebi i svima nama. Naga tela takođe odvođe u rajski vrt i podsećaju na iskonski greh koji će približiti obične smrtnike bogovima, dobrim ili lošim, ko zna.

Na pet stotina fotografija odigrava se pet stotina drama u kojima fikcija nalazi jednako prostora koliko i svakodnevna realnost, ljubav se meša s mržnjom, dominacija, poštovanje, strah, sreća, nesigurnost, razumevanje... smenjuju se kao kadrovi velikog fotograf-

skog epa o savremenom društvu. Većina fotografija pleni svojom maštovitošću, koja je jednim delom zasluga autora fotografija, a drugim delom aktera tih fotografija. U početku Gregor je fotografisao svoje prijatelje, što je delimično uslovljavalo i prosek godina fotografisanih parova između 35 i 40 godina, a kasnije se projekat "pročuo" i ljudi su se sami javljali ili ih je Gregor pronalazio preko oglasa. Na pitanje parovima, "Kako želite da se predstavite?", vizualizovao je pet stotina odgovora. Neki od njih na vrlo otvoren način prikazuju odnos između muškarca i žene ili pak muškarca i muškarca ili žene i žene. Kroz igru, dekor, scenario, masku, šminku, digitalnu obradu nastala je galerija neklasičnih portreta, koja na metaforički način predstavlja sve segmente našeg života, društva i savremene civilizacije. Svakako, najzanimljivija i najvažnija jeste relacija koju su ostvarili fotografisani parovi. Iako mnoge fotografije odišu tenzijom, skrivenim neskladom usled nerazumevanja dva bića, harmonija trouglaste kompozicije doprinela je skladnosti i jedinstvu svih parova. U centru trougla izmešali su se i život i smrt i ljubav kao osnove svakog međuljudskog odnosa.

Pod znak pitanja i njegovu opravdanost može se staviti broj fotografija koji se čini preforsiranim. Prevelikom repetitivnošću umanjena je snaga osnovnog koncepta i portret društva ponegde se transformisao u lične portrete koji su daleko prevazišli ulogu prezentacije društva. S druge strane, nedostaju ideje ili je njihova površnost neke od aranžiranih scena dovela do ivice kiča. Ipak, ovaj ambiciozni projekat publikovan je u knjizi koju je izdao sam Gregor Podgorski, a izložba je naišla na veliki odjek širom Evrope. U okviru Aprilskih susreta ove godine i beogradska publika imala je priliku da pogleda dvesta pedeset fotografija formata 30 x 30 cm u likovnoj galeriji SKC-a.

I. B.

© Gregor Podgorski

© Gregor Podgorski - Autoportret sa suprugom

U ovom projektu učestvovali su parovi iz celog sveta. Mnogi od njih, u znak zahvalnosti, poslali su Gregoru svoje utiske o Pieti i njihovim fotografijama. Svi ovi tekstovi objavljeni su u knjizi u izvornom obliku (bez prevoda).

PIETA CỦA CHÚNG TÔI, LÀ TƯỢNG HÌNH CỦA 2 KẺ
ĐỒNG THANH TRONG MỘT CUỘC TÌNH NGẪN NGƯỜI

Оплетъ - это фокусъ,
который освещаетъ
проблемный путь.

© Gregor Podgorsky

הימים מהמלאים בסמלים שגזר מביאים
אל הפכונוס שלם אל מרצ מן 'כולם' לביטול
מלאכים. הסול המרפא מאבד תוכן ומשמעות
מחשבה התבונה המרפא
Pietà בל'ססר מהלכות החם מאוב שחוקים חסום

© Gregor Podgorsky

نساء الرجال
إنسان واحد

© Gregor Podgorsky

سکایا: ۹۲۰: ۹۲۰
و ۹۲۰: ۹۲۰: ۹۲۰

mr Ivana Brezovac

Elementi dizajna – dominacija

Većina fotografija zasniva se na jednom ili dva elementa. Oni predstavljaju temu, centar dešavanja unutar fotografije i prikazane scene, njenu suštinu i određuju kakav će utisak ostaviti na nas. Iako ovako uprošćena fotografija može delovati suviše jednostavno, njena snaga leži baš u toj uprošćenosti i jasnoći izraza. Za to je upravo zaslužna DOMINACIJA jednog ili dva elementa, koji na neposredan i, možemo reći, nametljiv način komuniciraju s gledaocima. Naravno, ukoliko želimo da kreiramo kompleksni izraz sa više elemenata, DOMINACIJA će utoliko više pomoći da odredimo redosled po kojem ćemo "čitati" fotografiju. Isto tako, ako prihvatimo stav da je fotografija u svojoj osnovi (re)prezentacija realnosti, odnosno subjektivno viđenje realnosti autora fotografije, videćemo da je DOMINACIJA – kao elemenat dizajna – izuzetno moćno sredstvo za definisanje tog subjektivnog gledišta. Kao i u svakodnevnom životu, kada nečemu pridajemo važnost, izdvojimo ga, naglasimo, izolujemo... odnosno postavljamo ga na primarno mesto. U fotografiji to postizemo na sličan način, s tom razlikom što namjera mora biti apsolutno jasna i čitljiva i, ono najvažnije, da ne postane banalna. Uz pomoć dominacije kao estetskog elementa mi u potpunosti kontrolišemo

"Mol na moru", Kuba, 2001. Na ovoj fotografiji dominacija je postignuta usmeravajućim linijama i kolornim kontrastom tople oker boje u odnosu na hladnu plavu boju neba i mora. Ovo je primer potpunog usmeravanja gledaoca i određivanja njegove percepcije.

"Miris žene", Havana, 2001. Dominacija ženske figure postignuta je na nekoliko načina: 1. veličinom figure u odnosu na pozadinu; 2. izoštrenošću figure u odnosu na nejasnu pozadinu; 3. usmerenim linijama na desnoj strani (bela i žuta) i plavi trakasti snop svetla s leve strane, svi vode prema centru fotografije gde se nalazi figura; 4. kolornim akcentom žute, skoro zlatne boje, na nagim leđima i 5. psihološkim faktorom, naga mišićava leđa u kontrastu s elegantnom pojavom žene u večernjoj odeći. Svetla ukazuju na to da je u pitanju neko vrsta kluba, ko je ta žena, da li je gost ili učesnik u nekom programu, zašto je sama, zašto joj ne vidimo lice...?

pažnju gledaoca i usmeravamo njegovu percepciju i doživljaj naše fotografije. To možemo postići na različite načine, tj. pomoću:

- veličine,
- oblika,
- ugla snimanja (ujedno i gledanja),
- detalja i fokusa,
- svetla i senke (boje u kolor fotografiji),
- psihologije i
- usmerenih linija.

Jednako efektan rezultat može se postići samo veličinom objekta, a isto tako i oblikom, detaljem, psihološkim faktorom itd.

■ Dominacija pomoću veličine jednostavno znači da je jedan elemenat (objekat) u fotografiji znatno veći u odnosu na ostale elemente (objekte) i da ga podsvjesno prihvatamo kao najvažniji elemenat odnosno temu fotografije. Najbolji primer za to jeste klasičan portret u kojem je portretisana osoba mnogo veća u odnosu na sve što je okružuje.

"Plavo popodne", Trinidad, 2001. Ovaj neobični detalj s ulica Trinidade interesantan je zbog spletenosti planova: prvog – s motociklom, drugog – žuti zid kuće i trećeg – unutrašnjost kuće i čovek u stolici. Iako su se svi planovi stopili, jasna je dominacija čoveka u sobi koji izgleda kao slika okačena na zid. Ključnu ulogu odigrao je odnos boja, plave (unutrašnjost kuće i motocikla) u kontrastu sa žutom. Plavi motocikl ovde služi kao balans levoj strani fotografije i automatski ga povezujemo s čovekom u stolici, ima ulogu dodatne informacije u prikazu scene.

Svi ostali elementi podređeni su osobi koju fotografiramo i prvenstveno ih uključujemo da bismo što bolje prikazali portret odabrane osobe. U broju 12. u foto-školi o portretu, Mitar Trninić odabrao je portret američkog predsednika J. F. Kenedija da bi ilustroval tvrdnju američkog fotografa Arnolda Njumana da: "portret jedne ličnosti mora biti što kompleksnija predstava. Fizička sličnost subjekta i njegovi duhovni kvaliteti jesu važan činilac jednog portreta, ali sami sebi nisu dovoljni. Veoma je važno da se izrazi odnos između subjekta i sveta koji ga okružuje." Da bi ovakvo predstavljanje bilo uspešno, jedan elemenat mora biti dominantan i, kao i u većini slučajeva, pa tako i u ovom, glava portretisanog nalazi se u prvom planu, izoštrena je u odnosu na blago neoštru pozadinu, kosim svetlom i jakim senkama istaknut je karakter lica koje jedino sadrži tople boje u odnosu na odelo predsednika i pozadinu. Ipak, najveću ulogu ovde ima dominacija kao psihološki elemenat koji je iscrpno prikazan u pomenutom tekstu pa se nećemo vraćati na taj aspekt... Zanimljivo je kada u okviru same glave i tela portretisanog naglasimo samo jedan detalj, odnosno postavimo ga kao dominantnog, kao što su oči, usne, veličina čela, ruke..., koji su glavni činioci u psihološkom aspektu portreta ("Portret mog oca", REFOTO br.10, članak: Skala, prostor i kompozicija).

■ Oblik, kao jedan od primarnih estetskih elemenata, često se koristi za isticanje pojedinih objekata u studijskoj fotografiji ili tzv. mrtvoj prirodi. Jedini uslov jeste da jasno naglasite različitost tog određenog oblika putem: svetla (na primer, postavite ga u kontrastu), pozicije unutar planova (postavite ga u prvi plan), njegovog

specifičnog oblika koji se razlikuje od svih ostalih oblika uključenih u fotografiju... Najjednostavniji primer za to bila bi fotografija lopte i nekoliko piramida ili kocki (studijska postavka), gde se lopta jasno izdvaja svojim krivim linijama (ivicama oblika) od oštih linija piramida koje, opet, u sebi nose podsvesni psihološki aspekt (REFOTO br. 4, Specifična estetika – oblik).

■ Ugao snimanja umnogome definiše i "otkriva" našu percepciju tj. kako vidimo određenu situaciju, osobu, ideju... Preko neobičnog, ili možemo reći, nesvakidašnjeg ugla gledanja i snimanja možemo naglasiti, a isto tako, promeniti izgled onoga što fotografiramo (u nekim slučajevima i deformisati). Najatraktivniji jeste donji ugao snimanja jer vizuelno uvećava oblike i stiče se utisak kao da izlaze iz dvodimenzionalnosti same fotografije. Upotrebom širokougaonih objektivna postići ćete atraktivnost i neposrednost kod snimljenih scena. Odličan primer za to jesu fotografije Vilijema Klajna

Iz serije "Legenda", Krčedinski rit, 1998. Ova fotografija oduvek je bila "najnepopularnija" u ovoj seriji pejzaža i dugo mi je trebalo da otkrijem zašto. Dominacija drveta je jasna i to je bila i osnovna namjera, ali to suvo usamljeno drvo uvek je izgledalo zastrašujuće i preteće i umesto metafore smrti, pretvorilo se u preteče strašilo! To se desilo upravo zbog disbalansa s nežnom i mirnom pozadinom koju gledalac, u stvari, uopšte ne vidi jer jedino u šta gleda jeste crno drvo i zašiljene grane na levoj strani koje podsećaju na ljudske ruke. Iako se dramatičnost scene i atmosfere kao dobrog elementa ne može osporiti, ova fotografija je preteška i konfuzna.

"Istanbul", Turska, 2002. Obe fotografije snimljene su na istom mestu u razmaku od par minuta i primer su za dva različita načina naglašavanja subjekta u fotografiji. Na fotografiji levo dominacija je postignuta donjim rakusom snimanja koji je vizuelno "povećao" dečaka i devojčicu, zatim kontrastom boja, odnosno njihovih bele odeće u odnosu na sivilo pozadine i golubova i, na kraju, psihološkim aspektom: dečak u kraljevskoj odeći sa žezlom u ruci i devojčica koja liči na princezu izazivaju našu pažnju svojom neobičnošću i lepotom. Na drugoj fotografiji tema je devojčica u "običnoj" crvenoj haljinici, koja se nalazi u korelaciji sa već poznatim parom iz prethodne fotografije, i dečakom u gornjem desnom uglu. Devojčica svojom veličinom ne predstavlja dominantan elemenat i zbog toga je izdvojena kolorno, tj. crvenom haljinom u kontrastu sa sivom pozadinom, zatim i linije stepenica vode naš pogled ka njoj. Psihološki aspekt opet ima značajnu ulogu, a to je devojčicina igra s golubovima. Na ovom primeru možemo videti značaj balansa koji daje ravnotežu snimljenoj sceni i definiše međusobni odnos svih aktera unutar fotografije. Naš pogled ide ka devojčici, produžava se ka paru u belom u pozadini i penje se u gornji desni ugao do dečaka koji nas svojim pogledom, usmerenim van fotografije, odvodi iz scene tj. fotografije.

(William Klein), američkog dokumentarnog i modnog fotografa koji je najčešće koristio širokougaone objektivne od 24 i 28 mm.

Koji god način za isticanje dominacije da izaberemo, skoro uvek ćemo uključiti još jedan elemenat dizajna a to je balans. Koliko god različito izgledala ova dva elementa, čak suprotno, njihov međusobni odnos ključan je za kvalitet fotografije. To znači da ako želite da naglasite dominaciju jednog objekta ili subjekta u fotografiji ne morate gledaocu da "bodete oči". Povezanost dominantnog elementa i harmonija prikazane scene i kompozicije od ključnog su značaja za pravilnu

vizuelnu orijentaciju gledaoca, odnosno, onakvu kakvu vi želite da ima. Čak i ako želite da poremetite ustaljene norme percepcije, najlakše ćete to učiniti preko dominacije, ali takva namera mora biti apsolutno jasna da gledalac ne bi pogrešno protumačio vašu nameru kao "vizuelnu nepismenost"! Ako pogledate sve primere u ovom članku, i fotografije za koje mislite da su dobre i uspešne, videćete da je dominacija svuda "potvrđena" balansom s ostalim elementima fotografija.

Iako sama reč dominacija zvuči prilično ultimativno, kao elemenat dizajna ona to nije. Dominacija određenog elementa u vašoj fotografiji služi da odgovori na ono najčešće pitanje koje vam gledaoci postavljaju, a to je – šta je tema vaše

"Trio", Efes, 2002. Neobični trio turista snimljen je po vreloom avgustovskom danu u Efesu. Zanimljivo je da sve tri osobe, iako su zajedno (ne samo na fotografiji), deluju izdvojeno, svaka za sebe bez ikakve međusobne komunikacije. Upadljiva je dominantnost žena u prvom planu, a naročito mlade žene na desnoj strani – položajem njene leve ruke, odnosno njenog celokupnog stava. To možemo "čitati" i kao podsvetni socijalni aspekt dominacije žena u savremenom društvu? Ipak, ova fotografija bila bi krajnje nezanimljiva bez figure starijeg čoveka u belom u samoj pozadini fotografije, koji se veoma ističe jer je jedini obasjan suncem u kontrastu sa dve žene u senci (prikaz tela obe žene kao siluete vizuelno ih uvećava). Suština ove mistične scene, koja podseća na kadar filma "Smrt na Nilu" po knjizi Agate Kristi, jeste u odnosu tri figure, tj. u njihovom balansu.

fotografije. Malo zahtevnijim gledaocima odgovoriće na pitanje kako vi vidite to što ste predstavili na fotografiji (što ujedno govori mnogo o vama samima), a na socijalnom nivou može dati odgovor na vaše stavove, socijalne, političke, kulturne i istorijske. Ako govorimo o njenoj upotrebi, najčešće se koristi u dokumentarnoj i reportažnoj fotografiji gde je potrebno iz mnoštva informacija izdvojiti ono glavno. Njena uloga isto tako je važna u reklamnoj fotografiji gde je od krucijalne važnosti jasnoća i nedvosmislenost (osim ako nije namerna), bilborda...

Fotografije: Ivana Brezovac

Kroz analizu poredničke fotografije u foto-školi pokušali smo da odgovorimo zašto je baš ta fotografija izabrana kao najbolja i da pokažemo da analize iz celokupne foto-škole možete primeniti i vi na svojim fotografijama. Takve analize ukazaće vam koliko na greške, koliko i na kvalitete vaše fotografije.

"Na 2.050 metara", Stara Planina, 2002.

Nebojša Espero Stanković

Još jedan neobični trio s naše naslovne strane i pobednik ovogodišnjeg konkursa "Putovanje", odličan je primer upotrebe dominacije i njenog balansa s pozadinom, tj. svim okolnim elementima. I pored toga što je nesumnjivo da su tri dečaka najvažniji na ovoj fotografiji, autor fotografije nije zanemario ni način kako da predstavi mesto gde se oni nalaze. Na prvi pogled dečaci, iako ne zauzimaju najveći prostor u fotografiji, proporcionalno gledano čak i vrlo mali, izdvojeni su vedrim bojama njihove odeće i, naravno, veselim pozama i smešnim facama. Zanimljivo je da, iako ih je troje, na prvi pogled kreiraju jedan oblik zbog svoje sličnosti po visini, stavu, odeći i zato što stoje tesno jedan pored drugog. Najznačajniji jeste dečko u samom centru koji svojim raširenim rukama objedinjuje sve tri figure u jednu. Rezultat jeste da na kraju vidimo jednu veću figuru koja ostavlja mnogo jači utisak od tri manje.

Izolovanost dečaka predstavljena je i skoro literarno jer stoje na "ostrvcetu" usred još manjeg "jezera". Sve to ima metaforičku konotaciju i odvodi nas u dečiji svet mašte u kojem "ostrvce" lako preraste u pravo ostrvo Robinzona Krusoa i malo "jezero" u nepregledni okean po kojem plovi Petar Pan i njegova družina. Tri dečaka asociiraju i na jedno drugo putovanje – putovanje kroz našu maštu! "Magijska atmosfera" fotografije postignuta je i difuznim, ali veoma čistim svetlom pod kojim sve boje izgledaju prenaplašeno i pomalo nerealno. To je verovatno zasluga i digitalnog printera na kojem je fotografija izrađena.

Iako bi po svim do sada navedenim elementima, dominacija i izolovanost dečaka trebalo da budu primarne, njihova opuštenost i harmonija u odnosu na veliko prostranstvo iza njih kreirali su balans prikazane scene koji jasno pokazuje da je najlepše biti "Ni na nebu ni na zemlji".

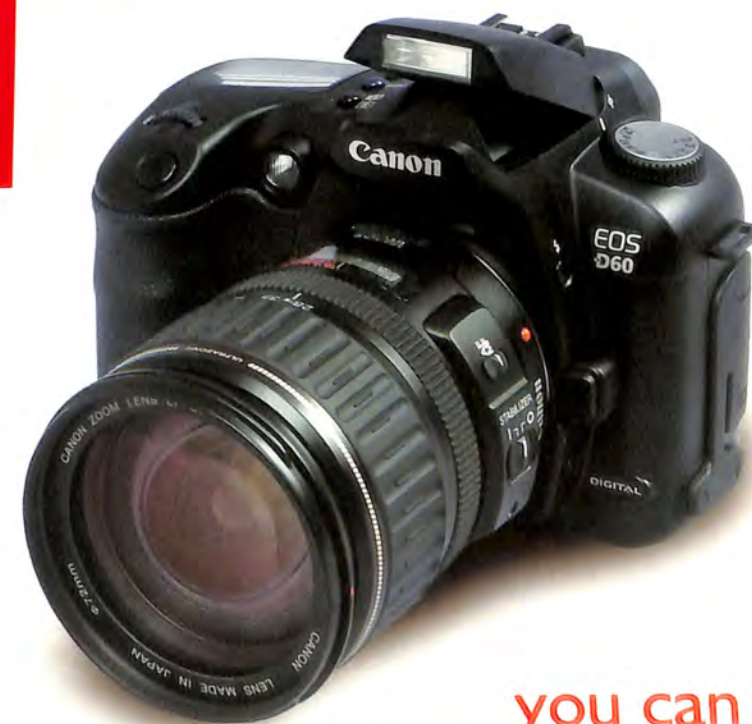

Sve je Moguće

BEOGRAD, Tel: 011/655 100, 655 257

Fax: 011/655 658

2399.- €

PROFI FOTO official distributor

you can
Canon

Milan Živković

Digitalni fotoaparati u praksi

Zahvaljujući enormno brzom razvoju kompjuterske tehnologije i periferne opreme za računare desila mi se zanimljiva stvar: uspešno sam preskočio jednu generaciju fotoaparata — autofokusne. Digitalni aparati me tek nisu zanimali i smatrao sam ih zanimljivim igračkama i alatom web mastera. A onda sam zbog posla morao da nabavim digitalni aparat i dobro sam promislio koji i kakav može da zadovolji moje potrebe. Kako sam još od prezentacije Nikonovih aparata u okviru Festivala digitalne umetnosti e-idea imao prvi susret s Coolpixom 5000, nekako logično ta spravica postala je referentna u mojoj potrazi. I, na kraju, maleni i izuzetno dobro koncipirani Coolpix 5000 ostao je moj izbor. Do sada smo prošli problematiku makrofotografije i pokrili većinu stvari u vezi s pronalaženjem, prilaženjem i snimanjem životinja u prirodi klasičnim metodama i kamerama. I tako smo stigli do nove problematike: digitalni aparat i makrofotografija u kombinaciji. Ako ste pomislili da je tako nešto teško moguće, prevarili ste se. Uz pomoć Coolpixa, a nakon doslednog proučavanja uputstava, komandi, mogućnosti i problema, uspeo sam da digitalni aparat koristim kao i klasične prethodnike.

Postoje razne rasprave o originalnosti kopije, da li je fotografija doradena u računaru i dalje fotografija ili je nešto novo i drugačije. Sve one su bespredmetne i jedino je bitna slika koju će neko posmatrati. Slične rasprave vođene su tokom istorije fotografije bez prekida. Šta je montaža urađena u laboratoriji, da li je nebo ukopirano mekanom montažom uništilo originalnost snimka, da li su samo crno-bele fotografije umetničke itd...

Visoka tehnologija i upotreba računara i programa za obradu slike omogućavaju svakom da koriguje ono što tokom snimanja nije bilo moguće. Recimo, za ispravljanje perspektive pri snimanju potrebni su specijalizovani (i skupi) šift objektiv. Ukoliko sliku sa lošom perspektivom digitalizujete i ubacite u bilo koji program za dalju obradu, ispravićete padajuće linije za nekoliko sekundi. Veliki broj mojih snimaka koji imaju neku grešku ponovo postaju aktuelni jer, na primer, vlat trave koja pada gušteru preko glave, a koju nije bilo moguće ukloniti pre snimanja, sada se uspešno uklanja za nekoliko minuta. I sada ono konačno pitanje — a gde je tu fotografija? Kako sada skoro nema većeg fotografskog studija

koji uslužno izrađuju fotografije bez dodatka za digitalno osvetljavanje papira, izrada fotografija lakša je nego ikada pre. Slike možete da vidite odmah nakon snimanja, nema plaćanja loših kopija, jer digitalni oblik slike garantuje uvek identične kopije. I samo arhiviranje je jednostavno, jer čak i da nemate CD pisač, tu uslugu svi studiji rade za vas. Za fotografe presudna odlika ovog aparata jeste visoka rezolucija optičkog senzora koji ima ulogu filma. S realnih pet miliona piksela i slikom veličine 14,2 Mb, i uz malo poznavanja programa za obradu slike, bez problema može se uraditi kvalitetna fotografija veličine 20 x 30 cm, a po potrebi i veća.

■ Karakteristika ovog aparata jeste izuzetno korisni okretni monitor, koji se može namestiti u bilo koji položaj. Za potrebe makrofotografije ta osobina jeste ispunjenje fotografskog sna — spustiti aparat na nivo podloge i pri tome jasno videti sliku koja će biti snimljena. Primer za to jesu fotografije velike zelene žabe i leptira. A ako ne možete nekom objektu da pridete bliže, jednostavno ispružite ruku — slika na ekranu još uvek je dovoljno

velika da možete da je vidite, a aparat će odrediti ostalo. Tako je snimljena zmija ribarica na lesnom odseku.

■ Kada je nešto iznad visine vaših očiju, kao što je muva lebdilica bila visoko na drvetu, podignite aparat i okrenite monitor nadole. Na taj način možete snimati i preko glava ljudi u gužvi ispred vas, iza ugla (ili sakriven iza zavese u autobusu) ili, ako baš hoćete, samog sebe.

aparatu koji je primaran. Aparat ima i automatsko podešavanje slike — ali meni se više sviđa da to radim kasnije.

■ Bracketing je mogućnost snimanja više snimaka s razlikom u parametrima snimanja i, kasniji izbor najboljeg snimka. Jedan od problema koji se delimično može rešiti jeste sporost mehanike za uoštravanje koja postoji kod svih digitalnih aparate ove klase — slika koju aparat snimi nije ona koju ste hteli. Rešenje jeste da kada vidite nešto što se događa, pritisnete okidač na prvo koleno, a konačno snimanje uradite u trenu kada se dešava. Drugi problem jeste veličina slike. Ako radite slike u maksimalnom kvalitetu i bez kompresije, biće

posmatrati kako vam zanimljive scene prolaze, a vi čekate...Još jedna stvar je korisna, a to je upotreba stativa. Iako aparat može podešavati osetljivost do 800 Asa, takvi snimci imaju isti problem kao i snimci klasičnim aparatom — zrnastost.

■ Treća karakteristika koju treba dosledno upoznati jeste izuzetan korisnički meni u kome možete doslovce podesiti sve parametre snimanja i sačuvati ih kao tri pre-seta. Prvo podešavanje jeste mod u kome snimate. Coolpix nudi programski mod kada aparat podešava automatski sve parametre, prioritet blende (dobro znan kao automatika) kada aparat na zadatu blendu određuje ekspoziciju, prioritet ekspozicije kada na zadatu ekspoziciju aparat podešava blendu i sva neophodna manuelna podešavanja.

■ Zatim, tu je podešavanje balansa belog. Kelvinometri ili kolormetri i danas su kao posebni uređaji poprilično skupi, pa ako vam ovaj aparat nudi mogućnost merenja i automatske korekcije boja, iskoristite je (balans boja možete i kasnije podešavati u programu za obradu slike). Dovoljno je da nadete bilo kakvu belu površinu i dozvolite aparatu da izmeri boju svetla i namesti neophodne korekcije.

■ Način na koji će aparat da određuje ekspoziciju i blendu jeste sledeća korisna opcija — matrix (generalno merenje preko više polja i izračunavanje optimalne vrednosti), spot (merenje u definisanom prostoru), center weighted (područje merenja blisko centru snimka a polako opada prema krajevima) i spot AF gde se merenje vezuje za mesto gde ste manuelno pokazali aparatu gde da izoštri. Manualno podešavanje područja fokusa daje mogućnost da, kada imate više objekata, ukažete

vam neophodna velika memorijska kartica ili MicroDrive, što je pomalo skup ali lako rešiv problem. Veći problem jeste sporost pri upisivanju tako velike slike — aparatu će trebati skoro pola minuta da takvu sliku smesti na memorijsku karticu. Zato promislite dobro koji je trenutak onaj koji želite da snimate, inače ćete užasom

Do sada je ova sprava uspešno ispunila sve moje zahteve, a i kada nisam bio zadovoljan rezultatima, onda je to zbog toga što se nismo dovoljno upoznali. Snimanje na terenu, makro fotografija, pa čak i snimanje u studijskim uslovima — sve to Coolpix je uspešno odradio.

Fotografije: Milan Živković

"What do you see?"

"Šta vidite?"

Citiramo jedan od glavnih slogana svima dobro i dugo poznatog svetskog giganta tehnologije i industrije foto-opreme i materijala – "Agfe". Zvuči provokativno, reklo bi se, i ironično, skoro cinično. A nije u pitanju šala, već jedan ozbiljan i dobro prostudiran marketinški slogan, a možda još i više poruka. Pojavio se negde u vreme intenzivne ekspanzije digitalne tehnologije i obrade slike, čiji su počeci, kako uvek biva, bili prilično skromni, iako iz ugla onog vremena impresivni, i gde geneza kvaliteta i, mnogo više, kontrole boje digitalne slike i dan danas traje.

Desilo se ovo: pojavili su se računari, softveri, za njima (ili paralelno s njima) došli su i prateći digitalni uređaji za generisanje i reprodukciju slike i digitalna slika je lagano počela da očarava i osvaja svet. Prvo u domenu profesionalne tehnike a zatim i u mnogo širem, komercijalnom domenu. Prvi softveri za obradu slike (jedan od pionira zvao se *Digital Darkroom* - digitalna mračna komora), koliko god skromno izgledali iz današnjeg ugla, u tom trenutku delovali su fascinantno, naročito za svet fotografije u kome se, iznenada, jedna dugotrajna i završena procedura retuša (u najširem smislu) dešavala uživo, kao nošena laganim potezima čarobne palice, na monitorima računara. Rezultati tih magičnih poteza u to vreme mogli su se kvalitetno reprodukovati samo vrlo skupim i retko dostupnim tehnikama. Stvari su se nastavile razvijati fenomenalnim tempom, pojavili su se i prvi (relativno) jeftiniji stoni skeneri, crno-beli, potom i kolorni i cela stvar zahuktala se i vrlo ambiciozno stigla do današnjih dana. Za sve to vreme je, na ovaj ili onaj način, manje ili više, bilo problema s identifikacijom i kontrolom boje. Razvijeno je mnogo različitih modela i sistema za precizniju kontrolu boje u digitalnom procesu rada i neki od njih bili su uspešniji, neki manje uspešni, a mnogi i potpuno neefikasni. Sve u svemu, pokušaji koji bi se najbolje mogli okarakterisati kao divergentni, i mimo nekih zajedničkih i dugoročnijih principa i standarda, te su uglavnom svi bili kratkog daha i veka. Najsistematičniji i najdugoročniji pristup i poduhvat u ovoj oblasti načinjen je 1993. godine kada

je osam velikih svetskih proizvođača digitalne tehnologije (Apple, Agfa, Adobe, Fogra, Kodak, Microsoft, Sun, Silicon Graphics) osnovalo Međunarodni kolorni konzorcijum sa strateškim ciljem da se "kreira, promoviše i podstiče standardizacija i evolucija otvorene i proizvođački i sistemski nezavisne arhitekture i komponenti sistema za kontrolu i manipulaciju bojom". Ovaj veliki poduhvat veoma je aktivan i plodonosan punih devet godina. Urađeno je izvanredno mnogo, ali stvari su prilično daleko od punog finala, što dovoljno govori o složenosti i zahtevnosti same problematike, ali, prema iskustvu, i priličnim nedoslednostima u primenama standarda.

Zašto nas Agfa i danas pita šta vidimo? Zar pored sve moćne tehnologije posle tolikih godina tu i dalje ima spornih stvari, i koje su?

Da bi se dao potpun odgovor na ova pitanja moralo bi se odvojiti mnogo vremena i prostora, a i unekoliko bi se udaljili od teme fotografije. U prirodi digitalne slike leži dovoljno odgovora, pogotovu za svet fotografije, pa zavrismo još malo u njene odlike i potražimo tu neke odgovore. Što je bolje upoznato, bolje i sigurnije ćemo njome vladati i kontrolisati je. Pred njom je, kako izgleda, duga, duga budućnost.

Pored svih svojih draži i moći, digitalna tehnologija poseduje i neke sasvim neobične osobine, pogotovu kada je uporedimo s klasičnom. Zapišimo se opet šta je digitalna slika, gde ona egzistira, i na koji način raspoložemo njome? Da li se radi o slikama na koje smo navikli, koje možemo uhvatiti, dodirnuti, pogledati iz raznih uglova i razmeniti? I, da li je to uopšte slika ili ... samo informacija o slici?

"Šta vidite?"

Razumeli smo da je digitalna slika jedan gust mozaik piksela i puno smo o tome već rekli. Ali, pomenuli smo i nešto još važnije - njenu nematerijalnost.

Nematerijalna a istovremeno prisutna i tako moćna. Duh! Nematerijalni skup informacija, čisto bročanih, sa tako fantastičnom vizuelnom pojavnošću. Sasvim ovovremen-

ski, štaviše futuristički. Svet u kome informacija o nečemu ima istu toliku težinu i značaj kao to nešto.

Pričajmo malo o njenoj pojavnosti. Šta mi zapravo vidimo? Informacija o slici pretvara se u vizuelnu prezentaciju slikovnog zapisa posredstvom nekog uređaja, tj. medija. Digitalna slika se materijalizuje tako što informacija sadržana u njoj biva interpretirana i prikazana posredstvom tog medija. Njen original ostaje u svetu informacije, a njeni pojavni oblici postoje kao (različite) interpretacije i vizualizacije te informacije na različitim medijima, i to je zapravo ono što mi vidimo.

Ko su interpretatori tih informacija i njeni vizuelizatori? Ko su isterivači duhova?

Za početak ćemo reći da ih može biti veoma mnogo. Digitalna slika ima osobenost da "prolazi" kroz veoma različite uređaje - medije. Ovo je uglavnom posledica njene nematerijalnosti zbog koje nam je potreban jedan medij za njeno pregledavanje (monitor), drugi za njen trajniji otisak (štampanje), treći za kvalitetan fotootisak (fotoosvetljivač), četvrti za Internet i tako dalje (fleksibilnost uvek pored obilja mogućnosti rada i obilje potreba). Takođe, ako svoj digitalni original nosimo sa sobom na različita mesta ili ga razmenjujemo sa drugima, on će se pojavljivati na različitim kompjuterima, različitim monitorima, upotrebom različitih programa itd. Prolazeći kroz različite medije slika će menjati i svoju pojavnost.

Svaki kolorni uređaj je osoben i ima svoje kolorne karakteristike i mogućnosti. Ovaj skup osobina sažet je u dva pojma: kolorni prostor, koji predstavlja matematički model u kome se predstavljaju boje (na primer RGB) i koji se može koristiti za definiciju kolornog gamuta, tj. opsega boja koje se mogu videti ili reprodukovati uređajem. Različiti uređaji imaju različite kolorne osobine. Načelno, svi uređaji za generisanje (snimanje) digitalne slike (digitalni aparat, kamera, skener) koriste RGB model. Uređaji za prikaz, s druge strane, mogu biti RGB ako koriste tehniku emisije svetla (monitori, TV, video-projektori), ili CMY(K), ako prikaz daju na nekom supstratu (npr. papiru), tehnikom refleksije svetla, što je slučaj kod skoro svih tehnika štampe. Da bi se uspešno i sa što više autentičnosti prikazala digitalna slika, osobine uređaja moraju biti na što bolji način uzete u obzir i međusobno sinhronizovane.

Čak i za jednu od mogućih vizuelizacija, na primer posmatranje na monitoru kompjutera, potrebno je istovremeno učešće više učesnika. Pogledajmo jedan od mogućih tipičnih scenarija, posmatranje slike na monitoru računara:

kompjuter • operativni sistem • softver • mi
• softver • operativni sistem • video-kartica
• monitor

Šta ko u toj uzajamnoj igri sve radi? Pogledajmo samo ono najvažnije. Na mediju se nalazi fajl, trajni digitalni zapis slike. U toj fazi i u tom obliku on nije ništa više od niza brojeva. Kada poželimo da "otvorimo" sliku, koristimo neki od programa za prikaz ili obradu slike. Otvarajući fajl program ičitava podatke iz njega i interpretira ih. Ovde se nalazi i glavni ključ. Da bi valjano interpreti-

rao informacije o slici, program mora (ili bi bar trebalo) da ima potpune podatke o njoj što, osim piksela - elemenata slike, podrazumeva i dva izuzetno važna podatka:

- njeno poreklo, odnosno karakteristike izvora kojim je generisana. U slučaju skena slajda, to bi bili podaci o materijalu slajda i karakteristike skenera;

- njeno odredište, to jest karakteristike izlaznog medija, u ovom slučaju monitora.

Ako ove podatke zna, program može dati sve potrebne informacije ostalim članovima u lancu imačemo prikaz naše slike s mnogo pouzdanosti i vernosti. Ako nešto od svega ovoga nedostaje, najverovatnije ćemo se pitati šta to nije u redu s tako savršenom tehnologijom.

"Šta vidite?"

Pokažimo ovo jednim drastičnijim primerom: portret na levoj slici dobijen je skeniranjem slajda na nekom skeneru i predstavljajući sirovi sken, kolor viđen "očima" skenera, odnosno kolor u kolornom prostoru i ambijentu skenera. Portret na desnoj slici isti je

materijal, ali prilagođen kolornom prostoru i ambijentu monitora, na kome je primenjena odgovarajuća kolorna transformacija. Da bi ta transformacija bila dobra, moramo znati i osobine izvora slike (skener) i njenog odredišta (monitor).

U celoj priči naša najveća briga jeste da obezbedimo da nam svaki materijal bude valjano identifikovan. Ostalo će, uglavnom, efikasno, obaviti tehnologija. I mi sami smo, dakle, "isterivači duhova". Kako tu ulogu što jednostavnije i bolje odigrati, videćemo u narednom broju.

Skupovi tročlanih (nekad višečlanih) grupa cifara, zapisanih na nekom digitalnom mediju bročane su vrednosti intenziteta (ili količine) komponentalnih boja, najčešće R, G i B (crvena, zelena i plava komponenta boje, tj. svetla), koje čine informaciju o boji piksela. Pikseli, obojeni kvadratići u dvodimenzionalnoj pravougaonoj formaciji, daju vizuelni prikaz te slike.

Ono što vidimo jeste interpretacijai vizuelizacija informacije o slici. Original slike ostaje u svetu digitalne informacije, a njeni pojavni oblici postoje kao (različite) interpretacije i vizualizacije te informacije na različitim medijima, i to je zapravo ono što mi vidimo.

Zazvučće možda filozofski, ali je ovo, zapravo, sasvim realno i može se uporediti s klasičnim slajdom koji je original, a čije različite vizuelne interpretacije dobijamo izrađujući s njega fotografije u različitim studijama, laboratorijama i s različitim papirima. Bitna razlika jeste upravo u materijalnosti, odnosno nematerijalnosti, i što se ogleda i u sledećim aspektima:

- digitalni original ima mnogo više izgleda da se pojavi na najrazličitijim medijima (monitorima, na primer), najrazličitijim mestima (posredstvom elektronske razmene) i ga vidi najrazličitiji broj subjekata.

- raznovrsnost raspoloživih medija (monitori, Internet, najrazličitiji štampači, materijali i tehnike štampe) i, kao posledica, njihova kvalitativna divergentnost koja uslovljava njihovu veliku podložnost (šak i drastičnim) "iskakanjima" izvan okvira kolornih standarda. Toj divergenciji često znatno doprinosi ljudski faktor i stručnost;

- mogućnost i opšta dostupnost obrade veoma podiže verovatnoću i izglednost retuša digitalne slike, pa bi se skoro moglo reći da je transformacija inherentni deo njene prirode, što nije slučaj s klasičnom.

Srdan Vuković

RUSKI fotografi u Jugoslaviji

Između dva svetska rata ruski fotografi emigranti znatno su podstakli i unapredili fotografiju kod nas, unošenjem novih znanja. Uneli su mnoge novine, a neke i prvi pokrenuli primenom fotografije u vazduhoplovstvu, medicini, sudstvu i kriminologiji.

Jurij Usakovski (levo) sa fotografima Politike Aleksandrom Simić (desno) i Rakom Ruben (stoji), Beograd 1931. godine
Arhiv: Predrag Milosavljević-Preža

Posle Oktobarske revolucije, 1917. godine, veliki broj izbeglica iz Rusije pod prinudom sudbinskih događaja krenuo je putem neizvesnosti i tako dospao i u Jugoslaviju. Mnogi od izgnanika bili su dobri poznavaoци fotografije, pa je time ova delatnost dobila novi kvalitet. Prvi ruski fotografi započeli su s radom najpre u Srbiji oko 1922. i to pre svega u mestima na jugu. Potom su se raširili i po drugim mestima, dok su neki otišli i dalje, u Crnu Goru, Hrvatsku i Bosnu ili na Primorje. Pored profesionalnih fotografa, u fotografskom poslu okušali su se profesori, učitelji, vojnici, umetnici ili studenti raznih nauka, svi vrlo dobro obrazovani, ali pripadnici građanskog sloja kojima je fotografija do tada bila samo zabava. Kako je teklo njihovo adaptiranje u drugim krajevima tadašnje Kraljevine Jugoslavije nije nam poznato, ali se uglavnom zna kako su se ruski fotografi snašli u Srbiji.

Gospodin s halbcilindrom

Među prvima se istakao odlični portretista Jurij Usakovski, koji je bio najbolji fotograf srpskog glumišta između 1925. i početka rata, a istorija fotografije trebalo bi da ga zabeleži kao prvog foto-reportera "Politike" i osnivača foto-službe tog lista. Boris Volodin bio je profesionalno angažovan u Press-klubu i novinskoj agenciji "Avala", a ostvario je izuzetan foto-arhiv (predeli, običaji, folklor) snimajući po celoj Jugoslaviji. Vladislav Zalenski radio je za

Jurij Usakovski - "Kralj Aleksandar otpozdravlja narodu iz Dvora", Beograd 1932. godine
Arhiv: Predrag Milosavljević-Preža

agenciju "Putnik", fotografisao je krajeve, običaje i pejzaže širom zemlje, a već pred rat ocenjivan je kao najbolji fotograf pejzažista svoga vremena. (Pedesetih i šezdesetih godina – neki to još pamte – njegove fotografije u zelenkastom tonu krasile su vagone Jugoslovenskih železnica, kao i razna turistička izdanja).

Vladimir Dobrhanski, bivši visoki oficir u carskoj Rusiji, pokazivao je naročitu sklonost prema fotografisanju grupa ili scena iz života (sport, sokolski sletovi, konjičke trke), a imao je i slobodan pristup vojnim kasarnama. Bio je prava atrakcija sa svojim teškim sanduk kamerama koje je uvek nosilo i opsluživalo nekoliko pomoćnika, dok je stari uglađeni gospodin s halbcilindrom – kako ga prikazuje jedna fotografija u fototeci "Politike" – poput vojskovođe na bojištu samo nadgledao snimanje i izdavao naredbe. Istakao se i L. N. Karpov radeći ženske građanske portrete, a jednako je bio uspešan i u

scenskoj fotografiji snimajući za Narodno pozorište u Beogradu. Zapamćeni su i Aleksandar Šafranski, vrstan poznavalac fotografske tehnike i tehnologije, pisac pet odličnih i danas korisnih knjiga o fotografiji, kao i profesori Sergej Tregubov i Nikolaj Krajinski, koji su znatno unapredili metode medicinskog ispitivanja zločina pomoću fotografije. Treba pomenuti i fotografe zanatlije, putujuće fotografe (obično na biciklu!) ili vlasnike portetnih fotografskih ateljea koji su stizali u mnoge krajeve. Među njima su Saboljev i Grunski u Beogradu, Krivski i Kožuhov u Mladenovcu, Koroljev u Valjevu, Lazarev u Jagodini, Barišev u Beloj Crkvi, Černjavski u Peći, i mnogi drugi.

Znanje, ukus i likovnost

Iako se i država trudila da olakša život ruskim emigrantima, ne bi se moglo reći da su bili privilegovani. Prema dokumentima, fotograf Jurij Slanski imao je nesreću da čak tri puta bude otpušten iz državne službe kao višak radne snage, ali i sreću da ponovo bude priman na isto mesto, u Etnografski muzej u Beogradu. U tom periodu Jurij (ili Đorđe) Gruzincev radio je za izdavače fotografskih razglednica fotografišući vedute Zemuna (1928). Poručnik Sergej Frantov, jedan od naših prvih aerofotografa, iz aviona je snimao gradove za fotografske razglednice beogradskog izdavača M. V. Neškovića. Rusi su kod nas prihvaćeni sa bratskim saosećanjem za njihovu nesreću, ali su tu najezdu stradalnika neki dočekali i sa strepnjom. To se

posebno uočavalo kod domaćih zanatlija jer su u pridošlicama s razlogom očekivali i poslovnu konkurenciju. Zaista, uskoro se to pokazalo tačnim, a da je tako bilo i u fotografiji svedoči citat iz lista Fotograf, glasila stručnih fotografa Kraljevine SHS (izlazio u Zagrebu), iz 1928: "Rezignirano gledamo mi fotografski majstori kako nam pred nosom oduzimaju kruh naši paraziti-nadriobrtnici, kojih ima dvije vrste: jedni se isključivo bave time, drugi, uz svoju zaradu (na drugom poslu!) još i fotografiraju, pa se s nepravdom nazivaju amateri; mi ih za razliku od prvih nazivamo nadriamateri. Svojim nesolidnim i lošim produktima moralno nam čine najveći kvar. Ima među njima učitelja, žandarmu, sveštenika i silan broj Rusa sviju struka".

Izvestan broj ruskih emigranata predano se bavio fotografijom kao hobiem u slobodnom vremenu i učestvovao na izložbama. Jedan od najistaknutijih bio je Arkadije Stolipin, o kome se među starim fotografima amaterima pričalo da je bliski rođak poslednjeg predsednika ruske Carske vlade. Stolipin je bio veoma agilan član Foto-sekcije Srpskog planinarskog društva (oko 1935), da bi pred rat (decembra 1939) bio među inicijatorima osnivanja Kluba fotografa amatera "Beograd". Prema sećanju starijih, Stolipin je bio prava enciklopedija fotografskih znanja, i – uz Ratka Stefanovića i dr Petra Kostića – jedan od stubova amaterske fotografije u Srbiji tokom tridesetih godina 20. veka.

Sredinom tridesetih godina u Zagrebu je započeo fotografsko delovanje i Žorž Skrigin (1910–1997), čiji je doprinos u doratnom razdoblju ostvarivan u hrvatskoj fotografiji, ali je njegov uticaj na celokupnu jugoslovensku fotografsku scenu bio evidentan jer je većina fotografa od imena i ugleda u to vreme

stasavala pod strukovnim uplivom zagrebačkog Fotokluba. U ratu, na strani partizanskih jedinica, Skrigin je ostvario impresivan opus, jedan od najvrednijih u istoriji jugoslovenske fotografije. Kao ratni fotograf uspeo je da ujedini dve naizgled nespojive stvari: ogoljeni realizam u sadržaju i piktorijalizam u formi. Na fotografijama koje je posle rata pokazao videlo se da je u tom dvojstvu modus slikovitosti ipak odneo prevagu nad sadržajem, jer on nikada nije ulazio u surovosti rata i u sirovost prizora, "već je težio da produbi psihološko dejstvo slike, i slojeve koji vode ka dubljim emocijama". Posle oslobođenja Skrigin je nastavio rad u Beogradu, pretežno delujući kao filmski radnik – snimatelj i režiser. Fotografijom se bavio sporadično ali je ipak doprinosio, učestvujući u stvaranju savezne fotografske organizacije, kao i u radu mnogobrojnih fotografskih žirija. Zapaženu ulogu imao je i kao hroničar fotografskih događanja, povremeno pišući prikaze i (oštre!) kritike fotografskih izložbi, mada se u njima često

zalagao za prevaziđena shvatanja tada već bivšeg pravca, piktorijalizma, a kasnije i za načela socrealizma.

Bilo je i drugih fotografa amatera, manje istaknutih, ili sasvim nepoznatih javnoj sceni, koji su, skrajnuti, u tišini provincijskih varošica širom Jugoslavije, tiho i samo za svoju dušu, fotoaparatom beležili događaje, likove, okruženje. Otkidali su od skromnih prihoda, od svojih porodica novac za filmove i fotografske papire i stvarali dragocene fondove fotografija. Takva svedočanstva o svom vremenu i životu u ruskim kolonijama kojima su pripadali ostavili su u Velikom Bečkereku farbar Boldirev i tehnički crtač Severin, a svakako i još mnogi fotografi amateri čija imena možda nikad nećemo doznati. Jedan takav foto-arhiv snimao je i sabrao nepoznati fotograf, po svemu sudeći vojno lice. Dospao je i u našu zbirku: preko stotinu negativa na staklu iz kojih se mogu prepoznati zastave, natpisi i oznake za ruski kadetski korpus stacioniran negde u Bosni (Sarajevo ili Goražde?), oko 1925. godine. Izvestan broj fotografija predstavlja logore, obuku kadeta, zgradu kasarne, trpezarije, učionice i spavaonice, najzad i vojničko groblje.

Između dva svetska rata ruski fotografi unapredili su fotografsku struku unošenjem novih znanja, podizanjem ukusa i likovnosti. Uneli su mnoge novine, a neke i prvi pokrenuli primenom fotografije u vazduhoplovstvu, medicini, sudstvu i kriminologiji. Imali su znatno mesto u stvaranju fotografske publicistike na našem jeziku, kao i u širenju amaterske fotografije. Njihov doprinos dobija još ozbiljnije razmere u svetlosti činjenice da je fotografija profesionalnih ateljea već od početka XX veka tonula u neprestanu stagnaciju. Dolaskom ruskih fotografa razvoj fotografija kod nas bio je veoma podstaknut i ubrzan.

Goran Malić

L. N. Karpov - "Baletska predstava u Narodnom pozorištu - San letnje noći"
Arhiv: Miloš Jurišić

V. Gubkin - "Motiv sa Kalemegdana", Beograd 1928/29 godine. Arhiv: Miloš Jurišić

"Snežne dijagonale", Durmitor

Svetlana Dingarac fotoaparatom u prirodi

U praskozorje kroz stenovite vrleti Prokletija vijuga kolona planinara. Hitaju da s vrha dožive izlazak sunca. Za vreme vedrih ranih jutara vidik je veličanstven. Jedna silueta je ispred svih ostalih. Trči i žuri da prva stigne i sačeka ostale kada se pojave na prevoju. Tako nastaju atraktivne i dramatične fotografije, a autor je planinar i fotograf Svetlana Dingarac, čija se duša vije "Između neba i zemlje" kako se zove njena izložba fotografija planina Srbije i Crne Gore. Kolona planinara spušta se prema klisuri, a Svetlana čeka da se pojave na proplanku i da joj upotpune kadar. Snima ih i opet trči da ih stigne. Tako planinari fotograf. Angažuje se više od ostalih jer je potrebno svugde stići i sve videti, a Svetlana to stalno radi, još od 1995. godine. Imati dve ljubavi istovremeno nije lako. Kada su u pitanju priroda i fotografija, to je moguće, čak izuzetno lepo, posebno kada se oboma neko preda s toliko entuzijazma i ljubavi kako to čini Svetlana.

Kroz nekoliko kratkih priča Svetlana je predstavila svoje fotografske početke, objasnila kako i s čime fotografiše, kakva oprema je potrebna za planinarenje i šta sve treba znati o prirodi da bi se snimile uspešne fotografije.

Fotografski počeci: 1994. godine potpuno slučajno odlazim na Durmitor i prvi put nosim očev aparat Praktica LTL-3 s kojim uopšte ne znam da rukujem. Potpuno fascinirana onim što sam videla, s jedne, i totalno razočarana neuspelim snimcima, sa druge strane, kupujem nekoliko knjiga o tome kako se snima. Sledeće godine ponovo odlazim na Durmitor, koji sam u međuvremenu na karti detaljno proučila, i penjem se na blizu deset vrhova preko 2.000 metara nadmorske visine. Osećanje potpune duhovne i fizičke slobode i harmonije koje je u meni probudio neverovatan spoj oštih planinskih vrhova, smaragdnh glečerskih jezera i dubokih kanjonskih dolina nije moglo da se poredi ni sa jednim drugim u mom životu. Planinarenje radi ispunjenja ili, bolje reći, hranjenja duše, a ne pukog osvajanja vrhova, postaje jedna od mojih osnovnih potreba. To oduševljenje svakako je moralo da se odradi i na fotografijama, među kojima je sada već bilo i onih s kojima sam bila zadovoljna.

Kao zagriženi planinar odlazim na Prokletije, Komove, Durmitor i Orjen. U početku sam, kao i većina, koristila kolor negative, da bi zbog nemarnosti radnika u fotolaboratorijama koji su mi najčešće vraćali potpuno izgrebane negative, već sledeće godine počela da koristim dijapozitive. Godine 1998. srećem Zorana Pavlovića i el gvojosa, koji me uključuju u foto-radionicu "Art Natura Art". Od tada mi svi članovi foto-radionice pružaju svesrdnu pomoć i na tome sam im veoma zahvalna. Prva izložba na kojoj sam učestvovala bila je Međunarodna izložba planinske fotografije i dijapozitiva 1998. u Bačkoj Topoli, na kojoj sam dobila pohvalu za kolekciju dijapozitiva.

Foto-oprema: uvek nosim dva aparata, neuništivu Minoltu SRT 303 i mnogo nežniju (ali ne previše) Minoltu X-700. Potpuno mehanički aparat robusne konstrukcije, jedini u koji mogu da se pouzdam da će funkcionisati i na temperaturama od -20 do -15 stepeni, da će istrpeti slučajne udarce o stenu, kvašenje u potoku i veliku količinu vlage za vreme guste magle. U jednom aparatu mi je uvek dijapozitiv (najčešće Kodak Ektachrome E100SW, znači od 100 ASA sa zasićenim bojama), a u drugom crno-beli negativ. Od fiksnihih objektivah najčešće koristim 2/35 mm, 3,5/20 mm i 3,5/135 mm, a nesto rede 2,8/28 mm, 50 mm i 2,8/180 mm. Od zum objektivah imam samo 24-50 mm, a planiram da nabavim i 70-210 mm. Koristim samo UV filter i žuti

O digitalnoj obradi fotografije: tu nema nikakve mistifikacije. Dijapozitiv najpre skeniram (CanoScan FS 2710), da bi ga u Photoshopu najpre detaljno očistila od prašine i eventualnih oštećenja, malo korigovala osvetljenje i boje i na kraju, po potrebi, prosvetlila ili zatamnila određene partije. Fotomontažama se ne bavim tako da je sačuvano izvorno značenje motiva snimanja.

uspone, odnosno snimanje nosi manji, takozvani penjački ranac i foto-torba. Kako u penjačkom rancu nosim samo kabanicu, suvo voće i vodu, tada imam mogućnosti da ponesem što više foto-opreme. Na usponima na kojima je potrebno korišćenje ruku prilikom penjanja klasična foto-torba samo smeta i sva oprema ide u ranac. Ekspedicioni način kretanja po planini podrazumeva da svu

"Bliski susret", Rudnik

"Prazna ljuštura", Rikavačko jezero

kad radim s crno-belimi negativima. Stativ nosim samo kada putujem kolima (tad nosim i ove objektivne koje rede koristim) i kada sa mnom ide neko ko može da pomogne u nošenju opreme.

"Sažimanje", Stolovi

Planinarska oprema: postoje dva osnovna načina kretanja po planini: prvi je kada se usponi obavljaju iz baznog logora, a drugi je takozvani ekspedicioni. Postojanje baznog logora omogućava izvesnu slobodu u pakovanju ranca jer se na

hranu i opremu potrebnu za višednevni boravak u prirodi stalno nosite na leđima od jednog do drugog logorišta. Kompletan prtljag (koji podrazumeva odeću, hranu, primus, baterijsku lampu, pribor za higijenu, vodu, vreću, podmetač, šator i foto-opremu) mora da stane u

ranac i tada kod mene uvek nastaje dilema da li da ponesem jos jedan objektiv ili parče hleba, jer ukupna težina tereta koju ja sa mojih 50 kg mogu da nosim nije veća od 20 kg. Tada najčešće nosim samo jedan aparat, isključivo dijapozitive, a od objektivu zum 24-50 mm i 135 mm.

■ **Šta je sve trebalo da naučim o prirodi:** da bi se snimio pejzaž u kome dominira specifična atmosfera, potrebno je poznavati vremenske prilike po godišnjim dobima. Najinteresantniji prizori nastaju pri brzim promenama vremenskih uslova kao što su letnje oluje, jutarnji mraz, izlasci i zalasci sunca, dizanje magle... Tada treba reagovati brzo. Kako često koristim širokougaoni objektiv, uvek prethodno dobro osmotrim teren da bi u datom trenutku tačno znala kakav bi mi ugao i koji objekat u prednjem planu bili najefektniji. Pri prvom odlasku na nepoznati teren obavljam njegovo

"Jezero od Neneze", Kučka krajina

da bi se oni rasporedili u kadru baš kako ja želim, a do tada trenutna izmaglica ili interesantan oblak mogu biti davno

najmanje na 1 m), pa sam od tada, nezadovoljna konačnim rezultatom, počela da nosim i međuprstenove.

"Karaula", Prokletije

"Lokvanji na Bukumirskom jezeru", Kučke Planine

"Pred kišu", Rikavačko jezero

"ispitivanje" da bih znala kada, iz kog ugla i s kakvom opremom treba da snimam. Trudim se da zapamtim u koje doba dana i s koje strane najbolje pada svetlo, kao i karakter svetla u zavisnosti od godišnjeg doba. Recimo, interesantne efekte koje pravi sunce zalazeći za određeni planinski vrh leti mogu da očekujem tek sledeće godine u istom periodu jer zimi ono nikad ni ne dolazi do njega. Najviše volim da snimam u jesen i zimi jer je svetlo "dobro" većim delom dana, a i prizori su neobičniji i manje eksploatisani. Potrebno je mnogo volje da se nađe odgovarajući ugao da bi se snimio određeni pejzaž (jer podrazumeva puno penjanja i spuštanja dok se ne nađe najbolja tačka) i još više strpljenja da se sačeka odgovarajući trenutak. Često snimam domaće životinje (ovce, krave, konje...), koje koristim da oživim pejzaž. Ljudi najčešće misle da je njih lako snimati jer su pitomi. Ali, potrebni su sati čekanja

prošlo vreme. Zato su snimci na kojima je sve kako treba retki i dragoceni. Osim toga, postoji običaj da se konji ostavljaju sami na planinskim pašnjacim tokom čitavog leta, zbog čega postaju poludivlj. Teško im se može prići jer ili beže ili ždrebac predvodnik napada uzurpatora teritorije. Dok sam snimala fotografiju "Konji pod Vilom", morala sam da koristim objektiv od 35 mm zbog magle, da ga stalno brišem od kondenzovane vlage i da se bukvalno puzeci prikradam konjima koji bi se najpre okretali tako da mogu da se brane zadnjim nogama, a kad bi im se još malo približila, bežali. Na planini Stolovi, kod Kraljeva, desilo mi se i da me je napao ljutiti ždrebac braneći svoje dve kobile i srećna sam što sam prošla samo s velikom modricom od ugriza na jednom ramenu i iščašenjem drugog ramena. Pre dva meseca snimala sam poskoka trudeći se da mu se što više približim (mogla sam da izoštrim

Zanimljiv put prešla je Svetlana Dingarac od kada se uputila u prirodu i napravila njen prvi snimak. Ono što radimo utiče na nas, menja nas, formira nove navike, oblikuje. Svetlana se danas, razlikuje od one koja nije poznavala fotografiju i planinu. Bogatija je za dva lepa sadržaja, iskusan planinar i uspešan fotograf. U fotografiji je suzila interesovanje na iskazivanje osnovnih svojstava prirode i doživljaja koji ona u tom ambijentu ima. Bez obaveze da realizuje narudžbinu, ona je snimala "za svoju dušu", realizovala svoje ideje. Zanimljivo je da se kod Svetlane, kao kod mnogih drugih, javlja ambicija prema profesionalnom angažovanju u fotografiji. Svetlana je već objavljivala svoje radove u Politikinom dodatku, Jatovoj reviji, ilustrovala je OSCE-ov vodič kroz ekološko zakonodavstvo sa 12 dijapozitiva, a na posebnoj DVD-u predstavljeno je njenih 70 fotografija. U izgledu su i novi profesionalni aranžmani koji će joj, nada se, omogućiti primenu svog znanja, iskustva i ljubavi prema fotografiji i planinarenju.

"Umetničkog doživljaja nema bez svetla. Profoto Compact rasveta mi daje mogućnost sopstvenog izbora jačine svetlosti i senki" - Inge Techau

Personal Light Profoto ComPact.

Za Inge Techau, fotografa - portretistu, svetlo ima višestruku namenu - da dočara raspoloženje, misli i ličnost osobe koju portretiš. Za ovo naravno nije dovoljan samo softbox. Zato se Inge opredelila za Profoto Compact monolight ali i za celu Profoto Pro-7 liniju koja obuhvata dopunsku opremu za usmeravanje i prigušenje svetla, zatim reflektore sa prigušenim ili mekim svetlom, osmougaoni raspršivač svetla, 5 do 7 podnih reflektora pa i više. Sva ova dodatna oprema je ne sputava, naprotiv, pomaže joj da izrazi svoju umetnost i u potpunosti dočara svoj umetnički izraz.

Profoto ComPact rasveta nudi lampe jačine 300,600 i 1200Ws, ambijent svetla od 250 i 500 W, stalnu kontrolu pogonske energije i opciju visoko naponske energije. Poznato je da proizvodi marke Profoto daju ne samo kvalitet već i efekat koji želite uz vrlo jednostavno rukovanje.

ComPact FLASH UNIT 300 Ws - Din. 24.180 (EUR 403)

ComPact PLUS 600 Ws - Din. 37.500 (EUR 625)

ComPact PLUS 1200 Ws - Din. 65.400 (EUR 1090)

sve cene su bez poreza na promet

REFOT B, Pčinjska 17, 11000 Beograd, YUGOSLAVIA
Tel: 011 456 151, 444 7958, Fax: 011 446 0234, Email: refotb@EUnet.yu

The Light Shaping Company

Nikon F80

Fotoaparatus za napredne amatere s profesionalnim performansama i prihvatljivom cenom

Čak i u teškim svetlosnim situacijama 3D Matrix merenje daje odlične rezultate / Snimio: B. Bjelica

Nikon F80 je najprodavaniji refleksi fotoaparatus na našem tržištu. Razlog tome jesu performanse koje nudi ovaj fotoaparatus u odnosu na cenu tako da su njegovi korisnici, pored naprednih amatera kojima je i namenjen, i profesionalci. Jedan od dokaza da je reč o fotoaparatu odličnih performansi jeste činjenica da su čak tri proizvođača svoju konstrukciju digitalnog fotoaparata upravo zasnovali na ovom fotoaparatu (Nikon D100, Fujifilm FinePix S2Pro i Kodak DCS Pro 14n).

Nema dileme da konstrukcija F80 veoma podseća na svoj stariji i više od dva puta skuplji model F100, ali je manjih dimenzija, poklopci su napravljeni od plastike, a ne od legure magnezijuma, pa je i manje otporan na udarce. Na levoj strani nalazi se točičić pomoću koga postavljamo osetljivost filma, dodatne funkcije i ekspozicijske režime rada. Za određivanje ekspozicije koristi četiri ekspozicijska režima rada: P – program, koji dozvoljava korisniku promenu automatski izabrane kombinacije otvora blende i brzine zatvarača; A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača

i M – manuelna kontrola, dok za merenje svetlosti koristi 3D Matrix merenje u deset zona, centralno merenje i spot merenje u svakom od pet autofokusnih polja. 3D matrix merenje određuje tačnu ekspoziciju koristeći podatke o jačini svetlosti izmerenoj na čitavoj površini snimka u svakoj od deset zona, kontrasta scene izračunatom na osnovu merenja u svakoj zoni i izabranog autofokusnog polja, a koristeći bazu podataka sa više od 30.000 snimaka dobijenih sa snimanja na terenu u stvarnim svetlosnim situacijama i izmerene udaljenosti. Matrix merenje daje odlične rezultate

u najvećem broju situacija, a za složenije svetlosne uslove gde je potrebna preciznost, koristi spot merenje koje pokriva 1% površine slike ili prečnik od 4 mm. Centralno merenje koje pokriva 12

mm centralnog kruga, odnosno 25% površine slike pogodno je za snimanje portreta. Za veću fleksibilnost mernog sistema i ekspozicijskih režima rada na raspolaganju je i mogućnost memorisanja ekspozicije, kompenzacija ekspozicije i bracketing automatske ekspozicije (ambijentalne i blic), koji omogućava da snimimo dva ili tri snimka s različitim ekspozicijama, sa korakom od 0,5, 1, 1,5 i 2 EV ako sumnjamo da bi izmerena ekspozicija mogla da bude netačna.

Ugrađeni blic ima vodeći broj 12 (za ISO100) pokriva polje objektiva od 28 mm i aktivira se malim dugmetom na levoj strani. Njegova pozicija daleko je viša u odnosu na ostale fotoaparate i omogućava nesmetano korišćenje i većih objektiva bez straha da će zakloniti blic. Mogućnost pojave efekta crvenih očiju smanjena je zbog veće udaljenosti ose objektiva od blica. Za tačno određivanje ekspozicije blicem koristi 3D Multi-Senzor Balanced Fill-Flash sistem koji pomoću predbljeska, merenja u TTL senzoru sa pet segmenata i informacije o udaljenosti koju dobija od objektiva D i G-serije određuje tačnu ekspoziciju. Na ovaj način glavni objekat ispravno je osvetljen blicem, dok ambijent zadržava prirodan izgled. Moguća je sinhronizacija na drugoj zavesici (Rear-Curtain Sync), Slow Sync (opcija koja omogućava korišćenje malih brzina zatvarača pri fotografisanju blicem), redukcija efekta crvenih očiju i korekcija

snage blica u od -3 do +1 EV sa korakom 1/2 EV. Maksimalna brzina zatvarača s kojom je moguća sinhronizacija jeste 1/25 s. Tražilo s mat stakom od tečnog kristala omogućava, pored jasno označenih autofokusnih polja koja se automatski

Visoka pozicija ugrađenog blica

Točičić za izbor režima rada

Prostor za dve litijumske baterije CR-123A

Kontrolni displej i okidač koji omogućava korišćenje jeftinijeg (mehaničkog) daljinskog okidača

osvetljavaju kada je objekat taman, i pojavu horizontalnih i vertikalnih linija koje pomažu prilikom fotografisanja arhitekture i pejzaža bez promene mat stakla kada aktiviramo dodatnu funkciju CSM 4-1. Moguće je i podešavanje dioptrije od -1,8 do +0,8 m⁻¹.

Autofokusni sistem koristi Multi-CAM900 sistem od pet autofokusnih polja sličan onome koji koristi F100, ali nešto sporiji. Centralno polje je krstastog tipa, dok su ostala četiri polja linearna. Svih pet autofokusnih polja funkcionišu podjednako sa svim objektivima, bez obzira na njihovu svetlosnu jačinu. Korišćenjem dodatne funkcije 11-4 moguće je prebaciti izoštravanje s glavnog okidača na dugme za memorisanje ekspozicije (AE-L) na zadnjoj stani fotoaparata. Autofokusna polja biraju se pomoću džojstika na leđima fotoaparata koji se može zaključati. Pored džojstika nalazi se i birač režima rada autofokusnih polja. Možemo da biramo između pojedinačnog i dinamičkog režima rada. Kod pojedinačnog režima rada sami biramo jedno od pet autofokusnih polja, dok nam dinamički autofokusni režim rada omogućava izbor prioriteta fokusiranja (prioritet na bliži objekat koji fotografiramo ili sami biramo željeni prioritet). U slučaju pomeranja prvobitno izoštranog objekta izvan označenog polja dinamički autofokusni sistem automatski će prebaciti na neko drugo od pet autofokusnih polja da bi zadržao objekat u fokusu. Kada je pokretni objekat koji fotografiramo trenutno zaklonjen drugim objektom aktivira se funkcija (Focus Tracking with Lock-On™) koja omogućava da glavni objekat uvek bude u fokusu. U lošijim svetlosnim situacijama automatski se aktivira pomoćno svetlo za izoštravanje.

Transport filma je tih i omogućava brzinu snimanja od 2,5 snimaka u sekundi, a moguća je i višestruka ekspozicija. Kod vraćanja u kasetu postoje dva režima rada: brži, koji omogućava da se film od 36 snimaka vrati u kasetu za oko 15 sekundi, i

Fotografije snimljene objektivom Nikkor AF 19-35 mm f/3,5-4,5 D, snimio: B. Bjelica

tihi, kod koga se film vraća u kasetu za oko 23 sekunde. Za napajanje koristi dve litijumske baterije CR123A, a kada koristimo nosač baterija MB-16, moguće je koristiti i alkalne baterije formata AA, koji, nažalost, nema vertikalni rukohvat i okidač. Proizvodi se u dve boje, crnoj i srebrnoj, a na raspolaganju su dve verzije – F80D koja omogućava ispisivanje datuma i vremena na snimku, i F80S – koja pored ispisivanja datuma i vremena beleži podatke o ekspoziciji (brzinu zatvarača, otvor blende i kompenzaciju ekspozicije) između snimaka. Može da koristi veliki broj Nikonovih autofokusnih objektiv, dok kod korišćenja manualnih objektiv svetlomer neće funkcionisati. Ako ste odlučili da uz F80 nabavite objektiv, moja preporuka jeste novi Nikkor AF-S 24-85 mm f/3,5-4,5G, sa veoma prihvatljivom cenom, koji zahvaljujući motoru u samom objektivu omogućava brzo i nečujno izoštravanje. Karakteristično za ovaj objektiv jeste i oznaka G koja označava da nema uobičajen prsten za izbor blende koji nema funkciju kod novije serije Nikonovih fotoaparata.

Boris Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparata: 35 mm autofocusni SLR
Priključak za objektiv: Nikon F bajonet
Tražilo: pokriva 92% vidnog polja, podešavanje dioptrije -1,8 do +0,8 m⁻¹
Izoštavanje: senzor sa pet AF polja, automatski ili ručno birana
Merni sistem: 3D Matrix s merenjem u deset segmenata, centralno i spot u svih pet AF polja
Tipovi ekspozicije: P—program (fleksibilni), S—prioritet brzine zatvarača, A—prioritet otvora blende, M—manuelno
Brzina zatvarača: 30 s — 1/4.000 s i B
Sinhronizacija blica: 1/125 s
Ugrađeni blic: GN 12 (ISO100) pokriva polje objektiva od 28 mm
Kompenzacija ekspozicije: +/-3 EV s korakom 1/2
Kompenzacija blic ekspozicije: -3 do +1 EV s korakom 1/2
Auto Bracketing: dva ili tri snimka s korakom 1/2, 1EV
Raspon osetljivosti filma: 25 — 5000 (DX) i 6—6400 sa korakom 1/3 (manuelno)
Kontrola dubinske oštine: moguća
Transport filma: automatsko premotavanje filma maksimalnom brzinom od 2,5 snimaka u sekundi
Broj dodatnih funkcija: 18 ili 19 (samo F80S)
Samookidač: podesiv (2, 5, 10 i 20 s)
Izvor energije: 2 x 123A ili 4 x AA (sa MB-16)
Dimenzije: 141,5 x 98,5 x 71 mm
Masa: 515 g (bez baterija)
Cena: 28.520 (sa porezom)
Informacije o prodaji: REFOT B Beograd, Pčinjska 17. tel. 011/ 456-151

Dodatne funkcije(CSM)

Dodatne funkcije (eng. CSM- Custom Setting Menu) koje poseduje Nikon F80 obezbeđuju dodatna podešavanja, omogućavajući bolju prilagodljivost potrebama fotografa. Postavljaju se pritiskom na dugme CSM i okretanjem glavnog točkića za izbor komandi, čime biramo željenu funkciju, a okretanjem pomoćnog točkića za izbor komandi biramo željenu opciju svake funkcije. Kada je neka od dodatnih funkcija aktivirana na komandnom displeju iznad oznake o stanju baterije pojaviće se CUSTOM.

- Film se automatski vraća u kasetu kada je došao do kraja:**
0: aktivna (osnovna funkcija),
1: neaktivna.
- Poništava se postavljena DX osetljivost filma kada se stavi novi fim:**
0: aktivna (osnovna funkcija),
1: neaktivna.
- Bracketing redosled**
0: od pozitivne do negativne vrednosti (osnovna funkcija),
1: od negativne do pozitivne vrednosti.
- Pojava vertikalnih i horizontalnih linija na mat staklu:**
0: neaktivna (osnovna funkcija),
1: aktivna.
- Osvetljavanje oznaka na mat staklu:**
0: automatski kada je slabo svetlo (osnovna funkcija),
1: isključeno,
2: uvek uključeno.
- Izbor autofokusnog polja:**
0: normalan izbor (osnovna funkcija),
1: omogućava uzastopnu zamenu pri izboru polja: levo-desno i gore dole (ili obrnuto).
- Memorisanje ekspozicije kada se okidač lagano pritisne:**
0: neaktivna (osnovna funkcija),
1: aktivna.
- Film se automatski premota na prvi snimak kada se leđa fotoaparata zatvore:**
0: neaktivna (osnovna funkcija),
1: aktivna.
- Dinamički AF s prioritetom na bliži objekat koji fotografiramo pri pojedinačnom izoštravanju (S):**
0: aktivna (osnovna funkcija),
1: neaktivna.
- Dinamički AF s prioritetom na bliži objekat koji fotografiramo pri kontinualnom izoštravanju (C):**
0: neaktivna (osnovna funkcija),
1: aktivna.
- Mogućnosti AE-L / AF-L dugmeta:**
0: simultano memorisanje auto-
- matske ekspozicije i autofokusa:**
1: samo automatske ekspozicije,
2: samo autofokusa,
3: memorisana ekspozicija ostaće i nakon što sklonimo prst sa dugmeta,
4: aktiviranje autofokusa.
- Promena uloga komandi :**
0: glavnim točkićem za izbor komandi biramo brzinu zatvarača, a pomoćnim otvor blende (osnovna funkcija),
1: glavnim točkićem za izbor komandi biramo otvor blende, a pomoćnim brzinu zartvarača.
- Vraćanje fima u kasetu:**
0: brzo premotavanje (osnovna funkcija),
1: tiho premotavanje.
- Premotavanje filma kod višestruke ekspozicije:**
0: pojedinačno (osnovna funkcija),
1: kontinualno.
- Vreme trajanja posle koga se svetlomer isključi:**
4: 4 s,
6: 6 s (osnovna funkcija),
8: 8 s,
16: 16 s.
- Vreme trajanja samookidanja:**
2: 2 s,
5: 5 s,
10: 10 s (osnovna funkcija),
20: 20 s.
- Osvetljivač LCD ekrana aktiviraće se kada se pritisne bilo koje dugme:**
0: neaktivna (osnovna funkcija),
1: aktivna.
- Uključivanje pomoćnog svetla za izoštravanje:**
0: aktivna (osnovna funkcija),
1: neaktivna.
- Postavljanje osetljivosti filma kod štampanja podataka između snimaka (samo kod F80S verzije):**
0: automatski (osnovna funkcija),
1: ispod ISO 25,
2: ISO 32-80,
3: ISO 100,
4: ISO 125-200,
5: preko ISO 250.

Srećne novogodišnje i božićne praznike

Veliki novogodišnji popust
15 decembar 2002. - 15 januar 2003.

želi Vam
Refot B

Nikon

REFOTB

Canon EOS 300V

Novodizajnirana verzija najprodavanijeg amaterskog fotoaparata

Canon je 1993. godine predstavio amaterski fotoaparat EOS 500 koji je u to vreme, zahvaljujući kompaktnoj konstrukciji, jednostavnim rukovanjem i odličnim performansama, bio iznad svoje konkurencije. Taj koncept unapređen je 1996. godine na modelu EOS 500N, a redizajniran je 1999. godine na modelu EOS 300.

Fotografija snimljena objektivom Canon EF 28-105mm f/3,5-4,5 USM

oštine i ugrađenog blica. Ono što je naj- upečatljivije jeste kontrolni LCD displej, koji je promenio mesto i sada se nalazi na leđima fotoaparata. Njegova veličina od 30 x 30 mm tri puta je veća nego kod prethodnog modela, a može biti osvetljen, što olakšava kontrolu rada kada se fotografiše noću. Kontrolni LCD displej prikazuje postavljene elemente za fotografisanje i

izabrani program sa scenama. Plastični bajonet, koji već dugo postoji u ovoj klasi Canonovih fotoaparata, zamenjen je metalnim.

Tražilo s novim mat staklom na kome je označeno sedam autofokusnih polja pokriva 90% vidnog polja, a novina u odnosu na prethodni model jeste i mogućnost korekcije dioptrije od -2,5 do +0,5 m⁻¹. Za automatsko izoštravanje koristi TTL-CT-SIR (Through-the-lens Secondary Image Registration) sistem sa CMOS senzorom od sedam autofokusnih polja. Centralno polje je krstastog tipa, dok su ostala polja linearna. Raspored autofokusnih polja i sistem izoštravanja ostao je isti, ali je zahvaljujući novougrađenom procesoru s novim algoritmom za proračun nešto brži od prethodnog modela.

Od ekspozicijskih režima rada na raspolaganju nam je: P-program koji dozvoljava korisniku promenu automatski izabrane kombinacije otvora blende i brzine zatvarača, Tv-prioritet brzine zatvarača, Av-prioritet otvora blende,

M-ručno postavljanje, A-DEP program koji omogućava jednostavnu kontrolu dubinske oštine, potpuna automatika i šest programa sa scenama (portret, pejzaž, makro, sport, program za snimanje noćnih scena i plus programska opcija koja isključuje mogućnost korišćenja blica, što je novina kod ovog fotoaparata). Princip određivanja ekspozicije ostao je isti, ali je algoritam proračuna unapređen. Reč je o tzv. procenjenom merenju koji uzima prosečno očitavanje na površini celog kadra u 35 mernih zona, na osnovu čega se određuje tačna ekspozicija koja je u najvećem broju situacija zadovoljavajuća. Koristeći dugme označeno sa "*" možemo memorisati ekspoziciju i meriti parcijalno samo na centralnom delu površine slike, a postavljanjem točkića za izbor ekspozicijskih režima rada u položaj M takođe svetlost merimo samo na 9,5% centralne površine slike. Parcijalno merenje svetla moguće je smo u P, Tv, Av i M režimima rada. Pored toga, moguća je kompenzacija ekspozicije i Bracketing automatske ekspozicije s korakom od 0,5, 1, 1,5 i 2 EV.

Kontrolni displej veličine 30 x 30 mm

Plastični bajonet je zamenjen metalnim

Visoka pozicija ugrađenog blica

Visoka pozicija ugrađenog blica s vodećim brojem 12 (za ISO100) koji pokriva polje objektivu od 28 mm omogućava nesmetano korišćenje većih objektivu bez straha da će se zakloniti blic i smanjuje mogućnost pojave efekta crvenih očiju zbog veće udaljenosti ose objektivu od blica. Aktivira se malim dugmetom na levoj strani, a u automatskom režimu rada i programima za snimanje portreta, makro i noćnih scena aktivira se automatski. Kao i kod njegovog prethodnika s eksternim blicima EX serije, pored E-TTL kontrole blic ekspozicije, moguće je memorisati blic ekspoziciju i fotografisati s visokom sinhronizacijom do 1/2.000 s. Normalna sinhronizacija zatvarača za rad blicem jeste 1/90 s.

Kada stavite film u fotoaparat, on će ga automatski premotati na kraj i prilikom snimanja premotavaće ga unazad, tako da će uvek snimljeni materijal biti u kaseti, pa ako se slučajno otvore vrata, snimljeni deo filma neće se osvetliti. Brzina pretpremotavanja filma smanjena je sa 8 s na 7 s u odnosu na prethodni model. Maksimalna moguća brzina snimanja povećana je u odnosu na prethodni model sa 1,5 snimaka u sekundi na 2,5, a za razliku od prethodnog modela EOS300, moguć je izbor režima rada transporta filma između pojedinačnog i kontinualnog. Za napajanje koristi dve litijumske baterije od 3V CR2, a kada koristimo nosač baterija

Levo: za razliku od predhodnog modela, moguć je izbor između pojedinačnog i kontinualnog transporta filma
Desno: točnik za izbor režima rada promenio je uobičajeno mesto i omogućava jednostavniji izbor opcija

Procenjeno merenje u 35 mernih zona daje nam tačnu ekspoziciju u većini situacija / Snimio B. Bjelica

BP-220, moguće je koristiti 4x alkalne ili Ni-MH baterije formata AA. Dodatni nosač baterija s rukohvatom i vertikalnim okidačem omogućava jednostavnije fotografisanje u vertikalnom položaju. Pokazivač nivoa istrošenosti baterija podeljen je na četiri nivoa, pa je i kontrola trošenja baterija preciznija. Na raspolaganju je i verzija s datumarom, koja, osim ispisivanja datuma, ima i ugrađen prijemnik koji omogućava korišćenje bežičnih daljinskih okidača RC-1 i RC-5 za fotografisanje s udaljenosti. Canon EOS 300V zahvaljujući odlično egzonomski osmišljenom dizajnu i s nekoliko poboljšanja u odnosu na prethodni model nesumnjivo predstavlja, po svojim karakteristikama, jedan od najboljih amaterskih fotoaparata u svojoj klasi. Canon je pored veoma bogate ponude različitih objektivu uz ovaj fotoaparat pripremio i tri nova objektivu EF 28-90 mm f/4-5.6 II, EF 28-105 mm f/4-5.6 II, EF 90-300mm f/4-5.6 II u srebrnoj boji, koja će odgovarati novom dizajnu.

B. Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparata: 35 mm autofokusni SLR
Priključak za objektiv: Canon EF bajonet
Tražilo: pokriva 90% vidnog polja, korekcija dioptrije -2,5 do +0,5 m⁻¹
Izoštravanje: senzor sa sedam AF polja automatski ili ručno birana
Merni sistem: procenjeno merenje u 35 zona i parcijalno (9,5% na centralnom delu)

Tipovi ekspozicije: potpuna automatika, P, S, A, M, A-DEP i pet programa sa scenama (portret, pejzaž, makro, sport, program za snimanje noćnih scena i programska opcija koja isključuje mogućnost korišćenja blica)

Ugrađeni blic: GN 12 (ISO100) i pokriva polje objektivu do 28 mm

Sinhronizacija blica: 1/90 s

Kompenzacija ekspozicije: +/-2 sa korakom 1/2

Raspon osetljivosti filma: 25-5000 (DX) i ISO 6-6400 s korakom 1/3 (manuelno)

Transport filma: automatsko premotavanje filma maksimalnom brzinom od 2,5 snimaka u sekundi, višestruka ekspozicija

Brzina zatvarača: 30 s - 1/2000 s i B

Samookidač: 10 s

Izvor energije: 2 x litijumska baterija od 3V CR2

Dimenzije: 130 x 88 x 64 mm

Masa: 365g

Cena: 299 Eur (bez poreza)

Informacije o prodaji: PROFIFOTO, Beograd, tel. 011/ 655-100, 655-257

Contax N1 Digital

Prvi digitalni fotoaparat s CCD senzorom čija je veličina jednaka snimku od 35 mm

Neposredno posle pojave na tržištu fotoaparata Contax N1 35 mm, Kjocera je najavila da je u pripremi i digitalna verzija fotoaparata sa senzorom čija je veličina jednaka snimku od 35 mm, a koji se konačno pojavio na tržištu sredinom ove godine.

Konstrukciono i upravljački veoma je sličan analogom modelu, a glavna razlika vidi se na leđima fotoaparata gde je dodat TFT LCD monitor veličine dva inča. Contax N DIGITAL viši je za 10 mm i dizajniran tako da omogućava podjednako udobno držanje i funkcionalnost u vertikalnom i horizontalnom položaju. To mu omogućava

rezolucija i format u kome snimamo, brojč snimaka, White Balance, indikator o istrošenosti baterija. Većina ostalih funkcija ista je kao i kod analognog modela o kome smo pisali u REFOTO broju 12. Contax N1 DIGITAL poseduje CCD senzor od 6,29 milona piksela veličine 24 x 36 mm s kojim možemo dobiti fotografiju u rezoluciji od 4,256 x 2,848 piksela, a možemo ih snimiti u nekompresovanom RGB-TIFF i RAW (12 bit) ili kompresovanom JPEG (1/4, 1/8, 1/16) formatu. Veličina fajla fotografije snimljene u RGB-TIFF formatu jeste oko 18 MB, u RAW oko 9 MB, dok u JPEG s kompresijom 1/4 3 MB, 1/8 1,5 MB i 1/16 0,8 MB. U najboljoj rezoluciji od 3.008 x 2.008 piksela možemo odštampati fotografiju odličnog kvaliteta veličine 25,47 x 17 cm sa 300 dpi. Brzina snimanja jeste tri snimka u sekundi nakon čega treba sačekati da se se one snime na memorijsku karticu, što mu uskraćuje mogućnost korišćenja u sportskoj fotografiji. Za pohranjivanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I i II ili IMB MicroDrive. Osetljivost je ograničena na ISO 25—400, što je dosta loše u odnosu na ostale digitalne fotoaparate u ovoj klasi, ali prema rečima proizvođača, insistiralo se na maksimalnom kvalitetu. Vezu s računarom ostvaruje preko FireWire IEEE1394 priključka, a maksimalna brzina prenosa od 400 Mbps omogućava i direktno snimanje na hard disk u računar.

da koristi i ostalu opremu namenjenu analognom modelu N1, osim DataBack D-10, Battery Holder P-9, Power Adapter GP-1 i Power Pack P8. Za napajanje koristi četiri alkalne ili NiMH baterije formata AA koje se nalaze u donjem delu fotoaparata, a kojima je moguće snimiti oko 300 fotografija. Može da koristi i dodatni AC adapter. Uz fotoaparat isporučuje se kaiš, AC adapter, punjač, četiri punjive NiMH baterije, IEEE 1394 kabl i prateći programi. Glavna mana ovog fotoaparata s visokim kvalitetom snimljenih fotografija i odličnim performansama jeste visoka cena, kako samog tela, tako i kvalitetnih Zeiss objektivna.

B. Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip: SLR digitalni s izmenljivim objektivima
Priključak za objektiv: Contax N bajonet
Senzor: CCD veličine 35 x 24 mm sa 6.29 miliona piksela
Veličina slike: 3008 x 2008 piksela
Način snimanja slike: RAW, RGB-TIFF i JPEG (1/4, 1/8, 1/16)
White Balance: automatski, blic, fluorescentna, prethodno izmereni ili postavljanje temperature svetlosti
Tražilo: pokriva 95% vidnog polja,
Korekcija dioptrije: -3 do +1 m⁻¹
Izoštavanje: senzor sa pet AF polja, automatski ili ručno birani
LCD ekran: dvo inčni TFT LCD sa 200.000 piksela
Brzina zatvarača: 32 s do 1/8000 s i B
Sinhronizacija blica: 1/250 s (s TLA blicovima) i 1/125 (s ostalim blicovima)
Osetljivost: ISO 25-400 (s korakom 1/3)
Tipovi ekspozicije: P—program (fleksibilni), S—prioritet brzine zatvarača, A—prioritet otvora blende, M—manuelno
Merni sistem: procenjeno merenjem u pet segmenata, centralno i spot
Kompensacija ekspozicije: +/- 2 s korakom 1/3
Auto Bracketing: dva ili tri snimka s korakom 1/3, 1/2, 2/3, 1EV
Kontrola dubinske oštine: moguća
Priključci: IEEE1394 (Firewire), video—izlaz (NTSC/PAL)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II, MicroDrive
Broj dodatnih funkcija: 21
Samookidač: podesiv od 2 sekunde do 10 sekundi
Napajanje: 4x NiMH baterije formata AA ili AC adapter
Dimenzije: 152 x 138 x 79,5 mm
Masa: 1.000 g (bez baterija)
Cena: oko 9.000 evra

Na zadnjem delu pored TFT LCD displeja nalaze se dugmad za kontrolu digitalnog dela fotoaparata

dupli okidač, točkić za izbor komandi, birač autofokusnih polja i dugme za izoštravanje. Kvalitet slike koju vidimo u monitoru odličan je i omogućeno je da svaku snimljenu fotografiju uvećamo do 5 puta kako bismo proverili oštrinu i ostale bitne detalje. Ispod TFT monitora nalazi se i manji kontrolni displej, koji pruža sve potrebne informacije u vezi s digitalnim delom fotoaparata kao što su: postavljena

Na raspolaganju je osam objektivna: Vario-Sonnar T 24—85 mm f/3,5—4,5, Vario-Sonnar T 70—300 mm f/4—5,6, Vario-Sonnar T 28—80 mm f/3,5—5,6, Vario-Sonnar T 70—200 mm f/3,5—4,5, Makro-Sonnar T 17—35 mm f/2,8, Planar T 50 mm f/1,4, Planar T 85 mm f/1,4 i Makro-Sonnar T 100 mm f/2,8, a s adapterom NAM-1 može se koristiti i devet objektivna namenjenih fotoaparatu Contax 645. Može

Pregled digitalnih SLR fotoaparata

Digitalni SLR fotoaparati do nedavno su bili dostupni samo profesionalnim fotografima sa dubljim džepom, ali danas to nije slučaj. Pored visoko profesionalnih koji su i dalje dosta skupi izdvojila se i grupa SLR digitalnih fotoaparata neznije konstrukcije i skromnijih performansi, ali sa cenom koja bi mogla biti pristupačna poluprofesionalnim i amaterskim fotografima. U ovom broju daćemo prikaz svih SLR digitalnih fotoaparata koji se danas mogu naći na tržištu sa njihovim tehničkim karakteristikama i cenom.

fotoaparat	Canon EOS D60	Canon EOS 1D
telo kao osnova za konstrukciju	—	EOS 1V
priključak za objektiv	Canon EF bajonet	Canon EF bajonet
uvećanje žižne daljine	1,6x	1,3x
maksimalna rezolucija	3072 x 2048 piksela	2464 x 1648 piksela
niže rezolucije	2048 x 1360, 1536 x 1024 piks.	1232 x 824 piksela
broj efektivnih piksela	6,29 milona	4,06 milona
broj osetljivih elemenata	6,3 milona	4,48 milona
tip / veličina senzora	CMOS / 22,7 x 15,1 mm	CCD / 28,7 x 17,8 mm
osetljivost (ISO)	100/200/400/800/1000	200-1600 s korakom 1/3 opcija 100 i 3200
white balance	Auto, 5 opcija + merenje	Auto, 8 opcija + merenje
tražilo	pokriva 95 % vidnog polja	pokriva 100 % vidnog polja
korekcija dioptrije	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹
autofokus	Multi BASIS TTL sa tri AF polja	TTL-AREA-SIR sa 45 AF polja
merni sistem	Procenjeno u 35segmenata, centralno i spot	Procenjeno u 21segmenata, centralno i višestruki spot
tipovi ekspozicije	P, A, S, M, A-DEP, Auto i pet programa sa scenama	P, A, S, M, A-DEP
brzina zatvarača	30s do 1/4000s + B	30s do 1/16.000s + B
korekcija ekspozicije	+/- 3EV s korakom 1/2 i 1/3EV	+/- 3EV s korakom 1/2 i 1/3EV
Auto bracketing	da	da
sinhronizacija blica	1/200s	1/500s
ugrađeni blic	da (GN 12)	ne
priključak za sinhro kabl	ne	da
brzina snimanja	3 snimka u sekundi	8 snimka u sekundi
buffer*	8 snimaka	21
tip memorijske kartice	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive
nekompresovani formati	RAW	RAW
kompresovani formati	JPEG (EXIF)	JPEG (EXIF)
nivo kvaliteta	Fine, Normal	Fine, Normal
zvučni zapis	ne	da
TFT LCD displej	1,8 inča sa 114.000 tačaka	2 inča sa 120.000 tačaka
zumiranje snimljene slike	da	da
veza sa računarom	USB	Firewire (IEEE1394)
direktno snimanje i upravljanje	da	da
kontrola dubinske oštine	da	da
samookidač	10 s	2 ili 10 s
broj dodatnih funkcija	14	21
daljinski okidač	elektonski N3	elektonski N3
vertikalni okidač	samo sa BG-ED3	da
video priključak	da (NTSC/PAL)	da(NTSC/PAL)
izvor energije	Li-jon BP-511, AC-adapter	Ni-MH NP-E3, AC-adapter
da li su baterije i punjač u kompletu	da	da
težina (s baterijom) / dimenzije	855g / 150 x 106,5 x 75 mm	1585g / 156 x 158 x 80 mm
cena	2399 evra (bez poreza)	8172,82 evra (bez poreza)

*memorija za privremeni smeštaj snimljenih fotografija

fotoaparat	Canon EOS 1Ds	Contax N Digital	Fuji FinePix S2Pro	Kodak DCS 14n
telo kao osnova za konstrukciju	EOS 1V	Contax N1	NikonF80	NikonF80
priključak za objektiv	Canon EF bajonet	Contax N bajonet	Nikon F bajonet	Nikon F bajonet
uvećanje žižne daljine	1x	1x	1,5x	1x
maksimalna rezolucija	4064 x 2704 piksela	3040 x 2008 piksela	4256 x 2848 piksela (interpolirana)	4536 x 3024 piksela
niže rezolucije	2032 x 1352 piksela	—	3024 x 2016, 2304 x 1536, 1440 x 960 piksela	3024 x 2016, 2268 x 1512, 1134 x 765 piksela
broj efektivnih piksela	11,0 milona	6,13 milona	6,17 milona	13,7 milona
broj osetljivih elemenata	11,4 milona	6,29 milona	6,49 milona	13,9 milona
tip / veličina senzora	CMOS / 35,8 x 23,8 mm	CCD / 36 x 24 mm	Fuji SuperCCD III / 23x 15,5mm	CMOS / 36 x 24 mm
osetljivost (ISO)	200-1250 s korakom 1/3 opcija 50ISO	25-400 s korakom 1/3	100/160/200/400/800/1600	80-640 u nižim rezolucijama do 800
white balance	Auto, 8 opcija + merenje	Auto, 4 opcije + merenje	Auto, 7 opcija + merenje	Auto, 6 opcija + merenje
tražilo	pokriva 100 % vidnog polja	pokriva 95 % vidnog polja	pokriva 93 % vidnog polja	pokriva 93 % vidnog polja
korekcija dioptrije	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-2 do +1m ⁻¹	-2 do +1m ⁻¹
autofokus	TTL nAREA-SIR s 45 AF polja	senzor sa pet AF polja	Multi CAM 900 sa pet AF polja	Multi CAM 900 sa pet AF polja
merni sistem	procenjeno u 21segmenata, centralno i višestruki spot	procenjeno u 5 segmenata, centralno i spot	3D Matrix, centralno i pet spot tačaka	3D Matrix, centralno i pet spot tačaka
tipovi ekspozicije	P, A, S, M, A-DEP	P, A, S, M	P, A, S, M	P, A, S, M
brzina zatvarača	30s do 1/8000s + B	32s do 1/8000s + B	30s do 1/4000s + B	30s do 1/4000s + B
korekcija ekspozicije	+/- 3EV s korakom 1/2 i 1/3EV	+/- 2EV s korakom 1/3EV	+/- 3EV s korakom 1/2	+/- 3EV s korakom 1/2 i 1/3EV
Auto bracketing	da	da	da	da
sinhronizacija blica	1/250s	1/250s	1/125s	1/125s
ugrađeni blic	ne	ne	da (GN 12)	da (GN 12)
priključak za sinhro kabl	da	da	da	da
brzina snimanja	3snimka u sekundi	3 snimka u sekundi	2 snimka u sekundi	1,7 snimka u sekundi
buffer*	10	4 snimka	7 snimaka	8 snimaka (sa poveć. do18)
tip memoriske kartice	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive	CompactFlash I / II , MicroDrive	SmartMedia, Compact Flash I/ II, IBM Microdrive	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive i SD/MMC
nekompresovani formati	RAW	RAW, TIFF	RAW, TIFF	RAW
kompresovani formati	JPEG (EXIF)	JPEG	JPEG (EXIF)	JPEG (ERI)
nivo kvaliteta	Fine, Normal	1/4, 1/8, 1/16	Fine, Normal	RAW(DCR)
zvučni zapis	da	ne	da	da
TFT LCD displej	2 inča sa 120.000 tačaka	2 inča sa 200.000 tačaka	1,8 inča sa 117.000 tačaka	1,8 inča sa 118.000 tačaka
zumiranje snimljene slike	ne	da	da	da
veza sa računarom	Firewire (IEEE1394)	Firewire(IEEE1394)	USB, Firewire(IEEE1394)	Firewire(IEEE1394), seriski (GPS)
direktno snimanje i upravljanje	da	da	da	da
kontrola dubinske oštine	da	da	da	da
samookidač	2 ili10 s	podesiv od 2 do 10 sekundi	podesiv / 2, 5, 10 i 20 s	podesiv / 2, 5, 10 i 20 s
broj dodatnih funkcija	21	21	15	15
daljinski okidač	elektonski N3	elektonski	mehanički	mehanički i elektonski
vertikalni okidač	da	da	ne	da
video priključak	da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)
izvor energije	Ni-MH NP-E3, AC-adapter	4x Ni-MH formata AA, AC-ad.	2x CR123A + 4x AA , AC-ad.	Kodak Li-jon AC-adapter
da li su baterije i punjač u kompletu	da	da	ne	da
težina (s baterijom) / dimenzije	1595g / 156 x 158 x 80 mm	1100g / 152 x 138 x 79,5 mm	850g / 141,5 x 131 x 79,5mm	1000g / 131 x 158 x 89 mm
cena	oko 10.000 evra	oko 8500 evra	135.000din (bez poreza)	oko 4500 evra

*memorija za privremeni smeštaj snimljenih fotografija

Kodak DCS 760	Nikon D100	Nikon D1H	Nikon D1X	Sigma SD9
Nikon F5	NikonF80	Nikon F100/F5	Nikon F100/F5	—
Nikon F bajonet	Nikon F bajonet	Nikon F bajonet	Nikon F bajonet	Sigma SA bajonet
1x	1,5x	1,5x	1,5x	1,7 x
3032 x 2008 piksela	3088 x 2000 piksela	2000 x 1312 piksela	3008 x 1960 piksela	2268 x 1512(x 3 FoveonX3)
—	2240 x 1488, 1504 x 1000 piksela	ne	2000 x 1312 piksela	1134 x 756, 756 x 504 piksela
6,1 milona	6,0 milona	2,62 milona	5,89 milona	3,43 milona
6,3 milona	6,31 milona	2,74 milona	5,33 milona	10,6milona
CCD / 27,65 x 18,43 mm	CCD / 23,7 x 15,6 mm	CCD / 23,7 x 15,6 mm	CCD / 23,7 x 15,6 mm	CMOS(Foveon X3)/20,7x13,8mm
80/200/400	Auto, 200-1600 s korakom 1/3, opcija 3200 i 6400	200-1600 s korakom 1/3	125-800 s korakom 1/3	100/200/400
Auto, 5 opcija + merenje	Auto, 6 opcija + merenje	Auto, 6 opcija + merenje	Auto, 6 opcija + merenje	Auto, 6 opcija + merenje
pokriva 100 % vidnog polja	pokriva 95 % vidnog polja	pokriva 96 % vidnog polja	pokriva 96 % vidnog polja	pokriva 97 % vidnog polja
-3 do +1m ⁻¹	-2 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹
Multi CAM 1300 sa pet AF polja	Multi CAM 900 sa pet AF polja	Multi CAM 1300 sa pet AF polja	Multi CAM 1300 sa pet AF polja	jedan centralni senzor
3D Matrix, centralno i pet spot tačaka	3D Matrix, centralno i pet spot tačaka	3D Matrix, centralno i pet spot tačaka	3D Matrix, centralno i pet spot tačaka	merenje u osam segmenata, centralno
P, A, S, M	P, A, S, M	P, A, S, M	P, A, S, M	P, A, S, M
30s do 1/8000s + B	30s do 1/4000s + B	30s do 1/16.000s + B	30s do 1/16.000s + B	30s do 1/6000s + B
+/- 3EV s korakom 1/3EV	+/- 5EV s korakom 1/2 i 1/3EV	+/- 5EV s korakom 1/2 i 1/3EV	+/- 5EV s korakom 1/2 i 1/3EV	+/- 3EV s korakom 1/2EV
da	da	da	da	da
1/250s	1/180s	1/500s	1/500s	1/180s
ne	da (GN 12)	ne	ne	ne
da	samo sa AS-15	da	da	samo sa adapterom
1,5 snimka u sekundi	3 snimka u sekundi	5 snimka u sekundi	3 snimka u sekundi	—
3-24snimaka	6 snimaka	40snimaka	9 snimaka (moguće pov. do18)	—
PCMCIA (2x Tipall/1x tipalll)	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive	Compact Flash I/ II, IBM Microdrive
RAW	RAW, TIFF	RAW, TIFF	RAW, TIFF	RAW
ne	JPEG (EXIF)	JPEG (EXIF)	JPEG (EXIF)	ne
RAW(DCR)	Fine, Normal, Basic	Fine, Normal, Basic	Fine, Normal, Basic	High, Normal, Standard
da	da (sa MB-100)	ne	ne	—
2 inča sa 120.000 tačaka	1,8 inča sa 118.000 tačaka	2 inča sa 130.000 tačaka	2 inča sa 130.000 tačaka	1,8 inča sa 130.000 tačaka
da	da	da	da	da
Firewire(IEEE1394), seriski (GPS)	USB	Firewire(IEEE1394), seriski (GPS)	Firewire(IEEE1394), seriski (GPS)	USB, FireWire(IEEE1394)
da	da	da	da	da
da	da	da	da	da
podesiv / 2, 5, 10 i 20 s	podesiv / 2, 5, 10 i 20 s	podesiv / 2, 5, 10 i 20 s	podesiv / 2, 5, 10 i 20 s	2 i 10 s
25	26	35	36	14
elektonski	mehanički, elektonski sa MB100	elektonski	elektonski	elektonski
da	samo sa MB-100	da	da	ne
da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)	da (NTSC/PAL)
Kodak Ni-MH, AC-adapter	Li-jon EN-EL3, 6x AA sa MB-100, AC-adapter	Ni-MH EH-4, AC-adapter	Ni-MH EH-4, AC-adapter	2x CR123A + 4x AA ili 2x CR-V3, AC-adapter
da	da	ne	da	ne
1860g / 194 x 158 x 88 mm	780g / 144 x 116 x 80,5 mm	1200g / 153 x 116 x 85 mm	1200g / 153 x 116 x 85 mm	950g / 152 x 120 x 79 mm
oko 8500 evra	143.220din (bez poreza)	244.405 din (bez poreza)	294.585din (bez poreza)	oko 2000 evra

*memorija za privremeni smeštaj snimljenih fotografija

Olympus Camedia 5050

Digitalni fotoaparat sa stvarnom rezolucijom od pet miliona piksela, objektivom velike svetlosne jačine i mogućnošću korišćenja čak četiri tipa memorijskih kartica

situacijama i postizanje većih brzina zatvarača bez korišćenja blica. Posедуje i digitalni zum s rasponom od 1x do 3,4x, zavisno od rezolucije u kojoj fotografiramo. Za izoštravanje koristi pasivni TTL sistem, koji određuje udaljenost na osnovu kontrasta slike, a moguće je i ručno izoštravanje. Pored standardnog režima rada autofokusnog sistema koji omogućava izoštravanje od 0,8 m do beskonačnosti, na raspolaganju su i dva makro-režima rada. Pri

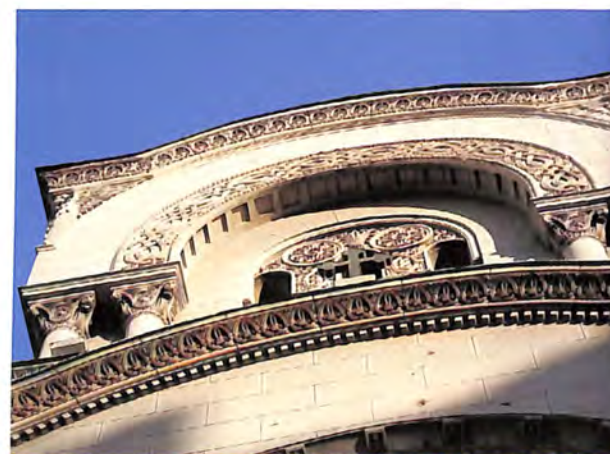
normalnom režimu rada izoštrava od 0,2 do 0,8 cm i Super makro režimu rada izoštrava od 0,03 cm. Od ekspozicijskih režima rada pored uobičajnih P-program, A-prioritet otvora blende, S-prioritet brzine zatvarača i M-manuelno, poseduje i pet programa sa scenama: pejzaž, portret, noćne scene, sport, portret s pejzažom u pozadini i snimanje kratkog zvučnog filma. Za merenje svetla koristi Digital ESP (Electro-Selective Pattern) sistem koji na osnovu izmerene svetlosti na čitavoj površini snimka određuje tačnu ekspoziciju, a na raspolaganju je spot merenje i spot merenje u više tačaka. ESP merenje u većini svetlosnih situacija daje odlične rezultate. Izmerena ekspozicija može se memorisati ili korigovati u rasponu od +/- 2 EV s korakom od 1/3 EV. Kada je teže odrediti tačnu ekspoziciju, može se koristiti Bracketing funkcija preko koje možemo snimiti do pet snimaka istog objekta s različitim ekspozicijama. Osetljivost koja se može postaviti automatski ili ručno, nažalost, ograničena je samo na ISO 100, 200 i 400. Pored automatskog određivanja White Balance ima i sedam manualnih opcija za

Sliku koju vidimo na TFT LCD monitoru od 1,8 inča, kvalitetnija je od prethodnog modela, a moguće je i njegovo pomeranje 20 stepeni nadole ili 90 stepeni nagore, slično kao kod modela E20. Pomeranje se postiže povlačenjem monitora ka sebi, a mehanizam koji drži monitor dovoljno je jak da omogućava držanje i u među-položajima. Jedina mana jeste nemogućnost pomeranja TFT LCD monitora i u druge položaje. Visokokvalitetan zum objektiv identičan je prethodnom modelu C4040 i pokriva raspon žižne daljine od 7,1 do 21,3 mm koji odgovara rasponu od 35-105 mm kod klasičnih fotoaparata od 35 mm. Ima visoku svetlosnu jačinu objektivu od f/1,8 do f/2,6, koja omogućava fotografisanje i u lošijim svetlosnim

ESP merenje svetla daje odlične rezultate

podešavanje i mogućnost korekcije. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi čak četiri tipa memorijskih kartica: novu XD-Picture Card, SmartMedia, CompactFlash tip I i II, IBM MicroDrive, što je za razliku od prethodnog modela velika prednost. Maksimalna rezolucija jeste 2.560 x 1.920 piksela, a moguće je snimati i u interpoliranoj rezoluciji od 3.200 x 2.400 piksela, kao i u nižim rezolucijama od 2.560 x 1.696 piksela s proporcijom 3:2, 1.600 x 1.200 piksela, 1.280 x 960 piksela, 1.024 x

Dobra oština i verna reprodukcija boja snimljenih fotografija

768 piksela i 640 x 480 piksela. Za pohranjivanje snimljenih fotografija koristi novoustanovljeni EXIF 2.2 standard, a možemo ih snimiti u kompresovanom JPEG formatu s različitim stepenima kompresije ili u nekompresovanom TIFF formatu, a novina je RAW format. Uz svaku fotografiju moguće je snimiti i kratak zvučni zapis. Poseduje ugrađeni blic s radnim opsegom od 0,8 do 2,6 m za širokougaoni položaj i od 0,2 do 3,8 m za telepoložaj objektivu za osetljivost ISO 100. Blic se automatski aktivira kada nema dovoljno svetla i u kontrastu, može se aktivirati redukcija efekta (crvenih očiju) i moguća je spora

sinhronizacija s simulacijom efekta sinhronizacije na prvoj i drugoj zavesici. Pored ugrađenog blica poseduje i šinu s TTL kontaktima za korišćenje dodatnog Olympus blica.

Prostor za čak četiri tipa memorijskih kartica

Prostor za četiri baterije formata AA ili dve litijumske baterije LB-01

USB, video i priključak za AC adapter

Točnik za izbor režima rada i okidač sa prstenom za zumiranje

Fotografija snimljena u rezoluciji 2.560 x 1.920 piksela

snimio: B. B.

Za napajanje može da koristi četiri baterije formata AA, alkalne ili punjive Ni-MH ili Ni-Cd, a može da koristi i dve litijumske LB-01 (CR-V3). Poseduje i priključak za spoljno napajanje preko AC adaptera. Od ostalih priključaka poseduje USB priključak

i audio/video priključak. Olympus se zaista potrudio da otkloni nedostatke prethodnog modela i napravi odličan digitalni fotoaparat.

Boris Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip: digitalni s nepromenljivim objektivom
Senzor: CCD veličine 1/8 inča sa 5,26 miliona piksela (efektivno 5 milona piksela)
Velicina slike: 3.200 x 2.400 (interpolirana), 2.560 x 1.920, 2.560 x 1.700 (3:2), 1.600 x 1.200, 1.280 x 960, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela
Način snimanja slike: JPEG, TIFF, RAW i kratak zvučni film
Objektiv: 7,1-21,3 mm f/1,8-2,6 (odgovara 35-105 mm kod fotoaparata od 35 mm) i digitalni zum od 1x do 3,4x
Izoštravanje: pasivni TTL AF sistem sa tri polja automatski ili ručno biranih i manuelno izoštravanje
Monitor: 1,8 inča (4,5cm) TFT LCD sa 114.000 piksela
Tražilo: optičko
Tipovi ekspozicije: P-program (fleksibilni), S-prioritet brzine zatvarača, A-prioritet otvora blende, M-manuelno i pet programa sa scenama (pejzaž, portret, noćne scene, sport, portret s pejzažom u pozadini i snimanje kratkog zvučnog filma)
Merenje: ESP zonsko merenje, spot i višestruki spot
Brzina zatvarača: 4 s do 1/2.000 s
Osetljivost: automatska, ISO 100/200/400
White Balance: automatski, sedam manualnih opcija s mogućnošću korekcije
Bracketing: maksimalno pet ekspozicija s korakom 1/3, 1/2, 1 EV
Kompensacija ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3 EV
Tip kartice za pohranjivanje: XD-Picture Card, SmartMedia, CompactFlash tip I i II, IBM MicroDrive
Priključci: USB, audio / video izlaz (NTSC / PAL), AC adapter
Napajanje: 4x AA alkalna ili Ni-MH ili Ni-Cd ili 2x litijumska LB-01
Dimenzije: 115 x 70 x 80 mm
Masa: 380 g (bez baterija)
Cena: oko 55.000 din (bez poreza)
Informacije o prodaji: BTI, Beograd, Požeška 83a, tel/fax. 011/ 3540-940

Dodatni pribor za digitalne fotoaparate

S razvojem digitalnih fotoaparata razvila se i čitava industrija dodatnog pribora koji povećava mogućnosti i olakšava fotografisanje sa digitalnim fotoaparatom. U ovom broju upoznate se sa jednim delom bogate ponude, koja svakim danom sve više raste.

Makroosvetljavač Nikon Cool-Light SL-1

Makroosvetljavač Cool-Light SL-1 prstenastog je oblika, sa osam belih LED lampica koje daju stalno svetlo temperature oko 6.200 K i omogućava makrofotografisanje do 2 cm gde ugrađeni blic ne bi davao zadovoljavajuće rezultate. Za napajanje koristi dve litijumske baterije CR2 od 3V, koje omogućavaju šest sati kontinualnog rada ili odgovarajući AC adapter od 8,4 V i 200 mA. Predviđen je za korišćenje na Nikonovoj Coolpix seriji digitalnih fotoaparata. Za Coolpix 950, 990, 995, 4500 direktno se postavlja na objektiv i omogućava fotografisanje do 2 cm, a s Coolpix 775, 880, 885, 5000 potreban je adapter i omogućava fotografisanje do 4 cm. Mogao bi se koristiti i na ostalim digitalnim fotoaparatom koji imaju prečnik objektiva od 37 mm ili uz pomoć odgovarajućeg adaptera. Za bolje rezultate preporučljivo je izmeriti White Balance. Dimenzije ovog makroosvetljavača su 70 x 91 x 21 mm, a masa bez baterija mu je 60 g. Cena ovog korisnog pomagala jeste 6100 din. (bez poreza) Informacije o prodaji: REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/456-151

Soligor Digitalni Album DA-05 i DA-10

Prilikom odlaska na duža putovanja gde nam nije dostupan računar, većina korisnika digitalnih fotoaparata sigurno se suočila s problemom nedostatka veoma skupe memorije. Jedno od rešenja za ovaj problem jeste svakako mali pokretni digitalni album koji omogućava arhiviranje, a zatim pregledanje snimljenih fotografija na televizoru. Rukovanje je više nego jednostavno. Memorijska kartica pomoću PCMCIA adaptera postavi se u digitalni album i na kontrolnom displeju izabere se opcija za prenos fotografija. Nakon toga moguće je pregledati snimljene fotografije na televizoru, reorganizovati ih, promeniti im ime, obrisati. Kontrola rada je pomoću daljinskog okidača. Da bi koristili i ostale memorijske kartice osim Compact Flash Type I, treba kupiti odgovarajući PCMCIA adapter. Nakon povratka kući fotografije se mogu pomoću USB kablja prebaciti u računar. Punjiva Li-jon baterija omogućava trideset prenosa memorijskih kartica od 64 MB. Ovaj Soligorov digitalni album proizvodi se u dve verzije s ugrađenim HD od 5 GB (DA-05) i 10 GB (DA-10), a isporučuje se uz torbicu, adapter za priključke, PCMCIA adapter za Compact Flash Type I, daljinski upravljač s baterijom, video i USB kabl, AC adapter, Li-jon punjivu bateriju i prateći instalacioni program. Cena digitalnog albuma DA-05 jeste 477 evra (bez poreza). Informacije o prodaji: PROFIFOTO, Beograd, tel. 011/655-100, 655-257

Čitači memorijskih kartica

Najjednostavniji način prenosa snimljenih fotografija u računar s memorijske kartice omogućavaju čitači memorijskih kartica. Povezivanje s računarom najčešće se postiže pomoću USB veze i omogućava prenos oko 500 KB/s, ali postoje čitači sa SCSI priključkom, brzine prenosa oko 1.000 KB/s, i Firewire priključkom, brzine prenosa oko 2.000 KB/s. Prilikom kupovine čitača memorijskih kartica morate voditi računa koji tip

kartice koristi vaš digitalni fotoaparat, mada postoje i univerzalni čitači za više tipova memorijskih kartica.

B.B.

LCD senilo

Svako ko je imao priliku da fotografiše digitalnim fotoaparatom na jakom dnevnom svetlu sigurno se suočio s problemom refleksije na TFT LCD monitoru koja onemogućava njegovo normalno korišćenje. Većina proizvođača ima antirefleksni sloj na površini TFT LCD monitora, ali to baš i ne pomaže. Najbolji način za rešenje ovog problema jeste korišćenje LCD senila. Neki proizvođači digitalnih fotoaparata proizvode originalna senila za svoje fotoaparate, a na tržištu se mogu naći i univerzalna senila za različite tipove digitalnih fotoaparata.

35% BOLJI OD NAJBOLJIH

OFFICIJAL DISTRIBUTOR

GOLOP 2002

18000 Niš, Vazduhoplovaca bb Tel. + 381 18 580 020; 581 300 e-mail: mmilijic@bankerinter.net

FOTO LABORATORIJE ZA DIGITALNU BUDUĆNOST

AGFA FILM
AGFA PAPIR
AGFA HEMIJA

FLUO CEVI
AUTO PROGRAM
ULIČNA RASVETA
KLASIČNA RASVETA
STUDIJSKA RASVETA
HALOGENA RASVETA

AGFA Agfa

OSRAM

PROGRAM OD
7000 SVETILJKI

Lexmark štampači

ZA VAŠ PORODIČNI ALBUM

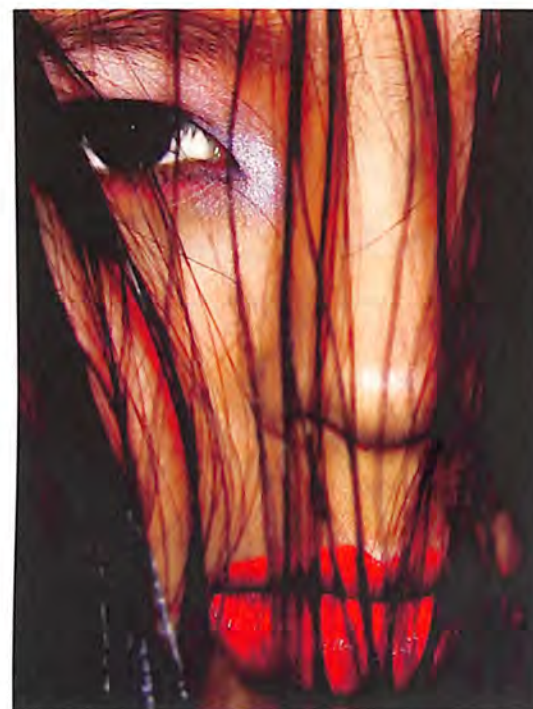
Napredak digitalnih fotoaparata kao i rast njihove popularnosti na tržištu pratio je i nagli razvoj raznih kućnih štamparskih tehnologija koje su korisniku omogućavale lako i kvalitetno "razvijanje" digitalno napravljenih fotografija. Upotreba kolorne štampe u kućnim uslovima ranije je predstavljala vrhunski luksuz i privilegiju onih koji su tu tehnologiju koristili isključivo u profesionalne svrhe. Danas se ne može s preciznošću reći koja je tehnologija prva krenula put zahuktalog razvoja, ali ono što je bitno jeste da se s vremenom utvrdilo da je ljudima digitalna fotografija manje prisna ukoliko nisu u stanju da je pretvore u nešto opipljivo i na taj način pokažu drugima. Štamparske tehnike koje su omogućavale vrhunski kvalitet u kućnim uslovima imale su, takođe, buran razvoj, ali je jasno da ih je razvoj digitalne fotografije ubrzao i naneo na današnji kolosek. Pored tehnologija primenjenih na same štampače kao što su pojava fotokertridža ili raspršivanje kapljica boje promenljive veličine, znatan doprinos opštem razvoju donela je i industrija papira. Tako je danas moguće povećati kvalitet dobijenih fotografija korišćenjem različitih vrsta medija (papira), naravno, u zavisnosti od potrebe, ličnih afiniteta i cene. Kao primer štampača koji se mogu koristiti, kako u svrhu kućne izrade digitalnih fotografija, tako i u ozbiljnijoj profesionalnoj i poluprofesionalnoj primeni, uzećemo seriju štampača kompanije Lexmark, koja obuhvata modele: Z-25, Z-35, Z-45, Z-55 i Z-65. Osnovna razlika među ovim modelima jeste u rezoluciji i brzini štampe, kao i u dimenzijama najmanje tačke koju mogu da postignu. Konfiguracija kertridža (kontejnera s mastilom) kod svih modela je ista i sastoji se od jednog crnog i jednog kolornog.

No, da pojasnimo neke osnovne pojmove. Rezolucija inkdžet štapača predstavlja broj tačaka koje je štampač u stanju da izbaci na površini od jednog inča. Kod štampača se najčešće navodi horizontalna rezolucija koja je dva puta veća od vertikalne. Današnji inkdžetovi, uključujući i ovu seriju, raspolažu mogućnošću štampe u rezolucijama od 1.200 do 4.800 tačaka po inču. Veličina kapljice kreće se od tri do deset pL (pikolitara). Ova karakteristika od velike je važnosti naprednijim korisnicima s obzirom na to da se sitnijom kapljicom postiže veća preciznost fotografije, mada je kapljica od sedam pL sasvim prihvatljiva dovoljna za kućnu upotrebu.

Model **Z-25** predstavlja proizvod koji se ubraja u početnu, takozvanu entry level kategoriju. Ovaj model u potpunosti će zadovoljiti većinu kućnih potreba ukoliko one predviđaju štampu teksta, kao i fotografija u neprofesionalne namene. Za tu svrhu prilagođena je i brzina štampe, koja iznosi devet crno-belih i šest kolor stranica u minuti. Međutim, ukoliko je korisniku potrebna veća preciznost u štampi, rezolucija od 1.200 x 1.200 dpi, kao i veličina kapljice od 7 pL, koji karakterišu ovaj model, mogu da sputaju njegova nastojanja. Jači model donosi

unapređenja, ali po nekim karakteristikama i **Z-35** ostaje u istoj klasi. Rezolucija kod ovog modela podignuta je na 2400 x 1200 dpi, dok je štampa crno-belog materijala ubrzana na čak 11 stranica u minuti. Kapljica iste veličine jeste ono zbog čega ovi modeli ne mogu sa postignu vrhunsku oštrinu fotografija.

Kolor fotografija štampana na Lexmark Z55 štampaču u rezoluciji 4.800 x 1.200 dpi

Kada govorimo o **Z-45**, treba na samom početku naglasiti da je reč o modelu koju svoju primenu može lako naći i u nekoj manjoj kancelariji. Brzina štampe na zavidnom je nivou i iznosi 15 crno-belih i 9 kolor strana u minuti. Rezolucija od 4.800 x 1.200 tačaka u kombinaciji s fotopapirom čini ovaj uređaj podeseim za štampu fotografija višeg kvaliteta. Fotokertridži u ovom modelu montiraju se umesto onog s crnom bojom i omogućavaju mešanje čak šest boja. Rezultat ove metode jesu neznatiji prelazi među nijansama, kao i veća prirodnost boja.

Ono što vrhunske modele odvaja od ostalih nije rezolucija štampe koja kod **Z-55** i **Z-65** iznosi 4.800 x 1.200 tačaka po inču, već mogućnost dinamičke promene veličine kapljice. Ona može varirati od tri do deset pikolitara. Manja kapljica koristi se kada je potrebno postići veću izražajnost detalja na fotografiji. Ona na površini papira ostavlja trag koji nije vidljiv golim okom, što u kombinaciji s modernim metodama rasterizacije i mešanja boja daje odgovarajući intenzitet i prirodnost, dok istovremeno eliminiše utisak da je slika "zrnasta", što je bio problem s ranijim generacijama ovih uređaja. Kapljica veće zapremine, do deset pL,

koristi se za pokrivanje većih jednobojnih površina i štampanje teksta. Različita veličina kapljica najslikovitije se može dočarati poređenjem sa slikarskim četkicama gde se četkice s manjim brojem dlaka koriste za rad na detaljima, a one šire za pokrivne radove. Brzina štampe kod ova dva modela se razlikuje: kod Z-55 iznosi 17 crno-belih i 13 kolornih stranica u minuti, dok Z-65 svojom brzinom štampe od 21 crno-bele i 15 kolor stranica u minuti predstavlja ozbiljnu konkurenciju modernim laserskim štampačima.

Pored tehničkih karakteristika samih uređaja, kvalitet štampe umnogome zavisi od izbora potrošnog materijala. Papir kao medij koji nosi štampu svojim kvalitetom i karakteristikama bitno utiče na konačan izgled štampanog materijala. Klasičan papir koji se sreće u modernim kancelarijama odličan je za štampanje teksta, međutim, njegova upotrebna vrednost tu uglavnom prestaje. Štampa u boji na ovoj vrsti medija koji ne raspolaže slojem za upijanje boje dovodi do natopljenosti i deformacije papira i bledeg prikaza boja, pa je ukupan estetski utisak veoma loš. Osnovni razlog ove pojave jeste to što papir nema dovoljnu moć upijanja jer njegova površina nije pripremljena za prijem boja. Zato kapljica nema kontrolisan

oblik, već se u dodiru sa papirom raspršuje na sve strane, što dovodi do zaprljanosti boja. Posebne vrste papira dizajnirane za postizanje vrhunskih rezultata u štampi možemo podeliti u tri vrste.

U prvu grupu ubraja se klasičan inkdžet papir čija matirana površina ima zadatak

da spreči sve navedene neželjene efekte. Ovo je, u suštini, običan papir na koji je nanet sloj za upijanje mastila. Otisak na ovoj vrsti medija znatno je kvalitetniji nego na običnom papiru.

U drugoj kategoriji nalaze se folije koji na sebi sadrže sintetički vezivni sloj ispod koga se nalazi sloj za upijanje mastila. Štampa na ovoj vrsti podloge neophodna je za transparentne otiske koji se koriste u štampi ili kod projekcija. Problem koji se javlja s folijama jeste što sintetička podloga ne može da upije veliku količinu boje, pa može doći do njenog razlivanja. Kako bi se postigli vrhinski rezultati pri štampi fotografija neophodna je upotreba fotoinkdžet papira. Ovo je medij s najkompleksnijom strukturom. Iznad papira najčešće postoje tri sloja koji imaju funkciju odbijanja vode, prijema mastila, a poslednji sloj doprinosi izražajnosti boja.

Fotoinkdžet papire možemo podeliti prema strukturi površine na sjajne i polusjajne, kao i po načinu prijema mastila na porozne i bubreće. Polusjajni imaju namreškano površinu, koja je kod sjajnih pak potpuno glatka. Štampa na sjajnom papiru idealna je ako je potrebno efekat oštine kao u katalozima, časopisima i drugim publikacijama te vrste. Polusjajni daju veću prirodnost pri izradi fotografija. Što se upijanja mastila tiče, porozni papir upija mastilo u svoju dubinu, dok se bubreći u dodiru s mastilom deformišu, da bi pri procesu sušenja poprimili nanetu

boju i prvobitan oblik. Ova vrsta medija veoma je otporna na spoljašnje uslove tako da fotografije neće izbledeti duže vremena, međutim kao smrtni neprijatelj javlja se voda koja može u potpunosti razgraditi otisak.

Kertridži ovih štampača pored tankova s bojom u sebi sadrže i glavu, odnosno mlaznice kroz koje se propušta boja, što ima brojne prednosti. Kako bi smanjili cenu fotografija, neki korisnici pribegavaju ručnom punjenju kertridža, koje se, uz odgovarajuću aparaturu, može izvesti u kućnim uslovima. Iako se ovim postupkom smanjuje cena, dobijene performanse, naročito kada je kvalitet prikaza boja u pitanju, nisu na istom nivou kao kada se upotrebljava originalni kertridž.

Crno-bela fotografija štampana na Lexmark Z65 štampaču u rezoluciji 4.800 x 1.200 dpi

Imajući sve ovo u vidu možemo slobodno reći da je inkdžet tehnologija sazrela i da danas po veoma pristupačnoj ceni omogućava vrhunsku štampu u kućnim i kancelarijskim uslovima. Fotografije izrađene ovim postupkom, uz korišćenje odgovarajućih medija, po oštini, izražajnosti i prirodnosti boja itd. konkurišu onima koje su nastale klasičnim fotografskim postupkom. Broj pristalica ovakvog načina razvijanja fotografija u budućnosti će samo rasti s obzirom na to da se tehnologija može još unaprediti uz veću pristupačnost.

Miloš Kuzmanović

Savremene baterije

akumulatori i fotografski aparati

Stari, mehanički aparati funkcionisali su bez potrebe za dodatnom električnom energijom. Lepo premotaš film, nategneš zatvarač po potrebi i pritisneš okodač. Bez potrebe za strujom. Prva takva potreba (za baterijama) nastala je pojavom CdS, kasnije SBC i drugih svetlomera. Kada su aparati dobili elektronski kontrolisan zatvarač i LED indikatore ili svetleće numeričke oznake elemenata snimanja u tražilu, stvar je postala jako ozbiljna. Više nije bila dovoljna samo jedna dugmasta baterija. Tako je CANON A1, prvi fotografski aparat s kompletnim svetlećim informacijama u tražilu, elektronskim kontrolisanim zatvaračem i elektromagnetnim okidačem koristio bateriju tipa 544 od 6 volti, sastavljenu od pet dugmastih baterija i bio poznat kao veliki "žderač" baterija. Mnogi proizvođači posebno su reklamirali svoje nove aparate koji su potpuno ili delimično funkcionisali bez baterija. Poslednji takav aparat jeste NIKON FM 3A koji se na tržištu pojavio 2001. godine.

Pojavom automatskih aparata s ugrađenim motorom, programiranim zatvaračem, integrisanim blicem, dakle sa svim funkcijama koncipiranim na osnovu korišćenja elektrike/elektronike, "glad" takvih aparata za strujom postala je velika i nju nisu mogle da utole baterije sastavljene od više dugmastih elemenata. Takvi savremeni fotografski aparati imaju potrebu za radnim naponom od 3 ili 6 V i koriste litijumske baterije od 3 V tipa CR2, CR123 i od 6 V CRP2 ili 2CR5. Ležišta za baterije kod nekih aparata tako su konstruisana da umesto litijumskih baterija mogu da koriste kombinaciju baterija AAA ili AA tipa, koja obezbeđuje aparatu potreban radni napon uz znatnu uštedu u ceni baterija. Drugi aparati koriste alkalne baterije ili

akumulatore tipa AAA ili AA. Broj ovih baterija/akumulatora zavisi od potrebnog napona koji je predviđen za rad određenim aparatom.

I na kraju, digitalni aparati. Potpuno su nezamislivi bez struje. Ništa, bukvalno ništa na njima ne funkcionise ako je baterija prazna ili ako je nema. Pri tome, u odnosu na analogne fotografske aparate, velike su "trošadžije" kada je struja za njihov pogon u pitanju. Potrebno im je mnogo struje i hoće je što pre. E, to "mnogo struje" rešili su oni koji proizvode baterije/akumulatore, a ono "što pre", proizvođači punjača za akumulatore.

Akumulatori

Već je svima jasno da su akumulatori daleko ekonomičniji od baterija za jednokratnu upotrebu. To su odavno shvatili i proizvođači akumulatora. I isto kao u sportu, što je bolji rezultat, to je veće

upotrebu. I ovde, kao i u sportu, vrhunski rezultati postižu se pošteno, ali ponekad i dopingom. Doping kod akumulatora jeste povećanje njihovog fizičkog obima. Kako je njihova dužina strogo regulisana dužinom "ležišta" u koje treba da "legnu", povećanje kapaciteta može da se postigne "malim" povećanjem prečnika akumulatora. To što tako "malo deblji" akumulatori ne mogu da se udenu u poneku spravu kojoj su potrebni pa su zbog toga beskorisni, jeste rezultat navedenog dopinga. Ostali proizvođači akumulatora primenjuju istraživanja u vezi s najnovijom tehnologijom proizvodnje i tako postižu veći kapacitet.

Da bismo ovo detaljno objasnili, dajemo dve tabele. Prva se odnosi na akumulatore prikazane na FOTOKINI 2000, a druga na iste takve akumulatore sa FOTOKINE 2002. godine. Naravno, reč je o akumulatorima veličine AA, koji se najviše koriste u fotografiji. Posle FOTOKINE 2000 testirali smo nekoliko tipova akumulatora i najlošije iskustvo imali smo s tada najjačim

FOTOKINA 2000	Prečnik	FOTOKINA 2002	Prečnik
ANSMANN 1400	14,00 mm	UNIROSS 2000	14,15 mm
ANSMANN 1500	14,05 mm	ANSMANN 2000	14,00 mm
ANSMANN 1800	14,45 mm	VARTA 1900	14,00 mm
VARTA 1600	14,10 mm	ENERGIZER 1850	13,95 mm

poštovanje, i naravno, više para u klasi. Tehnološki i realno posmatrano, akumulatori su dostigli, a uskoro ćemo verovatno moći da kažemo i prestigli kapacitet baterija za jednokratnu

akumulatorom ANSMANN 1800. Taj model jednostavno nije mogao da se "udene" u više bliceva, ali i aparata. To je ubrzo shvatila i fabrika, i kada smo na FOTOKINI 2002. godine gospodinu Edgaru

Ansmannu, vlasniku i direktoru firme, kazali da smo imali problema s ANSMANOM 1800, kratko nam je odgovorio: "I mi smo imali". Na FOTOKINI 2002 pojavio se ANSMANN 2000 jači i tanji

tako da ne postoji aparat ili blic koji ne može da ga prihvati. Letimičnim pogledom na ove dve tabele vidimo da je "doping" u vezi s povećanjem obima akumulatora više ne postoji, a da je povećanje njihovog kapaciteta realizovano zahvaljujući napretku u tehnologiji proizvodnje. Dajemo kratak pregled najatraktivnijih akumulatora s FOTOKINE 2002:

- SANYO, verovatno najveći kapacitet AA akumulatora, 2100 mAh, nismo imali prilike da ga vidimo;
- ANSMANN, 2000 mAh uz smanjeni prečnik zajedno s UNIROSSOM, realni lider u pogledu snage baterije;
- UNIROSS, nama malo poznata francuska firma čiji je komercijalni direktor Darko Pačeničić, očit se vidi da je naš čovek, prikazao je svoj akumulator od 2000 mAh, a za 2003. godinu najavio novi sa čitavih 2300 mAh;
- VARTA, prikazala NiMH akumulator od 1900 mAh, a za 2003. godinu najavila je 2100 mAh;
- ENERGIZER nudi 1850 mAh, uz ubedljivo

najmanji prečnik, što je garancija većeg kapaciteta u budućnosti;

- CAMELION, koji pored ostalih tipova baterija nudi i akumulator AA tipa od 1800 mAh.

Pored ovih akumulatora potrebno je spomenuti Energizerovu alkalnu bateriju s ugrađenim testom stanja baterije, što za ovu firmu i nije neka posebna novost, ali je baterija interesantna jer se pri njenoj izradi koristila nova tehnologija na bazi titanijuma, što daje mogućnost dužeg trajanja. Isto tako, Energizer je prikazao svoju litijumsku bateriju od 1,5 V AA veličine, koja prema tvrđenju firme traje pet puta duže i ima isto toliko više snage od klasičnih alkalnih baterija. To je bio pregled najinteresantnijih izvora energije na FOTOKINI 2002. U sledećem broju biće više informacija o najsavremenijim punjačima.

Miroslav Nikoljačić

FORTE

CRNO-BELI FILMOVI I PAPIRI

DISTRIBUTER ZA JUGOSLAVIJU

FOTOTEHNA

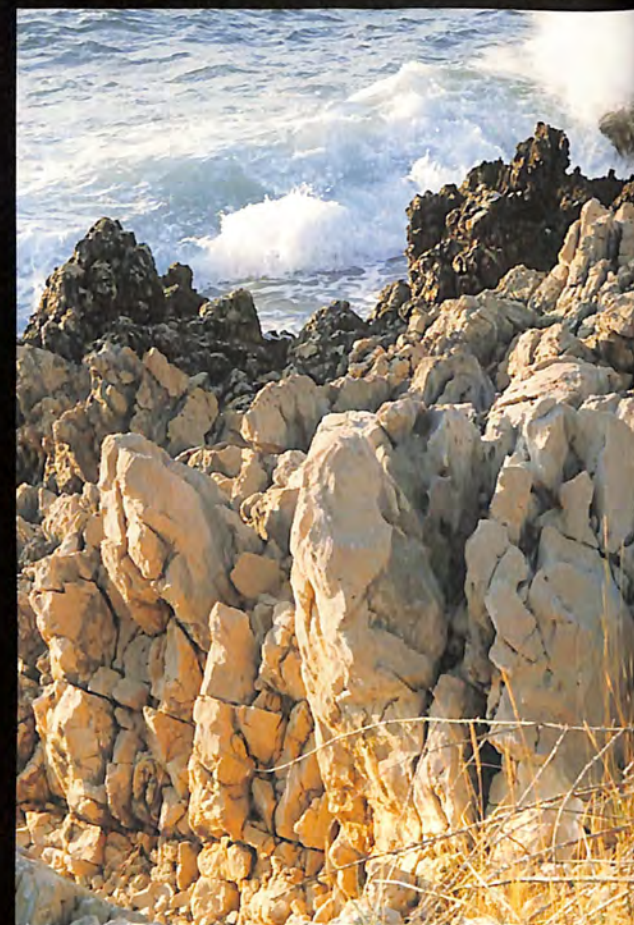
Telefon: 011/ 176-33-36, E-mail: fototehna@beotel.yu

FORTE Photochemical Co., Ltd.

H-2601 Vác, Vám u. 3., www.forte-photo.com, E-mail: forte@dunaweb.hu

Rajković Boban

Milota Dubovska-Poslon

Mirjana Bjelica

Maja Anđelić

Analiza fotografiskih radova naših čitalaca

Dragoljub Tošić, EFIAP, profesor fotografije u grafičkoj školi u Beogradu

Analizu fotografija naših čitalaca počinjem izražavajući zadovoljstvo što dobijamo veliki broj fotografija za ovu rubriku. Na primer, za ovaj broj dobili smo 137 fotografija od 10 čitalaca! Jasno je da ih ne možemo sve objaviti, iako su mnoge od njih vredne pažnje. No, molimo čitaoce da se strpe jer su sve fotografije u našoj arhivi, pa će, možda, doći na red u nekom od sledećih brojeva. Dosta pažnje poklanjamo ovoj rubrici i kako za nju raste interesovanje čitalaca, tako je unapređujemo i proširujemo. Uveli smo kao oblik saradnje i usmene konsultacije, koje obavljamo po pozivu koji direktno upućujemo pojedinim autorima, a u zavisnosti od okolnosti i dalje ćemo se prilagođavati potrebama čitalaca. MIRJANA BJELICA I BOBAN RAJKOVIĆ iz Leskovca poslali su 78 fotografija s motivima iz prirode, tehnički korektno realizovanih i uz estetska rešenja koja pokazuju da Mirjana i Boban imaju osećaj za likovnost. Za objavljivanje smo odabrali makrofotografije jer su na njima najviše izraženi kreativnost i specifičan senzibilitet autora, a zanimljivi su i uspešni i u tehničkoj realizaciji. Snimljeno je fotoaparatom Minolta 600 SI i Minolta 505 SI Super uz korišćenje produžnih prstenova, čime je omogućeno snimanje kratkih rastojanja. Mirjana i Boban, očigledno, znaju da koriste produžne prstenove, ali zbog ostalih čitalaca treba napomenuti da su produžni prstenovi ili mehovi mehanički uređaji koji se postavljaju između kućišta aparata i objektivu i služe za udaljšavanje objektivu od tela aparata onoliko koliko je potrebno da oštar lik predmeta snimanja padne na ravan filma. Produžni prstenovi mogu da se koriste kod fotoaparata s izmenjivom optikom. Specifičnost pri njihovom korišćenju jeste merenje svetlosti, odnosno određivanje eksponometrijskih vrednosti, jer su u pitanju rastojanja aparata od objekta snimanja koja su manja od 10 f (deset žižnih dužina). Kada se koristi svetlomer koji je odvojen od aparata, ili je ugrađen u njega ali ne meri svetlost nakon prolaska kroz objektiv, tada se ekspozicija mora produžiti po posebnom proračunu u zavisnosti od žižne dužine objektivu i toga koliko je produžni prsten udaljšio objektiv od filma. Ako ne posedujete aparat s merenjem svetlosti kroz objektiv, ekspoziciju morate produžiti po posebnom proračunu. Uz ovaj komentar koji se odnosi na sve četiri objavljene fotografije Mirjane i Bobana, dajemo i pojedinačne napomene.

→ Fotografija "Lepote prirode I" MIRJANE BJELICE zanimljiva je po koloritu i linijama koje se iz donjeg desnog dela prostiru ka periferiji slike kao da su izbačene ekspozijom. Smenjivanje boja i tonova daje interesantan ritam i dinamiku, raspevano ali harmonično, kao kod skladnih melodija. Za ovu fotografiju možemo reći da je priroda poslužila kao atelje umetnika, a snimani motiv samo je osnova za kreativno izražavanje. Rezultat je maštovita, nadrealna ekspresija, umetničko delo koje se doživljava u obliku u kome jeste. Primedbe su nepotrebne jer se promenama snimateljskog postupka ne bi promenila slika, nego bi nastala potpuno nova.

→ Za fotografiju "Mikrosvet II" BOBANA RAJKOVIĆA može se reći, slično kao i za Mirjaninu fotografiju "Lepota prirode I", da je primer kreativnog postupka, i pri tome, znatnog kreativnog dometa. Snimani motiv povod je za umetničko stvaranje, a rezultat jeste likovno delo izvučeno iz konteksta realnosti. Značajan i najupečatljiviji efekat postignut je tonskim izdvajanjem forme motiva snimanja u odnosu na tamnu pozadinu tako da situacija deluje kao aranžman u ateljeu. "Mikrosvet II" jeste dekorativna slika i lako je možemo zamisliti kao ukras stambenog ili poslovnog prostora. Boban je motiv snimanja naglasio na taj način što je samo on oštar, a ceo ambijent je neoštar, i time je potenciran i specifičan kolorit. Ovo je takođe jedan od efekata snimanja produžnim prstenovima, odnosno primenom male dubinske oštine. Predlažemo Mirjani i Bobanu da povećaju fotografije koje smo objavili, i druge slične ovima, i da ih šalju na konkurse i izložbe jer imaju kvalitete za javno prikazivanje. Takođe mogu da stupe u kontakt s leskovačkim foto-kino klubom koji je doskoro bio aktivan, pa da na izložbe šalju radove zajedno s njegovim članovima. Na vaše pitanje da li Minolta ima svog predstavnika, odgovor je da nema.

→ MILOTA DUBOVSKA-POSLOM iz Novog Sada poslala je 10 fotografija na kojima su zabeležene vrlo zanimljive situacije. Vidljivo je da Milota ima osećaj za vizuelno predstavljanje doživljaja objekta snimanja. Za objavljivanje smo odabrali fotografiju "Mumije", na kojoj je stenje zaliva Utjeha na Crnogorskom primorju. Nazivom fotografije podstaknuta je asocijacija na mumije, a taj utisak zapravo omogućuje reljefno osvetljenje koje koso i sa strane pada na motiv snimanja i daje mu posebnu draž i dinamiku. U koherentnom dramaturškom odnosu jeste i izgled stenja prema ustalasanom moru u zadnjem planu. Fotoaparat ESPIO 738 firme Pentax je za početak dobar, jer se njime i sa skromnim zanatskim znanjem mogu dobiti korektni snimci. Međutim, prema fotografijama koje ste nam poslali, predviđam da ćete ispoljiti više ambicija prema aparatu kojim ćete moći više da utičete na subjektivan prikaz snimanja i kreativno izražavanje.

→ Fotografija "Pejzaž" koju nam je poslala MAJA ANĐELIĆ iz Novog Sada lep je prikaz predela. Tehnička realizacija je korektna, a kompoziciona rešenja doprinose da čovek oseća lepotu predela, mir i tišinu koji deluju smirujuće. Lokvanji u prednjem planu daju lep uvod u kadar, horizontale se ritmično smenjuju a krošnje drveća u zadnjem planu zatvaraju kadar i "mi" ostajemo u tom bogatstvu vode i zelenila. Skrećemo pažnju na bogatstvo tonova u zelenim partijama i činjenicu da se vide detalji i u svetlim i tamnim partijama, što nije čest slučaj kada je u pitanju veliki svetlosni obim kao što je ovde. Preporučujem Maji da koristi srednje, pa i krupne planove jer je i to način da s registrovanja pređe na kreativniju obradu motiva iz prirode.

Predrag Ilić

Nenad Tatar

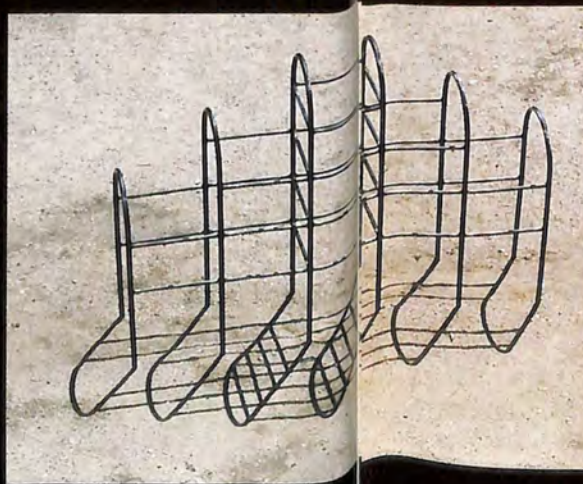
Stojan Manovski

Aleksandar Ramovs

Lea Levi

Jelena Marčetić

→ **ALEKSANDAR RAMOVŠ** nam je uz fotografiju "Pevac" napisao da ga je petao budio svako jutro u svitanje dok je za vreme godišnjeg odmora boravio u selu Rozanstvo na Zlatiboru. Kolega Ramovs, koji je urednik fotografije u dnevnom listu "Privredni pregled", i na odmoru reagovao je profesionalno pa je petla snimio pre nego što ga je oterao da bi mogao da spava. Snimak je napravljen fotoaparatom Nikon F4 i objektivom Nikkor zum 28-80 mm. Film je Fuji 100 ASA, ekspozicija 1/125 s, blenda f 8. Petao je snimljen u "pravom momentu" kada kukuriče. Po koloritu se ističe u odnosu na pozadinu, a naglašen je i parcijalnom oštrinom. Sve u svemu, pred nama je dobro uočena, na pravi način snimljena i dobro realizovana scena iz seoskog ambijenta. Možda bi se ova fotografija mogla naći u Omoljici na izložbi "Život sela"!

→ Fotografija "Sputana sloboda" koju nam je poslao **LEA LEVI** iz Zemuna snimljena je Praktikom MTL5, objektivom Pentacon auto 1,8/50 mm i filmom Konica 100 ASA. Tehnička realizacija primerena je motivu snimanja, a akter scene je kompozicijom kadra i oštrinom dovoljno naglašen, čemu doprinosi i to što je tonski izdvojen od pozadine. Sadržaj Leine fotografije upućuje na nekoliko pravaca razmišljanja, što može da znači i nekoliko tema kojima ona može da se bavi. Jedna tema mogla bi da se bavi konjima, što znači da bi Lea mogla da ih snima u raznim situacijama. Povremeno se priređuju izložbe s temom konj, konjički sportovi i drugi slični sadržaji u vezi s ovim lepim životinjama. Teme koje bi Lea mogla da obrađuje jesu odnos čoveka i životinje, kućni ljubimci i ostale u vezi sa životinjama, a na koje se, takođe povremeno priređuju konkursi i izložbe. Takođe, mogla bi da obrađuje i saobraćaj, gde ima raznih i zanimljivih fijakera, čezza i ostalih vidova saobraćaja koji su sve ređi i nestaju iz savremenog života. Dakle, moja sugestija i Lei i ostalima jeste da fotografiju koriste smišljeno i da formiraju i izraze svoj odnos prema životnim fenomenima koji ih interesuju.

→ **PREDRAG ILIĆ** iz Kraljeva nam je pored fotografije "Stereo MC's" koju objavljujemo poslao niz fotografija sa koncerata koje je snimio "ilegalno", kako sam kaže, jer nema novinarsku legitimaciju i propisnicu za snimanje. Njegove fotografije su zanimljive i korektno realizovane, pa mu preporučujemo da novinama u Kraljevu ponudi saradnju i da mu oni izdaju propusnicu. Kao njihov saradnik ne bi imao platu, ali bi mogli da mu plate honorar za one fotografije koje objave. To je poznata i česta praksa. Na objavljenoj fotografiji dobro je prikazana atmosfera koja vlada na koncertima na savremenoj muzičkoj sceni. Vide se izvođači, ali i publika, a njihovo raspoloženje ilustruju podignute ruke. Osvetljenje je zanimljivo i doprinosi autentičnom prikazu ambijenta, a u tehničkom pogledu Ilić je na pravi način postupio jer je koristio raspoloživo osvetljenje. Naravno, to je moguće uz upotrebu visokoosetljivog filma, a Ilić navodi da snima filmovima od 100 ASA do 3.200 ASA i fotoaparatom Nikon FE.

→ **NENAD TATAR** iz Podgorice poslao nam je fotografije različitih motiva (planinsko stenje, džamija, more, staro dvorište) na kojima se vidi da dobro uočava motive za snimanje ali i da ima problema prilikom kadriranja, posebno u definisanju percipirane scene i njenom estetskom određenju. Na fotografiji "Staro dvorište", koju objavljujemo, najveći problem jeste bandera u prednjem planu koja bi se promenom stajne tačke mogla izbeći. Ne raspoložimo tehničkim podacima snimanja, ali motiv fotografije koju objavljujemo i ostalih prispelih fotografija imaju veliki svetlosni obim, tj. razliku između svetlih i tamnih partija. U takvim situacijama potrebno je film razviti u "sporom" razvijaju koji izjednačuje tonove, pa možda i pozitiv raditi na fotopapiru mekše gradacije. U pogledu daljeg bavljenja fotografijom savetujemo Nenadu da koristi, pored našeg časopisa, i priručnik ili udžbenik fotografije, a u Podgorici se može obratiti Draganu Labudoviću (tel.: 515 690), koji će ga povezati s klubom gde može završiti foto-kurs.

→ **JELENA MARČETIĆ** iz Dubrovnika poslala nam je pet fotografija različitih motiva. Za objavljivanje smo izabrali snimak "Igralište sa godilima i sjenama" načinjen na izletu u Dubrovniku. Zanimljivo je da je Jelena pored svega što se može videti i snimiti u Dubrovniku objektivom svog fotoaparata usmerila ka motivu koji je omogućio grafičku interpretaciju, gde su senke aktivni deo slike isto koliko i sam objekat. Predlažemo joj da fotografiju uradi u svedenijem izrezu i tako istakne ono što je zapravo bio povod da načini snimak. Svetlo i senke jesu zanimljivo i zahvalno područje fotografskog izražavanja, no Jelena može kao i do sada da snima sve što privlači njenu pažnju, pa će s vremenom ustanoviti šta joj najviše odgovara. Na fotografiji koju smo objavili dobro je i to što se pozadina tonski izdvaja i stiče snimljeni motiv i njegovu senku. Ne raspoložimo podacima tehničke prirode o aparatu, priboru i materijalima koje Jelena koristi no čini nam a bi joj koristilo da se učlani u foto-klub ako ga ima u mestu njenog boravka ili da koristi fotografsku literaturu kako bi se ubrzao njen razvoj i kako bi joj bavljenje fotografijom donelo više radosti i uspeha.

→ Fotografija "Sunčani dan" **STOJANA MANOVSKOG** iz Delčeva zanimljiva je upravo zbog toga što je objekat snimanja izvanredno osvetljen, a snimatelj je stajnu tačku izabrao tako da bogatstvo svetla i senki, koji iskre na staroj kući i svemu što je na njoj, dođu do punog izražaja. Povoljnom utisku doprinosi i upotreba srednje osjetljivosti, što je omogućilo precizno određivanje eksponometrijskih vrednosti i pored intenzivnog osvetljenja. Kopija je nešto svetlija, što se vidi po boji paprika, delimično na lištu, zidu i klipovima kukuruza, no rekao bih da to u ovom slučaju ne smeta jer odgovara atmosferi koja je postojala u trenutku snimanja. Kompozicionu ravnotežu održava vijugava linija zelenila koja poput sinusoide ide središnjim delom zgrade i seče se sa središnjom vertikalom u delu gde je koncentracija elemenata (vrata, terasa, paprike, kukuruza), a prozori i druga vrata daju ravnotežu levoj i desnoj strani slike. Fotografija je zanimljiva i etnološki jer pruža dosta informacija o kraju u kome je nastala i životu u njemu, o čemu govore poljoprivredni proizvodi i izgled kuće. Može se prigovoriti jedino sečenje gornjeg i donjeg dela zgrade i vertikale koje se ruše, međutim, smatramo da ovi nedostaci bitno ne utiču i da je utisak koji ova fotografija ostavlja na posmatrača povoljan.

REFOTO

Aleksandar Radaković, "Prvi put"

KONKURS LJUBAV

Budimir Novaković, "Bratska ljubav"

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto konkurs", gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom a jedini uslov je da uz svaku fotografiju ili dija pozitiv, pošalju i originalni kupon iz našeg časopisa "REFOTO", čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dija pozitiv, koji neko želi da pošalje nije ograničen. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dija pozitiv, kao i neophodne tehničke podatke npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

Tema ovogodišnjeg konkursa

Verovatno ne postoji reč koja izaziva tako intenzivna, duboka i sveobuhvatna osećanja kao što je reč "ljubav". Smatra se da je ljubav najsnažnije osećanje koje čovek ima, njoj su posvećeni časovi svakodnevnice svakog čoveka, a ljubav je i najzastupljenija tema svih umetnosti. Zbog toga smo odredili LJUBAV kao temu našeg foto-konkursa za 2003. godinu i očekujemo da naši čitaoci najšire shvate pojam ljubavi i da im naš konkurs bude podsticaj da obrate pažnju na lepu stranu života, na svu radost koju čovek u ljubavi može da doživi i da se i sami dobro osećaju kada snimaju najraznovrsnije situacije kojima se vizuelno može predstaviti ljubav. I jedno upozorenje: ljubav jeste lepa tema ali je istovremeno i tema u kojoj se lako može pogrešiti. Zato preporučujemo da snimate prave situacije, one u kojima zaista ima ljubavi i verujemo da će se to videti na vašim fotografijama.

Formati i tehnologija radova

Učesnici mogu poslati:

- CRNO BELE I FOTOGRAFIJE U BOJI FORMATA OD 13X18 CM DO 18X24 CM
- DIJAPozITIVE U BOJI 24X36 MM
- FOTOGRAFIJE SNIMLJENE NA CD U REZOLUCIJI 300 DPI VELIČINE DO 18X24 CM

Slanje radova

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz 4 periodična konkursa. Učesnici mogu poslati radove za aprilski, junski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembar koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa vrši se žiriranje, biraju radovi u užu izbor i određuju nagrade.

Rokovi :

- ZA FEBRUARSKI BROJ DO 5. FEBRUARA
- ZA APRILSKI BROJ DO 5. APRILA
- ZA JUNSKI BROJ DO 5. JUNA
- ZA AVGUSTOVSKI BROJ DO 5. AVGUSTA
- ZA OKTOBARSKI BROJ DO 5. OKTOBRA
- ZA FINALNI, DECEMBARSKI BROJ DO 30. NOVEMBRA

Za decembarski broj kada je finale ovogodišnjeg konkursa žiriraju se i svi radovi koji su ušli u užu izbor na izborima za prethodne brojeve časopisa.

Nagrade konkursa

- Nagrade konkursa se sastoje od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine.

Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade i to:

1. GODIŠNJA PRETPLATA ZA ČASOPIS
2. KNJIGA "ELEMENTARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE" DRAGOLJUBA KAŽIĆA
3. PET FILMOVA FUJI SUPERIA

Velike, završne nagrade konkursa su:

1. NIKON DIGITALNI FOTO APARAT
2. METZ BLIC
3. LOWEPRO FOTO TORBA

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u užu izbor, nagrade tog broja i reprodukcije 7-8 izabranih fotografija. U decembarском broju se objavljuju finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije najboljih fotografija konkursa.

Završne odredbe

- Radovi koji su poslani na konkurs se ne vraćaju
- Organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora
- Odluke žirija su konačne
- Pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator

Foto: Veljko Vujanović

Fotografske torbe i rančevi

REFOTB

011 456 151, email: refotb@eunet.yu, Pčinjska 17, 11000 Beograd, YU